

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

X. A
S. O. U.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1951:18
FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL FÖRORDNING ANGÅENDE
UPPHANDLING OCH ARBETEN FÖR
STATENS BEHOV M. M.

AVGIVET AV

1946 års upphandlingssakkunniga

S T O C K H O L M

1 9 5 1

Statens offentliga utredningar 1951

Kronologisk förteckning

1. Statligt stöd åt svensk filmproduktion. Beckman. 73 s. Fi.
2. Försvarets personaltjänst. Kihlström. 166 s. Fö.
3. Förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Victor Petterson. 139 s. K.
4. Antagningen av medicine studerande m. fl. Kihlström. 123 s. E.
5. Förslag till naturskyddslag m. m. Haeggström. 212 s. Jo.
6. Näringslivets lokalisering. Appelberg, Uppsala. 245 s. H.
7. Principer för dyrortsgrupperingen. Kihlström. 116 s. C.
8. Betänkande angående polis- och åklagarväsendets organisation. Norstedt. 304 s. I.
9. 1945 års universitetsberedning 6. Den vetenskapliga publiceringsverksamheten, personal, institutions- och stipendiefrågor m. m., det akademiska befordringsväsendet. Svenska Tryckeriaktiebolaget. 332 s. E.
10. Sjöfartsförbindelserna mellan Gotland och fastlandet. Victor Petterson. 171 s., 3 pl. K.
11. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 10. Tiden juli 1948 — juni 1950 jämte sakregister till delarna 1—10. Av K. Åmark. Idun. 338 s. H.
12. Promemoria med förslag till allmän verksstadga. Katalog och Tidskriftstryck. 68 s. Ju.
13. 1944 års allmänna skattekommitté. 5. Betänkande angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende. Marcus. 79 s. Fi.
14. Landsbygdselektrifieringens utbredning år 1950. Idun. 47 s. K.
15. Daghem och förskolor. Betänkande om barnstugor och barn tillsyn. Victor Petterson. 641 s., 6 pl. S.
16. Filmcensuren. Betänkande 1. Beckman 95 s. E.
17. Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 6. Redogörelse för arbetsstudier vid kroppssjukhusens vårdavdelningar m. m. Beckman. 233 s. I.
18. Betänkande med förslag till förordning angående upphandling och arbeten för statens behov m. m. Norstedt. 77 s. Fi.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1951:18
FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL FÖRORDNING ANGÅENDE
UPPHANDLING OCH ARBETEN FÖR
STATENS BEHOV M. M.

AVGIVET AV

1946 års upphandlingssakkunniga

STOCKHOLM 1951
KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

511108

STATE OF NEW YORK
OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL

IN SENATE

AND IN ASSEMBLY

APPROVED FOR THE SENATE

STATE OF NEW YORK

1911

FOR THE ATTORNEY GENERAL

OFFICE OF THE ATTORNEY GENERAL
STATE OF NEW YORK

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Skrivelse till statsrådet och chefen för finansdepartementet	5
<i>Författningsförslag</i>	7
I. Allmänna bestämmelser	7
II. Upphandling	7
III. Byggnads- och anläggningsarbeten	15
IV. Försäljning av staten tillhörig lös egendom	26
V. Jävsbestämmelser	31
<i>Motivering.</i>	
Inledande översikt	32
Allmän motivering	34
Speciell motivering	39
<i>Sammanfattning</i>	75

INDEX

1. Introduction 1

2. Theoretical background 2

3. Methodology 3

4. Results 4

5. Discussion 5

6. Conclusion 6

7. Appendix 7

8. Bibliography 8

9. Index 9

10. Summary 10

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 21 juni och den 20 september 1946 tillkallade dåvarande chefen för Kungl. finansdepartementet statsrådet Wigforss genom beslut den 21 september 1946 numera byråchefen i generalpoststyrelsen N. F. G. Antoni, numera intendenten vid tandläkarhögskolan i Malmö C. J. G. Ehnбом, revisionssekreteraren, numera verkställande direktören i Svenska Sockerfabriks Aktiebolaget S. Hammarskiöld, numera statskommisarien K. E. Jerdenius, byggnadschefen i byggnadsstyrelsen, tekn. dr R. H. Lindqvist samt förste byråsekreteraren i krigsmaterielverket, numera direktören i Försäkringsbolagens Förhandlingsorganisation E. R. C. Palme med uppdrag att såsom sakkunniga inom finansdepartementet verkställa utredning av frågan om ändrade bestämmelser rörande det statliga upphandlingsväsendet.

Tillika uppdrog departementschefen åt Hammarskiöld att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete samt åt Ehnбом att vara sekreterare vid utredningen.

Den 1 december 1947 förordnade departementschefen numera förste byråsekreteraren i fortifikationsförvaltningen Å. S. Norrman såsom biträdande sekreterare åt de sakkunniga.

Till de sakkunniga har för att tagas under övervägande vid fullgörandet av deras uppdrag från finansdepartementet överlämnats följande handlingar.

1. Riksdagens militieombudsmans underdåniga skrivelse den 9 april 1935 angående arméförvaltningens intendentsdepartements upphandling av bottenläder jämte yttranden däröver.

2. Underdånig skrivelse från statens krisrevision den 22 augusti 1940 angående anlåtande av sakkunnigt biträde vid statsbeställningar i utlandet jämte yttranden däröver från ett flertal myndigheter.

3. Yttranden från ett flertal myndigheter över fullmäktiges i riksbanken framställning den 21 februari 1942 angående förskott vid statsleveranser m. m.

4. Underdånig skrivelse från marinförvaltningen den 31 oktober 1945 angående vissa tjänstemäns befogenheter enligt upphandlingsförordningen.

5. Skrivelse från krigsmaterielverket till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 8 augusti 1946 angående tillämpning av upphandlingsförordningens bestämmelser om rörligt pris.

6. Skrivelse från byggnadsstyrelsen till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 10 juli 1944 angående ändring av upphandlingsförordningen jämte statens sakrevisions yttrande däröver den 26 oktober 1944.

7. Underdånig skrivelse från krigsmaterielverket den 23 januari 1946 angående ändring av upphandlingsförordningen.

8. Skrivelse från samarbetskommittén för byggnadsfrågor till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 10 juli 1946 angående ändring av upphandlingsförordningen

9. Underdånig skrivelse från Svenska byggnadsentreprenörföreningen den 14 december 1948 angående ersättning för skada genom krigshandling.

De sakkunniga, som antagit benämningen 1946 års upphandlingssakkunniga, sammanträdde första gången den 4 oktober 1946.

I anledning av Kungl. Maj:ts remiss ha de sakkunniga avgivit utlåtanden den 14 januari 1947 med förslag till föreskrifter om rörligt pris m. m. vid avtal om upphandling och arbeten för statens behov,

den 25 februari 1948 med förslag till ändring i föreskrifterna om rörligt pris vid arbeten för statens behov samt

den 13 maj 1949 i anledning av betänkande rörande särskilda åtgärder för partiellt arbetsföras sysselsättande m. m.

I och för utarbetande av förslag till ny upphandlingsförordning ha de sakkunniga haft överläggningar med representanter för ett flertal upphandlande myndigheter och för olika näringslivets organisationer och med dessa samrått om allmänna riktlinjer m. m.

Sedan arbetet numera slutförts, få de sakkunniga härmed till fullgörande av sitt uppdrag överlämna betänkande med förslag till förordning angående upphandling och arbeten för statens behov m. m. (1952 års upphandlingsförordning).

Stockholm den 14 mars 1951.

S. HAMMARSKIÖLD

NILS-FRIDE ANTONI

G. EHNBOM

ELOF JERDENIUS

RAGNAR LINDQVIST

RUTGER PALME

Åke Norrman

Förslag till förordning angående upphandling och arbeten för statens behov m.m. (1952 års upphandlingsförordning)

I. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Beträffande upphandling och arbeten för statens behov ävensom försäljning av staten tillhörig lös egendom skola, utöver vad som eljest följer av allmän lag eller författning, i denna förordning givna bestämmelser gälla, där ej annat föreskrives.

Beställning av annat arbete för statens behov än byggnads- eller anläggningsarbete anses enligt denna förordning såsom upphandling.

2 §.

Där så finnes vara av omständigheterna påkallat, är myndighet befogad att, med tillgodoseende likväl av statens intresse, i ärende enligt denna förordning träffa avtal om villkor, som avviker från i lag given föreskrift av beskaffenhet att kunna åsidosättas efter överenskommelse.

3 §.

I fråga om hemlighållande av handling i ärende enligt denna förordning gäller vad i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar finnes stadgat.

Den, som har att taga befattning med ärende, vilket skall hemlighållas, må ej för obehörig yppa omständighet, varom han under sin befattning med ärendet vunnit kännedom.

4 §.

Över beslut i ärende enligt denna förordning må i annat fall än i 65 § sägs klagan ej föras.

II. Upphandling.

A. Inledande bestämmelser.

5 §.

Vid upphandling skall särskilt beaktas att fordringarna å godset icke ställas högre än vad ändamålet i varje särskilt fall kräver,

att, i den mån ej särskilda omständigheter föranleda annat, av standardiseringsorgan fastställd eller i marknaden gängse standard följes,

att erforderliga beskrivningar, modeller, ritningar och åtgångsstatser m. m. (*upphandlingsunderlag*) utarbetas före anbudsinfordrande,

att upphandlingen planlägges på sådant sätt, att tillverkning och leverans kunna ske å lämplig tid för kostnadernas nedbringande samt att anbudsgivare får tillräcklig tid för avgivande av vederhäftigt anbud,

att vid infordrande av anbud ort och sätt för godsets avlämnande bestämmas på fördelaktigaste sätt,

att anbud infordras å i handeln gängse förpackningsenheter samt i sådana myckenheter, att frakt-, speditiöns- och liknande kostnader nedbringas,

att där gods av flera slag inom olika tillverknings- eller affärsområden samtidigt upphandlas, godset utbjudes i grupper motsvarande dessa områden,

att där vid upphandling av större myckenhet av visst gods leveransen lämpligen kan uppdelas, densamma utbjudes både i sin helhet och i delar, varvid delarnas storlek antingen bestämmas av myndigheten eller lämnas till anbudsgivarens val eller ock förbehållas myndigheten till avgörande vid anbudsprövningen,

att där avtal skall träffas om leverans att fullgöras efter rekvisition eller å periodiskt återkommande tider, utbudandet skall avse endast begränsad tidrymd,

att där så erfordras, expertis anlitas samt

att även i övrigt affärsmässiga principer tillämpas.

6 §.

Infordrande av anbud sker genom annonsering, genom särskilda skrivelser eller under hand.

7 §.

Statens affärsdrivande verk, byggnadsstyrelsen, försvarets centrala förvaltningsmyndigheter, civilförsvarsstyrelsen, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, sjukvårdsberedskapsnämnden samt sådan annan central förvaltningsmyndighet med omfattande lokal organisation, för vilken upphandling sker centralt, ävensom, i den utsträckning myndigheten finner skäl medgiva, jämväl underlydande myndighet äga infordra anbud på sätt, som med hänsyn till upphandlingens beskaffenhet och storlek samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt.

Annan myndighet än nu sagts skall infordra anbud antingen genom annonsering eller genom särskilda skrivelser, varvid likaledes det tillvägagångssätt skall väljas, som med hänsyn till upphandlingens beskaffenhet och storlek samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt. Vid upphandling, vars värde beräknas överstiga 5 000 kronor, bör annonsering ske, om anbud därigenom kan förväntas från leverantör, som icke är för

myndigheten känd, eller om eljest ökad tävlan mellan leverantörer därigenom kan antagas uppkomma.

Utan hinder av vad i föregående stycke sägs må anbud under hand infordras

- a) när efter infordrande av anbud genom annonsering eller genom särskilda skrivelser antagbart anbud icke erhållits,
- b) när fråga är om tilläggsbeställning,
- c) när upphandling till följd av oförutsedda omständigheter icke tål uppskov,
- d) när tillgång till godset endast finnes hos viss leverantör eller kartellbildning eller annan överenskommelse mellan leverantörer kan antagas medföra oskäligt pris,
- e) när totala kostnaden för en och samma upphandling beräknas uppgå till högst 500 kronor,
- f) när fråga är om upphandling av specialapparat för undervisnings-, försöks- eller forskningsverksamhet eller av konstnärligt föremål, eller
- g) när fråga är om upphandling, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hemlighållas.

B. Bestämmelser rörande anbud, som infordras genom annonsering eller genom särskilda skrivelser.

8 §.

Annons eller särskild skrivelse, varigenom anbud infordras, skall i sammanträngd form innehålla de upplysningar, som kunna vara av betydelse för anbudsgivare, och särskilt angiva

- a) det gods och den myckenhet därav, som skall upphandlas, tydligt bestämda med användande av i handeln brukliga benämningar och enheter,
- b) den utsträckning, vari uppdelning av leveransen må ifrågakomma,
- c) fordringarna å godset, bestämda, där så kan ske, genom hänvisning till upphandlingsunderlaget,
- d) de materialier myndigheten tillhandahåller,
- e) prov och annat, som skall åtfölja anbudet,
- f) ort och sätt samt tid för godsets avlämnande,
- g) huruvida kostnad för varuskatt, emballage eller montage skall innefattas i priset,
- h) garanti- och vitesbestämmelser, där sådana anses erforderliga,
- i) betalningsvillkor,
- k) den myndighet, som mottager anbudet, och, där anbudet skall prövas av annan myndighet än den utbudande, den myndighet, som prövar det samma,
- l) dag, då anbudet senast skall vara inkommet,
- m) sättet för märkning av anbudsomslaget,

n) dag, till och med vilken anbudsgivare skall vara bunden av sitt anbud, samt

o) att 4, 10, 22—25, 27 och 31 §§ i denna förordning äro i tillämpliga delar för anbudsgivaren bindande.

Där upphandlingsunderlag för leveransen upprättats, bör med hänvisning till detta åt annonsen eller skrivelsen givas den mera kortfattade form, som finnes vara tillfyllest.

9 §.

Annons skall införas i Tidning för leveranser till staten (bilaga till allmänna tidningarna) eller i en eller flera andra tidningar eller ock såväl i förstnämnda tidning som i en eller flera andra tidningar, allt i den mån annonseringen synes ägnad att framkalla lämpliga anbud. Där så prövas ändamålsenligt, bör utbudande ske genom kortfattad annons med hänvisning till fullständig sådan i annan tidning.

Vid infordrande av anbud genom särskilda skrivelser skola dessa ställas till så många lämpliga leverantörer, som med hänsyn till upphandlingens beskaffenhet och storlek samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt.

10 §.

Anbud skall avgivas antingen skriftligen i tillslutet omslag eller genom telegram, vars innehåll genast skall bekräftas genom avgivande av skriftliga anbudshandlingar.

11 §.

Myndighet skall tillse, att anbud intill tiden för ärendets avgörande förvaras under lås samt att jämväl till anbud hörande beskrivningar, modeller, ritningar och prov på betryggande sätt omhänderhavas.

12 §.

Anbud skola, så snart ske kan efter anbudstidens utgång, öppnas vid förrättning, vari minst tre personer deltaga. Annan än förrättningsman må icke tillåtas närvara. Anbuden skola allteftersom de öppnas åsättas löpande nummer, varvid varje blad skall förseas med signatur såväl av den, som leder förrättningen, som av ytterligare en av förrättningsmännen. Anbuden skola uppföras å en förteckning, som vid förrättningen undertecknas av tre av förrättningsmännen.

Förrättningsmännens namn ävensom dagarna för anbudstidens utgång samt anbudens mottagande och öppnande skola angivas å förteckningen.

13 §.

Prövning av anbud skall ske snarast möjligt efter öppnandet och företagas i så god tid, att underrättelse kan vara anbudsgivare, vars anbud antages, tillhanda inom den tid anbudet är för honom bindande.

Även anbud, som avgivits av icke tillfrågad anbudsgivare, skall upptagas till prövning.

14 §.

1. Anbud må icke antagas

a) om det inkommit efter anbudstidens utgång, där icke myndigheten i fråga om anbud, som inkommit före anbudsöppnandet, finner uppenbart, att försenandet skett utan anbudsgivarens förvållande,

b) om det innefattar obestämt pris, dock att sådant anbud må ifrågakomma, där priset satts i bestämt förhållande till inom handeln regelbundet förekommande prisnotering å godset eller däri ingående råmateriel eller eljest gjorts rörligt i enlighet med bestämmelser, som må hava utfärdats av Kungl. Maj:t,

c) om det avgivits av den, som enligt 92 § icke må tillhandahålla godset,

d) om av det begärda priset uppenbarligen framgår, att felskrivning eller felräkning av betydelse föreligger,

e) om i annat fall än under d) sägs det begärda priset i förhållande till den beräknade kostnaden för godset vid tiden för anbudets avgivande är så lågt, att ett nöjaktigt fullgörande av leveransen icke kan påräknas, eller

f) om anbudsgivaren uppenbarligen saknar insikt och erfarenhet i vad till leveransen hör.

Myndighet må, där anbudsgivare avgivit anbud med obestämt pris, avtala med denne om ändring därutinnan.

2. På myndigheten skall bero, huruvida anbud må antagas

a) om anbudsgivaren eller någon å hans vägnar åt tjänsteman eller annan person, som för staten haft att taga befattning med ärende rörande upphandling, arbete eller försäljning, lämnat, utlovat eller erbjudit gåva eller annan förmån i samband med sådant ärende,

b) om anbudsgivaren eljest gjort sig känd för bristande vederhäftighet eller pålitlighet,

c) om anbudet avviker från vid infordrandet angivna bestämmelser eller villkor, eller

d) om grundad anledning finnes till antagande, att tävlan förhindrats genom kartellbildning eller annan överenskommelse mellan leverantörer.

Myndighet må, där så kan ske utan åsidosättande av övriga anbudsgivares berättigade intressen, i fall, som under c) avses, avtala med anbudsgivaren om avstående från sådana anspråk, som myndigheten finner sig icke böra godtaga.

15 §.

Av de anbud, som komma i fråga, skall det anbud antagas, vilket med beaktande av samtliga omständigheter är att anse såsom för staten förmånligast. Den omständigheten, att ett anbud innefattar det lägsta priset, må sålunda i och för sig icke vara avgörande för anbudets antagande.

Skall i sista hand skiljas mellan anbud, som myndigheten finner vara likvärdiga, skola, där förmånligare anbud kunna förväntas, nya skriftliga sådana infordras från dem, vilka lämnat anbudet i fråga. För den händelse nya anbud icke infordras eller förmånligare anbud icke inkommer, äger myndigheten att vid antagandet förfara efter gottfinnande.

Myndighet äger förkasta samtliga föreliggande anbud, om de innefatta för högt pris eller eljest prövas vara ofördelaktiga, eller ock myndigheten finner, att upphandlingen icke bör komma till stånd.

16 §.

Vid prövning av anbud skall å den i 12 § nämnda förteckningen eller i särskild inköpsliggare eller ock på annat lämpligt sätt antecknas sätt och dag för anbudens infordrande. Härjämte skall angivas vilka anbud, som antagits, och vilka, som enligt 14 § förkastats, skälen för antagandet eller förkastandet ävensom vad av betydelse vid prövningen i övrigt förekommit.

17 §.

Myndighet skall ombesörja, att den, vars anbud antagits, erhåller under rättelse därom snarast möjligt och senast inom den tid anbudet är för honom bindande. Underrättelse skall meddelas skriftligen, dock att densamma för tids vinnande må överbringas på annat sätt, där den utan dröjsmål skriftligen bekräftas.

Skriftlig underrättelse om anbuds antagande skall, där kontrakt icke upprättas, innehålla samtliga för leveransen gällande villkor.

18 §.

Har anbud icke antagits, skall meddelande därom så snart ske kan avlämnas till anbudsgivaren.

C. Bestämmelser rörande anbud, som infordras under hand.

19 §.

Vid upphandling, vars värde överstiger 500 kronor, skall myndighet anteckna inkomna anbud i förteckning, i särskild inköpsliggare eller på annat lämpligt sätt, varvid myndighet, som avses i 7 § andra stycket, skall ange skälen för att underhandsförfarande använts.

20 §.

Myndighet skall ombesörja, att den, vars anbud antagits, erhåller under rättelse därom på tid och sätt, som i 17 § sägs, där ej fråga är om gods, som avlämnas omedelbart efter uppgörelsen.

21 §.

Beträffande anbud, som infordras under hand, skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i 14 och 15 §§ stadgas.

D. Särskilda bestämmelser.

22 §.

Där myndighet finner upphandlings beskaffenhet eller storlek så kräva eller leverantör det fordrar, skall kontrakt upprättas, vari parternas rättigheter och skyldigheter skola angivas.

Handlingar, som tillhöra kontraktet, skola förtecknas i och, där så finnes lämpligt, fästas vid detsamma. Prov och modeller, till vilka kontraktet hänvisar, skola särskilt märkas.

23 §.

Finner leverantör det vara med betydande olägenhet förenat eller eljest uppenbart olämpligt att tillverka gods enligt förelagt upphandlingsunderlag, åligger det honom att snarast göra anmälan därom till myndigheten.

24 §.

Myndighet äger efter noggrann prövning medgiva leverantör, som vid budets avgivande framställt begäran därom, skäligt förskott å betalningen. Där synnerliga skäl föreligga, äger myndigheten jämväl eljest medgiva leverantör sådant förskott, dock att det därvid skall åligga denne att gälda skälig ränta å förskottet. För förskott å betalning ävensom för ränta skall säkerhet ställas, varjämte, där begäran om förskott framställts först efter det anbud avgivits, särskild förbindelse å förskottet och räntan skall utfärdas.

På myndigheten skall bero, huruvida säkerhet skall ställas för materialier, som myndigheten tillhandahållit.

Säkerhet skall återställas i den mån myndigheten, allt efter leveransens fullgörande, prövar så utan risk kunna ske. När leveransen fullgjorts och efter granskning godkänts, skall säkerheten ofördröjligen återställas.

25 §.

Säkerhet må utgöras av obligationer, inteckningar och andra värdehandlingar, bankgaranti, borgen eller försäkring i försäkringsanstalt.

Erbjuden säkerhet skall noggrant prövas, vilket i fråga om borgen skall ske oberoende av företedda intyg om löftesmännens vederhäftighet.

Därest ställd säkerhet skulle så förminska i värde, att den icke längre kan anses betryggande, åligger det leverantören att inom tid, som myndigheten bestämmer, ställa sådan fyllnadssäkerhet, som av myndigheten godkännes. Underlåtes detta, äger myndigheten innehålla däremot svarande likvid eller ock häva avtalet.

Myndighet, som mottager här avsedd värdehandling, åligger att efter leverantörens anvisning och på dennes bekostnad ombesörja de åtgärder, som under avtalstiden erfordras för handlingens bestånd och vård.

26 §.

Vite för försenat fullgörande av leverans skall angivas till visst belopp eller till viss procent av anbudssumman eller, där så prövas lämpligt, till viss procent å värdet av den försenade delen av leveransen, att utgå för dag, påbörjad vecka eller annan påbörjad angiven tidsperiod, varmed godsets avlämnande försenats.

Då fråga uppstår om tillämpning av vitesbestämmelse, äger myndigheten, där särskilda skäl äro för handen, helt eller delvis efterskänka vitet.

27 §.

Finner myndighet, att leverans bör fullgöras på annat sätt eller i annan omfattning än som avtalats, åligger det myndigheten att därom skriftligen underrätta leverantören. Är ändringen av beskaffenhet att kunna av leverantören utan svårighet genomföras, är denne skyldig att ställa sig av myndigheten lämnad föreskrift till efterrättelse. Anser myndigheten eller leverantören, att ändringen bör föranleda jämkning beträffande pris, leveranstid eller i annat hänseende, skall yrkande därom framställas utan oskäligt dröjsmål. Överenskommelse i sådant hänseende skall träffas skriftligen och om möjligt innan ändringen vidtages.

28 §.

Kan leverans till följd av omständighet, som myndigheten anser vara förtjänt av beaktande, icke inom fastställd tid fullgöras, äger myndigheten, där så finnes kunna ske utan åsidosättande av statens fördel, på framställning av leverantören medgiva förlängning av leveranstiden. Myndigheten skall därvid tillse, att ställd säkerhet förblir gällande.

Har förseningen orsakats av myndigheten eller i dennas tjänst anställd person och finner myndigheten, att leverantören därav lidit skada, äger myndigheten tillerkänna honom skälig ersättning.

29 §.

Där så finnes kunna ske utan att avtals behöriga fullgörande äventyras, äger myndighet medgiva leverantör att på annan överlåta avtalet.

30 §.

Myndighet skall, där så ur statens synpunkt finnes erforderligt, verkställa kontroll av leveransen såväl under tillverkningens gång (tillverkningskontroll) som efter godsets färdigställande (leveranskontroll). Kontrollen skall jämväl avse åtgången av materialier, som myndigheten tillhandahållit.

Vid mottagande av gods skall, där leveranskontroll tidigare verkställts, endast tillses, att rätt gods till riktig myckenhet i oskadat skick erhållits.

31 §.

Kan tillverknings- och leveranskontroll på tillförlitligt sätt lämpligen utföras av hos myndigheten anställd tjänsteman, skall denne åläggas att verkställa kontrollen men skall eljest annan lämplig person anlitas.

Kontrollant skall lämnas fritt tillträde till verkstad eller annan plats, där tillverkningen bedrivs. Leverantören åligger att svara för att gods, som skall kontrolleras, hålles kontrollanten tillhanda å därför lämpad lokal ävensom att anskaffa och bekosta för kontroll å tillverkningsorten erforderlig handräckning.

Av kontrollant framställd anmärkning skall, där leverantör så påfordrar eller eljest prövas lämpligt, meddelas skriftligen. Vill leverantören med anledning av sådan anmärkning kräva jämkning i avtalet beträffande pris, leveranstid eller i annat hänseende, skall han utan oskäligt dröjsmål hos myndigheten framställa yrkande därom med angivande tillika av skälen. Finner leverantören betänklighet mot att ställa sig framställd anmärkning till efter rättelse, skall han omedelbart göra anmälan därom till myndigheten.

32 §.

Kontrollant må icke utnyttja eller för obehörig yppa de arbets- eller tillverkningsmetoder, av vilka han under utövande av kontroll erhåller del. Det åligger kontrollanten att jämväl i övrigt iakttaga tystlåtenhet beträffande sakförhållanden hos leverantören.

33 §.

Så snart avlämnat gods godkänts samt räkning granskats, vilket skall ske utan onödigt dröjsmål, skall, där ej annan överenskommelse träffats, leverantörens ostridiga tillgodohavande till honom utbetalas.

III. Byggnads- och anläggningsarbeten.

A. Inledande bestämmelser.

34 §.

Byggnads- och anläggningsarbete må utbudas så, att anbudsgivare, efter egen beräkning av i arbetet ingående kvantiteter, avgiver anbud med ett pris å hela arbetet eller del därav, eller ock så, att anbudsgivare avgiver anbud med priset bestämt efter av myndigheten angivna kvantiteter (massförteckningar).

För ombyggnads-, underhålls- eller reparationsarbete i fastighet, som under tiden för arbetet måste disponeras för sitt ändamål, eller för arbete, som

icke tål uppskov, eller vars omfattning är svår att förutsäga, må, där fortfarande, som i första stycket sägs, icke lämpligen kan komma till användning, anbud infordras om utförande av arbetet efter s. k. å-prislista eller, där synnerliga skäl äro för handen, å s. k. löpande räkning.

35 §.

Före utbudande av arbete skola efter noggranna förberedande undersökningar upprättas fullständiga programhandlingar, innefattande erforderliga beskrivningar, ritningar och kartor för arbetets utförande, samt innehållande icke blott uppgift om arbetets omfattning och de fordringar, som ställas på utförande och materialier, utan även de upplysningar i övrigt, som anses behövlige för arbetets kostnadsberäkning. I sistnämnda avseende skola uppgifter i förekommande fall lämnas angående mark- och grundförhållanden, såsom terrängens höjdläge, förekomst och läge av berg eller annan fast botten, samt den angivna fasta bottenens bärighet.

Arbete skall så planläggas, att byggnadstidens längd bestämmes med hänsyn till behov och kostnader samt att anbudsgivare får tillräcklig tid för avgivande av vederhäftigt anbud.

Större arbete bör utbudas både i sin helhet och i sådana delar, som finnas kunna utföras oberoende av varandra.

Vid programhandlingarnas utarbetande skall beaktas

att erforderliga uppgifter lämnas på ett klart och entydigt sätt,

att fordringarna å byggnaden eller anläggningen icke ställas högre än vad ändamålet i varje särskilt fall kräver,

att, i den mån ej särskilda omständigheter föranleda annat, av standardiseringsorgan fastställd eller i marknaden gängse standard följes,

att där avtal skall träffas om arbete att fullgöras efter rekvisition eller å periodiskt återkommande tider, utbudandet skall avse endast begränsad tidrymd,

att där så erfordras, expertis anlitas samt

att även i övrigt hänsyn tages till ekonomiska synpunkter.

I programhandlingarna eller i därvid fogat förslag till kontraktshandlingar skall särskilt angivas

a) tid, när arbetet bör påbörjas, samt där så finnes lämpligt, tid för arbetets färdigställande helt eller i särskilt angivna delar,

b) den utsträckning, vari uppdelning av arbetet må ifrågakomma,

c) de materialier myndigheten tillhandahåller,

d) vitesbestämmelser, där sådana anses erforderliga,

e) bestämmelser rörande kontroll och besiktning,

f) betalningsvillkor,

g) säkerhet för arbetets fullgörande, där sådan fordras till annat belopp än tio procent av anbudssumman eller av den beräknade totala kostnaden,

h) garantibestämmelser,

i) sättet för märkning av anbudsomslaget,

k) dag, till och med vilken anbudsgivare skall vara bunden av sitt anbud, samt

l) att 4, 40, 51—55, 57, 60—62 och 65—70 §§ i denna förordning äro i tillämpliga delar för anbudsgivaren bindande.

Skall vid prövning av anbud särskild hänsyn tagas till den tidrymd, som anbudsgivare beräknar för arbetets fullgörande, eller till andra särskilda omständigheter, skall detta angivas i programhandlingarna.

36 §.

Infordrande av anbud sker genom annonsering eller genom särskilda skrivelser, varvid det tillvägagångssätt skall väljas, som med hänsyn till arbetets art och omfattning samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt. Utan hinder av vad nu sagts må anbud under hand infordras

a) när efter infordrande av anbud genom annonsering eller genom särskilda skrivelser antagbart anbud icke erhållits,

b) när fråga är om tilläggsarbete och annan än den, som utfört huvudarbetet, på grund därav icke lämpligen bör ifrågakomma,

c) när arbete till följd av oförutsedda omständigheter icke tål uppskov,

d) när endast viss entreprenör anses förfoga över den insikt eller yrkeskicklighet eller de hjälpmedel, som erfordras för arbetets behöriga fullgörande,

e) när fråga är om försöksverksamhet,

f) när totala kostnaden för ett och samma arbete beräknas uppgå till högst 20 000 kronor, eller

g) när fråga är om arbete, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hemlighållas.

B. Bestämmelser rörande anbud, som infordras genom annonsering eller genom särskilda skrivelser.

37 §.

Annons skall i sammanträngd form innehålla de upplysningar, som kunna vara av betydelse för anbudsgivare, och särskilt angiva

a) arbetets art och ungefärliga omfattning,

b) den utsträckning, vari uppdelning av arbetet må ifrågakomma,

c) plats, där programhandlingarna finnas att tillgå, samt storleken av eventuell depositionsavgift för desamma utfående,

d) den myndighet, som mottager anbudet, och, där anbudet skall prövas av annan myndighet än den utbudande, den myndighet, som prövar detsamma, samt

e) dag, då anbudet senast skall vara inkommet.

38 §.

Annons skall införas en gång i Tidning för leveranser till staten (bilaga till allmänna tidningarna) varjämte, där så finnes lämpligt, utbudandet bör ske i ytterligare en eller flera tidningar.

39 §.

Vid infordrande av anbud genom särskilda skrivelser skola programhandlingarna biläggas samt uppgift lämnas om

a) den myndighet, som mottager anbudet, och, där anbudet skall prövas av annan myndighet än den utbudande, den myndighet, som prövar detsamma, samt

b) dag, då anbudet senast skall vara inkommet.

Skrivelserna skola ställas till så många lämpliga entreprenörer, som med hänsyn till arbetets art och omfattning samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt.

40 §.

Anbud skall avgivas antingen skriftligen i tillslutet omslag eller genom telegram, vars innehåll genast skall bekräftas genom avgivande av skriftliga anbudshandlingar.

41 §.

Myndighet skall tillse, att anbud intill tiden för ärendets avgörande förvaras under lås samt att jämväl till anbud hörande handlingar på betryggande sätt omhänderhavas.

42 §.

Anbud skola, så snart ske kan efter anbudstidens utgång, öppnas vid förrättning, vari minst tre personer deltaga. Annan än förrättningsman må icke tillåtas närvara. Anbudena skola allteftersom de öppnas åsättas löpande nummer, varvid varje blad skall förses med signatur såväl av den, som leder förrättningen, som av ytterligare en av förrättningsmännen. Anbudena skola uppföras å en förteckning, som vid förrättningen undertecknas av tre av förrättningsmännen.

Förrättningsmännens namn ävensom dagarna för anbudstidens utgång samt anbudens mottagande och öppnande skola angivas å förteckningen.

43 §.

Prövning av anbud skall ske snarast möjligt efter öppnandet och företagas i så god tid, att underrättelse kan vara anbudsgivare, vars anbud antages, tillhanda inom den tid anbudet är för honom bindande.

Även anbud, som avgivits av icke tillfrågad anbudsgivare, skall upptagas till prövning.

44 §.

1. Anbud må icke antagas

a) om det inkommit efter anbudstidens utgång, där icke myndigheten i fråga om anbud, som inkommit före anbudsöppnandet, finner uppenbart, att försenandet skett utan anbudsgivarens förvållande,

b) om det, i andra fall än då arbetet skall utföras å löpande räkning, innefattar obestämt pris, dock att sådant anbud må ifrågakomma, där priset gjorts rörligt i enlighet med bestämmelser, som må hava utfärdats av Kungl. Maj:t,

c) om det avgivits av den, som enligt 92 § icke må utföra arbetet,

d) om av det begärda priset uppenbarligen framgår, att felskrivning eller felräkning av betydelse föreligger,

e) om i annat fall än under d) sägs det begärda priset i förhållande till den beräknade kostnaden för arbetet vid tiden för anbudets avgivande är så lågt, att ett nöjaktigt fullgörande av arbetet icke kan påräknas, eller

f) om anbudsgivaren uppenbarligen saknar insikt och erfarenhet i vad till arbetet hör.

Myndighet må, där anbudsgivare avgivit anbud med obestämt pris, avtala med denne om ändring därutinnan.

2. På myndigheten skall bero, huruvida anbud må antagas

a) om anbudsgivaren eller någon å hans vägnar åt tjänsteman eller annan person, som för staten haft att taga befattning med ärende rörande upphandling, arbete eller försäljning, lämnat, utlovat eller erbjudit gåva eller annan förmån i samband med sådant ärende,

b) om anbudsgivaren eljest gjort sig känd för bristande vederhäftighet eller pålitlighet,

c) om tekan förefinnes i fråga om anbudsgivarens möjligheter att utföra arbetet,

d) om anbudet avviker från vid inforordrandet angivna bestämmelser eller villkor, eller

e) om grundad anledning finnes till antagande, att tävlan förhindrats genom kartellbildning eller annan överenskommelse mellan entreprenörer.

Myndighet må, där så kan ske utan åsidosättande av övriga anbudsgivares berättigade intressen, i fall, som under d) avses, avtala med anbudsgivaren om avstående från sådana anspråk, som myndigheten finner sig icke böra godtaga.

45 §.

Av de anbud, som komma i fråga, skall det anbud antagas, vilket med beaktande av samtliga omständigheter är att anse såsom för staten förmånligast. Den omständigheten, att ett anbud innefattar det lägsta priset, må sålunda i och för sig icke vara avgörande för anbudets antagande.

Skall i sista hand skiljas mellan anbud, som myndigheten finner vara likvärdiga, skola, där förmånligare anbud kunna förväntas, nya skriftliga sådana infordras från dem, vilka lämnat anbudena i fråga. För den händelse nya anbud icke infordras eller förmånligare anbud icke inkommer, äger myndigheten att vid antagandet förfara efter gottfinnande.

Myndighet äger förkasta samtliga föreliggande anbud, om de innefatta för högt pris eller eljest prövas vara ofördelaktiga, eller ock myndigheten finner, att arbetet icke bör komma till utförande.

46 §.

Vid prövning av anbud skall föras protokoll, vid vilket skall fogas i 42 § omförmäld förteckning eller avskrift av denna.

I protokollet skall antecknas sätt och dag för anbudens infordrande. Härjämte skall angivas vilka anbud, som antagits, och vilka, som enligt 44 § förkastats, skälen för antagandet eller förkastandet ävensom vad av betydelse vid prövningen i övrigt förekommit.

47 §.

Myndighet skall ombesörja, att den, vars anbud antagits, erhåller under rättelse därom snarast möjligt och senast inom den tid anbudet är för honom bindande. Underrättelse skall meddelas skriftligen, dock att densamma för tids vinnande må överbringas på annat sätt, där den utan dröjsmål skriftligen bekräftas.

Skriftlig underrättelse om anbuds antagande skall, där kontrakt icke upprättas, innehålla samtliga för arbetet gällande villkor.

48 §.

Har anbud icke antagits, skall meddelande därom så snart ske kan avlätas till anbudsgivaren.

C. Bestämmelser rörande anbud, som infordras under hand.

49 §.

Vid arbete, vars värde överstiger 5 000 kronor, skola inkomna anbud uppföras å särskild förteckning, varvid skälen skola angivas för att underhandsförfarande använts.

50 §.

Beträffande anbud, som infordras under hand, skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i 39, 43—45, 47 och 48 §§ stadgas.

D. Särskilda bestämmelser.

51 §.

Där myndighet finner arbetets art eller omfattning så kräva eller entreprenör det fordrar, skall kontrakt upprättas, vari parternas rättigheter och skyldigheter skola angivas.

Handlingar, som tillhöra kontraktet, skola förtecknas i och, där så finnes lämpligt, fästas vid detsamma. Prov och modeller, till vilka kontraktet hänvisar, skola särskilt märkas.

52 §.

Finner entreprenör det vara med betydande olägenhet förenat eller eljest uppenbart olämpligt att utföra arbete enligt förelagd arbetsbeskrivning, modell eller ritning, åligger det honom att snarast göra anmälan därom till myndigheten.

53 §.

Entreprenör skall ställa säkerhet för arbetets fullgörande till ett belopp av tio procent av anbudssumman eller av den beräknade totala kostnaden eller ock, där myndigheten finner särskilda omständigheter så kräva, till erforderligt högre belopp. På myndigheten skall dock bero, huruvida och i vilken omfattning säkerhet skall ställas, när fråga är om mindre arbete eller arbete, som utföres efter å-prislista eller å löpande räkning.

Sedan arbete efter slutbesiktning godkänts, må säkerheten begränsas att under garantitiden gälla hälften av det ursprungliga beloppet. När efter garantibesiktning arbetet slutgiltigt godkänts, skall säkerheten ofördröjligen återställas.

Entreprenör är skyldig att inom sex dagar efter erhållet besked om anbuds antagande avlämna föreskriven säkerhet. Undandrager han sig att inom denna tid avlämna säkerheten, eller befinnes erbjuden säkerhet icke nöjaktig, äger myndigheten häva avtalet.

Där så av särskilda skäl finnes påkallat, äger myndigheten redan före anbudsprövningen avfordra anbudsgivare säkerhet.

54 §.

Myndighet äger efter noggrann prövning medgiva entreprenör, som vid anbudets avgivande framställt begäran därom, skäligt förskott å betalningen. Där synnerliga skäl föreligga, äger myndigheten jämväl eljest medgiva entreprenör sådant förskott, dock att det därvid skall åligga denne att gälda skälig ränta å förskottet. För förskott å betalning ävensom för ränta skall säkerhet ställas, varjämte, där begäran om förskott framstälts först efter det anbud avgivits, särskild förbindelse å förskottet och räntan skall utfärdas.

På myndigheten skall bero, huruvida säkerhet skall ställas för materialier, som myndigheten tillhandahållit.

Säkerhet, som i denna paragraf sägs, skall återställas i den mån myndigheten, allt efter arbetets färdigställande, prövar så utan risk kunna ske. När arbetet fullgjorts och efter slutbesiktning godkänts, skall säkerheten ofördröjligen återställas.

55 §.

Säkerhet må utgöras av obligationer, in-teckningar och andra värdehandlingar, bankgaranti, borgen eller försäkring i försäkringsanstalt.

Erbjuden säkerhet skall noggrant prövas, vilket i fråga om borgen skall ske oberoende av företedda intyg om löftes-männens vederhäftighet.

Därest ställd säkerhet skulle så förmins-kas i värde, att den icke längre kan anses betryggande, åligger det entreprenören att inom tid, som myndigheten bestämmer, ställa sådan fyllnadssäkerhet, som av myndigheten godkännes. Underlåtes detta, äger myndigheten innehålla däremot svarande likvid eller ock häva avtalet.

Myndighet åligger att efter entreprenörens anvisning och på dennes be-kostnad ombesörja de åtgärder, som under avtalstiden erfordras för säkerhetens bestånd och vård.

56 §.

Vite för försenat fullgörande av arbete skall angivas till visst belopp eller till viss procent av anbudssumman eller av den beräknade totala kostna-den eller, där så prövas lämpligt, till viss procent å värdet av den försenade delen av arbetet, att utgå för dag, påbörjad vecka eller annan påbörjad an-given tidsperiod, varmed arbetets fullgörande försenats.

Då fråga uppstår om tillämpning av vitesbestämmelse, äger myndighe-ten, där särskilda skäl äro för handen, helt eller delvis efterskänka vitet.

57 §.

Finner myndighet, att arbete bör fullgöras på annat sätt eller i annan omfattning än som avtalats, åligger det myndigheten att därom skriftligen underrätta entreprenören. Är ändringen av beskaffenhet att kunna av entreprenören utan svårighet genomföras, är denne skyldig att ställa sig av myn-digheten lämnad föreskrift till efterrättelse. Anser myndigheten eller entreprenören, att ändringen bör föranleda jämkning beträffande pris, tid för ar-betets färdigställande, garantitid eller i annat hänseende, skall yrkande därom framställas utan oskäligt dröjsmål. Överenskommelse i sådant hän-seende skall träffas skriftligen och om möjligt innan ändringen vidtages.

58 §.

Kan arbete till följd av omständighet, som myndigheten anser vara förtjänt av beaktande, icke inom fastställd tid fullgöras, äger myndigheten, där så finnes kunna ske utan åsidosättande av statens fördel, på framställning av

entreprenören medgiva förlängning av tiden för arbetets färdigställande. Myndigheten skall därvid tillse, att ställd säkerhet förblir gällande.

Har förseningen orsakats av myndigheten eller i dennas tjänst anställd person och finner myndigheten, att entreprenören därav lidit skada, äger myndigheten tillerkänna honom skälig ersättning.

59 §.

Där så finnes kunna ske utan att avtals behöriga fullgörande äventyras, äger myndighet medgiva entreprenör att på annan överlåta avtalet.

60 §.

Myndighet skall under arbetets gång fortlöpande kontrollera dess utförande ävensom åtgången av materialier, som myndigheten tillhandahållit. Kan kontrollen på tillförlitligt sätt lämpligen utföras av hos myndigheten anställd tjänsteman, skall denne åläggas att verkställa densamma men skall eljest annan lämplig person anlitas.

Av kontrollant framställd anmärkning skall, där entreprenör så påfordrar eller eljest prövas lämpligt, meddelas skriftligen. Vill entreprenören med anledning av sådan anmärkning kräva jämkning i avtalet beträffande pris, tid för arbetets färdigställande, garantitid eller i annat hänseende, skall han utan oskäligt dröjsmål hos myndigheten framställa yrkande därom med angivande tillika av skälen. Finner entreprenören betänklighet mot att ställa sig framställd anmärkning till efterrättelse, skall han omedelbart göra anmälan därom till myndigheten.

61 §.

Entreprenör skall i god tid skriftligen anmäla för myndigheten den tidpunkt, då arbete beräknas vara färdigt, och åligger det myndigheten att utan oskäligt dröjsmål verkställa *slutbesiktning*.

Där myndigheten eller entreprenören så påfordrar, skall *förbesiktning* äga rum av sådana delar av arbetet, vilka icke äro åtkomliga vid slutbesiktning.

När anmälan skett, att vid slutbesiktning eller förbesiktning påtalade fel eller brister blivit avhjälpna, skall *efterbesiktning* utan oskäligt dröjsmål äga rum.

Före garantitidens utgång skall *garantibesiktning* verkställas. Konstate-ras härvid fel eller brister, skall, när anmälan skett, att dessa blivit avhjälpna, efterbesiktning ske.

62 §.

Besiktning enligt 61 § verkställas av därtill lämpad person, som myndigheten utser.

Där parterna så skriftligen avtala, förrättas besiktning i stället av en nämnd bestående av tre personer. I denna utser vardera parten en ledamot med insikt och erfarenhet inom byggnadsfacket och de sålunda utsedda

den tredje, som tillika skall vara ordförande i nämnden. Entreprenören åligger att i god tid före besiktning skriftligen för myndigheten uppgiva namn, yrke och postadress å den person, som han utsett till ledamot i nämnden. Utser entreprenören på grund av förfall för den förut utsedde ny ledamot i nämnden, skall han i god tid skriftligen underrätta myndigheten därom. Fullgör ej entreprenör vad honom sålunda åligger eller kunna de två ledamöter, som blivit utsedda, ej inom åtta dagar efter erhållet uppdrag enas om valet av den tredje, skall på framställning av myndigheten ledamoten utses av överexekutor i den ort, där besiktningen skall förrättas. För beslutsfattande inom nämnd fordras, att samtliga ledamöter äro närvarande. Såsom nämndens beslut gäller den mening, varom minst två ledamöter enas. Nämndens beslut äger slutlig giltighet.

När parterna därom skriftligen överenskomma, må de gemensamt utse en person att verkställa besiktning med samma verkan som om besiktning förrättas genom nämnd.

63 §.

Entreprenör skall i god tid underrättas om tidpunkt för besiktning.

64 §.

Vid besiktning skall, med noggrant iakttagande av parternas rätt, undersökas i vad mån arbetet uppfyller avtalade fordringar. Äro fordringarna uppfyllda, åligger det besiktningsförrättaren att å myndighetens vägnar godkänna arbetet.

Det åligger besiktningsförrättaren att enligt 70 § bestämma den tidpunkt, från vilken garantitid skall börja löpa.

65 §.

Då arbete vid besiktning enligt 62 § första stycket icke godkänts, äger entreprenör, som ej åtnöjes med besiktningen, inom tio dagar efter delfåendet av besiktningsutlåtande, som i 66 § sägs, skriftligen hos myndigheten påkalla *överbesiktning*, vilken skall verkställas genom nämnd. I sådan nämnd må den ej vara ledamot, som tidigare utfört besiktning av arbetet.

Vad i 62 § andra stycket och 64 § sägs skall vid överbesiktning i tillämpliga delar gälla.

66 §.

Det åligger besiktningsförrättare att till parterna utan dröjsmål avgiva besiktningsutlåtande, vari skall antecknas

- a) vid besiktningen påtalade fel och brister,
- b) skälen för att arbete icke godkänts,
- c) vid besiktningen yppade meningsskiljaktigheter mellan ledamöter i nämnd,
- d) tidpunkt, från vilken garantitid skall börja löpa, samt
- e) hur besiktningskostnaden skall gäldas.

67 §.

Kostnad för förbesiktning, slutbesiktning och garantibesiktning skall, där besiktningen verkställas av person, som myndighet enligt 62 § första stycket utsett, gäldas av myndigheten.

Har förbesiktning, slutbesiktning eller garantibesiktning verkställts av nämnd enligt 62 § andra stycket eller enligt 62 § tredje stycket av person, som parterna gemensamt utsett, gäldas kostnaden för besiktningen av parterna till lika delar.

Kostnad för efterbesiktning och överbesiktning gäldas av entreprenören, dock att besiktningsförrättaren äger besluta, att kostnaden helt eller delvis skall gäldas av myndigheten, om särskilda skäl därtill äro.

Entreprenör åligger att anskaffa och, oberoende av vad i denna paragraf sägs, bekosta handräckning eller annat arbetsbiträde, som erfordras vid besiktning.

68 §.

Så snart arbete efter slutbesiktning godkänts samt räkning granskats, vilket skall ske utan onödigt dröjsmål, skall, där ej annan överenskommelse träffats, entreprenörens ostridiga tillgodohavande till honom utbetalas.

69 §.

Där myndighet så fordrar, åligger det entreprenör att före uppbärande av dellikvid hos försäkringsanstalt för myndighetens räkning teckna brandskadeförsäkring å arbetet för tid, som myndigheten bestämmer, och till så stort belopp, att myndigheten kan njuta gottgörelse ur försäkringssumman för uppkommande skada.

Har hos entreprenör anställd blivit undanhållen intjänt och till betalning förfallen lön, äger myndigheten vid utbetalning av entreprenörens tillgodohavande för den anställdes räkning innehålla så stort belopp, som motsvarar dennes ostridiga fordran, samt till honom utbetala beloppet, såframt ej eljest laga hinder häremot möter.

70 §.

Garantitid skall, där vid slutbesiktning fordringarna å arbetet visat sig vara uppfyllda eller besiktningsförrättaren finner förekommande fel och brister vara oväsentliga, fastställas till två år från tiden för slutbesiktningens verkställande eller i annat fall från den dag felen och bristerna vid efterbesiktning visats vara avhjälpna. Det åligger entreprenör att utan kostnad för staten och på fullt tillfredsställande sätt ofördröjligen avhjälpa sådana fel och brister i arbetet, som vid garantibesiktningen konstateras.

IV. Försäljning av staten tillhörig lös egendom.

A. Inledande bestämmelser.

71 §.

Försäljning av staten tillhörig lös egendom skall ske efter infordrande av anbud genom annonsering eller genom särskilda skrivelser eller ock genom utbudande å offentlig auktion, och skall det tillvägagångssätt väljas, som med hänsyn till godsets beskaffenhet och myckenhet samt kravet på af-färsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt.

Skall försäljning ske efter infordrande av anbud och beräknas godsets värde överstiga 1 000 kronor, bör annonsering ske, om anbud därigenom kan förväntas från köpare, som icke är för myndigheten känd eller om eljest ökad tävlan mellan köpare därigenom kan antagas uppkomma.

Utan hinder av vad ovan sagts må anbud under hand infordras

a) när efter infordrande av anbud genom annonsering eller genom särskilda skrivelser eller genom utbudande å offentlig auktion antagbart anbud icke erhållits,

b) när försäljning till följd av godsets beskaffenhet icke tål uppskov,

c) när särskilda kostnader för godsets förvaring eller eljest beräknas uppkomma och dessa kostnader icke anses kunna återvinnas genom högre försäljningspris vid annat förfarande, eller

d) när godsets värde beräknas uppgå till högst 500 kronor.

72 §.

Vad i denna förordning stadgas skall icke äga tillämpning, när försäljning sker i samband med jordbruk, skogsbruk, trädgårdsrörelse eller annan affärsverksamhet, ej heller vid försäljning av värdehandlingar.

B. Bestämmelser rörande anbud, som infordras genom annonsering eller genom särskilda skrivelser.

73 §.

Annons eller särskild skrivelse, varigenom anbud infordras, skall i sammanträngd form innehålla de upplysningar, som kunna vara av betydelse för anbudsgivare, och särskilt angiva

a) det gods och den myckenhet därav, som skall försäljas, samt de poster, i vilka försäljningen kommer att ske, varvid skall angivas, att anbud må kunna av myndigheten antagas även för viss del av godset eller av däri ingående post, där ej anbudsgivaren gjort förbehåll om annat,

b) tid och plats för visning av godset,

c) tid och plats för godsets avhämtande,

d) betalningsvillkor,

e) den myndighet, som mottager anbudet, och, där anbudet skall prövas av annan myndighet än den utbudande, den myndighet, som prövar det-samma,

f) dag, då anbudet senast skall vara inkommet,

g) sättet för märkning av anbudsomslaget,

h) dag, till och med vilken anbudsgivare skall vara bunden av sitt anbud, samt

i) att 4 och 75 §§ i denna förordning äro för anbudsgivaren bindande.

Därest fullständiga handlingar rörande försäljningen upprättats, hör med hänvisning till dessa åt annonsen eller skrivelsen givas den mera kortfattade form, som finnes vara tillfyllest.

74 §.

Annons skall införas i Tidning för leveranser till staten (bilaga till allmänna tidningarna) eller i en eller flera andra tidningar eller ock såväl i förstnämnda tidning som i en eller flera andra tidningar, allt i den mån annonseringen synes ägnad att framkalla lämpliga anbud. Där så prövas ändamålsenligt, bör utbudande ske genom kortfattad annons med hänvisning till fullständig sådan i annan tidning.

Vid infordrande av anbud genom särskilda skrivelser skola dessa ställas till så många lämpliga köpare, som med hänsyn till godsets beskaffenhet och myckenhet samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt.

75 §.

Anbud skall avgivas antingen skriftligen i tillslutet omslag eller genom telegram, vars innehåll genast skall bekräftas genom avgivande av skriftliga anbudshandlingar.

76 §.

Myndighet skall tillse, att anbud intill tiden för ärendets avgörande förvaras under lås.

77 §.

Anbud skola, så snart ske kan efter anbudstidens utgång, öppnas vid förrättning, vari minst tre personer deltaga. Annan än förrättningsman må icke tillåtas närvara. Anbudena skola allteftersom de öppnas åsättas löpan-de nummer, varvid varje blad skall förseas med signatur såväl av den, som leder förrättningen, som av ytterligare en av förrättningsmännen. Anbu-den skola uppföras å en förteckning, som vid förrättningen undertecknas av tre av förrättningsmännen.

Förrättningsmännens namn ävensom dagarna för anbudstidens utgång samt anbudens mottagande och öppnande skola angivas å förteckningen.

78 §.

Prövning av anbud skall ske snarast möjligt efter öppnandet och företagas i så god tid, att underrättelse kan vara anbudsgivare, vars anbud antages, tillhanda inom den tid anbudet är för honom bindande.

Även anbud, som avgivits av icke tillfrågad anbudsgivare, skall upptagas till prövning.

79 §.

1. Anbud må icke antagas

a) om det inkommit efter anbudstidens utgång, där icke myndigheten i fråga om anbud, som inkommit före anbudöppnandet, finner uppenbart, att försenandet skett utan anbudsgivarens förvållande,

b) om det innefattar obestämt pris, eller

c) om av det erbjudna priset uppenbarligen framgår, att felskrivning eller felräkning av betydelse föreligger.

2. På myndigheten skall bero, huruvida anbud må antagas

a) om anbudsgivaren gjort sig känd för bristande vederhäftighet eller pålitlighet, eller

b) om anbudet avviker från vid infordrandet angivna bestämmelser eller villkor.

Myndighet må, där så kan ske utan åsidosättande av övriga anbudsgivares berättigade intressen, i fall som under b) avses, avtala med anbudsgivaren om avstående från sådana anspråk, som myndigheten finner sig icke böra godtaga.

80 §.

Av de anbud, som komma i fråga, skall högsta anbudet antagas.

Har högsta anbudet avgivits av flera anbudsgivare, skall hänvändelse ske till dem att avgiva nya högre anbud. För den händelse högre anbud icke inkommer, äger myndigheten att vid antagandet förfara efter gottfinnande.

Myndighet äger förkasta samtliga föreliggande anbud, om de innefatta för lågt pris eller myndigheten finner, att försäljningen icke bör komma till stånd.

81 §.

Vid prövning av anbud skall å den i 77 § nämnda förteckningen eller i särskild försäljningsliggare eller ock på annat lämpligt sätt antecknas sätt och dag för anbudens infordrande. Härjämte skall angivas vilka anbud, som antagits, och vilka, som enligt 79 § förkastats, skälen för antagandet eller förkastandet ävensom vad av betydelse vid prövningen i övrigt förekommit.

82 §.

Myndighet skall ombesörja, att den, vars anbud antagits, erhåller underrättelse därom snarast möjligt och senast inom den tid anbudet är för honom bindande. Underrättelse skall meddelas skriftligen, dock att densamma för tids vinnande må överbringas på annat sätt, där den utan dröjsmål skriftligen bekräftas.

Skriftlig underrättelse om anbuds antagande skall innehålla samtliga för försäljningen gällande villkor.

83 §.

Har anbud icke antagits, skall meddelande därom så snart ske kan avlätas till anbudsgivaren.

C. Bestämmelser rörande anbud, som infor dras under hand.

84 §.

Vid försäljning, vars värde överstiger 500 kronor, skall myndighet anteckna inkomna anbud i förteckning, i särskild försäljningsloggare eller på annat lämpligt sätt, varvid skälen skola angivas för att underhandsförfarande använts.

85 §.

Beträffande anbud, som infor dras under hand, skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i 79, 80 och 82 §§ stadgas.

D. Bestämmelser rörande offentlig auktion.

86 §.

Auktion skall kungöras genom annonsering, och skall annonsen i sammanträngd form innehålla de upplysningar, som kunna vara av betydelse för köpare, och särskilt angiva

a) tid och plats för auktionen samt den myndighet, för vars räkning försäljningen sker,

b) det gods och den myckenhet därav, som skall försälas, samt de poster, i vilka utrop kommer att ske,

c) huruvida skriftligt anbud må förekomma och dag, då skriftligt anbud senast skall vara inkommet, ävensom att beträffande sådant anbud 75 § i denna förordning skall gälla,

d) tid och plats för visning av godset,

e) tid och plats för godsets avhämtande,

f) bestämmelser om erläggande av handpenning och kontant betalning,

g) betalningsvillkor i övrigt samt

h) att 4, 88, 89 och 91 §§ i denna förordning äro i tillämpliga delar för anbudsgivaren bindande.

Därest fullständiga handlingar rörande försäljningen upprättats, hör med hänvisning till dessa åt annonsen givas den mera kortfattade form, som finnes vara tillfyllest.

87 §.

Beträffande annonsering och skriftliga anbud skall i tillämpliga delar gälla vad i 74 § första stycket, 75—77 §§, 79 § 1. momentet, 82 § första stycket samt 83 § stadgas.

88 §.

Vid auktionsförrättningens början skall annonsen ävensom övriga handlingar rörande förrättningen uppläsas, dock att fastställda minimipriser härvid icke må tillkännagivas.

Skriftligt anbud skall öppnas före auktionsförrättningen och må, sedan förrättningen börjat, icke återkallas eller sänkas. Före förrättningen må ej bekantgöras, huruvida sådant anbud avgivits. Den, som leder auktionsförrättningen, skall under auktionens gång för anbudsgivarens räkning göra inrop enligt det skriftliga anbudet.

Understiger avgivet högsta anbud fastställt minimipris, skall detta förhållande meddelas och fortsatt utrop ske.

89 §.

Myndighet äger, där särskilda skäl äro för handen, utan hinder av vad jämlikt 86 § i annons angivits, vid auktionstillfället kräva, att kontant betalning erlægges.

Underlåter köpare att omedelbart efter inropet erlægga handpenning eller kontant betalning, där sådan fordras, skall godset genast ånyo utropas.

90 §.

Vid auktionen skall föras protokoll, vid vilket skall fogas i 86 § omnämnd annons.

I protokollet skall intagas uppgift om

- a) fastställda minimipriser,
- b) inkomna skriftliga anbud,
- c) köpares namn,
- d) köpeskillingars storlek,
- e) belopp, som köpare vid auktionsförrättningen inbetalt, samt
- f) där högre anbud förkastats än det, som vid auktionen blivit antaget, skälen därtill.

E. Särskild bestämmelse.

91 §.

Försålt gods må ej utlämnas, förrän köpeskillingen gäldats.

V. Jävsbestämmelser.

92 §.

Den, som på grund av anställning i statens tjänst har att taga befattning med upphandling eller arbeten för statens behov, må varken för egen eller annans räkning tillhandahålla myndighet gods eller utföra arbete av angivet slag, och skall på myndigheten i varje särskilt fall bero, huruvida vad nu sagts skall gälla även beträffande annan i statens tjänst anställd person.

Den, som leder auktionsförrättning eller vid sådan förrättning tjänstgör såsom utropare, må icke i annat fall än i 88 § andra stycket sägs själv eller genom ombud vid auktion enligt denna förordning göra inrop för egen eller annans räkning.

93 §.

I prövning av anbud må icke den deltaga, som är med anbudsgivare i den skyldskap eller det svågerlag, som utgör jäv mot domare, ej heller den, som i ärendet har ekonomiskt intresse, dock att på myndigheten skall i varje särskilt fall bero, huruvida den, som är delägare, styrelseledamot eller anställd i bolag eller ekonomisk förening, som inlämnat anbud, skall anses vara jävig.

Den, som vid prövning av anbud vet jäv enligt denna paragraf mot sig föreligga eller finner tvekan därom råda, är pliktig att hos myndigheten sådant anmäla.

94 §.

Beträffande kontrollant och besiktningsförrättare skall i tillämpliga delar gälla vad i 93 § stadgas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1952. Genom densamma upphäves förordningen den 16 januari 1920 (nr 10) angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom; dock att bestämmelserna i sistnämnda förordning skola lända till efterrättelse, därest utbudande skett före den nya förordningens ikraftträdande.

Motivering.

Inledande översikt.

Genom utfärdande av kungörelse den 10 maj 1889 med provisoriska föreskrifter rörande statens upphandlings- och entreprenadväsende, sedermera följd av förordningen den 17 november 1893, fastställdes enhetliga bestämmelser för den statliga upphandlingsverksamheten.

Den 25 augusti 1913 tillkallades särskilda sakkunniga — de s. k. centralupphandlingssakkunniga — med uppdrag att verkställa revision av 1893 års förordning. Dessa sakkunniga avgåvo den 15 augusti 1916 förslag till ny förordning i ämnet. Sedan överarbetning av förslaget ägt rum utfärdade Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande den 16 januari 1920 förordning angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom.

Förordningen har sedermera varit föremål för jämkningar åren 1926, 1928 och 1935. Ändringarna 1935 tillkommo sedan Kungl. Maj:t den 20 oktober 1933 bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga — 1933 års upphandlingssakkunniga — och de sålunda tillkallade sakkunniga den 2 juli 1935 avgivit betänkande i ämnet.

Närmast med anledning av framställda anmärkningar mot den nu gällande upphandlingsförordningen bemyndigade Kungl. Maj:t den 21 juni och den 20 september 1946 dåvarande chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, att tillkalla särskilda sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning av frågan om ändrade bestämmelser rörande det statliga upphandlingsväsendet. I sitt anförande till statsrådsprotokollet för förstnämnda dag framhöll departementschefen bland annat, att enligt vad i 1920 års förordning föreskrevs skulle beträffande upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom — utöver vad som följde av lagen om köp och byte av lös egendom eller eljest av allmän lag eller författning — de i förordningen givna stadganden lända till efterrättelse, såframt annat icke blivit särskilt föreskrivet eller fråga vore om utförande av arbete, som verkställdes av staten genom egen personal. Vid sidan om upphandlingsförordningen hade särskilda föreskrifter meddelats i fråga om upphandlingen av vissa varor. Sålunda hade genom olika cirkulär föreskrivits, att vid upphandling för statens behov företräde skulle lämnas svenska varor, antingen rent allmänt eller i särskilda hänseenden, såsom

beträffande svenska lanbruksprodukter, svensk frukt eller inhemskt bränsle. Vidare hade särskilda bestämmelser utfärdats rörande upphandling av papper, kontorsmöbler, skrivmaskiner m. m. Under krigsåren hade därjämte i vissa fall tillämpats ett särskilt förfarande vid förhandlingar rörande avtal om bland annat leveranser till staten.

Departementschefen erinrade vidare om att ett flertal statsmyndigheter befriats från skyldigheten att iakttaga upphandlingsförordningens bestämmelser. Sålunda hade de affärsdrivande verken genom föreskrifter i de för dem gällande instruktionerna bemyndigats att infordra anbud på sätt i varje fall befunnes lämpligt ävensom att, så ofta sådant ansåges vara fördelaktigt, träffa uppgörelse under hand. Denna rättighet tillkomme icke blott vederbörande verks styrelse utan även styrelsen underlydande myndighet i den utsträckning styrelsen funne skäligt medgiva. Med hänsyn till de av kriget föranledda förhållandena hade vidare krigsmaterielverket och försvarets fabriksstyrelse erhållit en allmän dispens från upphandlingsförordningens bestämmelser, varjämte dåvarande arméns fortifikationsförvaltnings byggnadskontor medgivits i stort sett samma befrielse från upphandlingsförordningens föreskrifter som de affärsdrivande verken. Det finge vidare nämnas, att försvarsväsendets centrala förvaltningsmyndigheter enligt det militära försvarsberedskapscirkuläret den 10 februari 1939 ägde att då så befanns erforderligt — utan hinder av gällande bestämmelser för statens upphandlings- och entreprenadväsende — själva träffa uppgörelse under hand samt att bemyndiga underlydande förvaltningsmyndigheter att träffa sådan uppgörelse. Under senare år hade från olika håll noterats önskemål om att upphandlingsförordningen borde göras till föremål för en allmän översyn. Framställningar i sådan syfte hade avgivits av byggnadsstyrelsen den 10 juli 1944, varöver statens sakrevision avgivit yttrande, samt av krigsmaterielverket i skrivelse den 23 januari 1946. Frågor berörande tillämpningen av upphandlingsförordningen hade därjämte vid åtskilliga tillfällen varit föremål för undersökning av riksdagens revisorer.

Ytterligare framhöll departementschefen, att den statliga förvaltningen i åtskilliga hänseenden hade utbyggts och förändrats under den tid, som förflutit sedan upphandlingsförordningen trädde i kraft. Sålunda hade utvecklingen gått i den riktningen, att den statliga upphandlingsverksamheten i stor utsträckning centraliserats till vissa myndigheter samtidigt som denna verksamhet blivit av större omfattning. Därigenom hade statsverket erhållit möjlighet att utöva effektivare kontroll över myndigheternas upphandlingar än som varit fallet vid tiden för upphandlingsförordningens tillkomst. Å andra sidan hade för de upphandlande myndigheterna behov av att vid upphandlingarna anlita särskild merkantil expertis gjort sig mera gällande. Med hänsyn till sålunda angivna omständigheter borde, yttrade departementschefen, upphandlingsförordningen göras till föremål för sådan omarbetning, att den närmare anslöte sig till nuvarande förhållanden inom statsförvaltningen, därvid särskilt erfarenheterna på detta område under krigsåren borde tillgodogöras. Såsom av ett ämbetsverk framhållits borde till

undersökning upptagas jämväl frågan, huruvida icke för den statliga upphandlingen borde fastställas vissa allmänna leveransbestämmelser, exempelvis i avseende å vite och force majeure.

De sakkunniga ha för fullgörande av sitt uppdrag haft överläggningar med representanter för ett flertal upphandlande myndigheter och för olika näringslivets organisationer samt med dessa samrått om allmänna riktlinjer m. m. I samband därmed ha skriftliga framställningar och förslag avgivits till de sakkunniga.

Från de skandinaviska länderna samt från England och Amerikas förenta stater ha uppgifter inhämtats rörande lagstiftningen å de områden, som omfattats av de sakkunnigas uppdrag. Denna lagstiftning har enligt de sakkunnigas mening ej visat sig vara tillämplig å svenska förhållanden, varför den icke tjänat som förebild vid det vidare arbetet. Någon redogörelse för innehållet i denna lagstiftning lämnas därför icke här. I det följande komma de sakkunniga att först lämna en allmän motivering för det framlagda förslaget för att därefter i form av specialmotivering paragrafvis redogöra för den närmare utformningen av de olika bestämmelserna.

Allmän motivering.

I byggnadsstyrelsens ovannämnda den 10 juli 1944 avlåtna skrivelse framhölls, att upphandlings- och byggnadsverksamheten inom de olika delarna av statsverkets arbetsområde under den tid, som förflutit sedan nu gällande upphandlingsförordning trädde i kraft, rönt ständig inverkan av den fortgående utvecklingen inom näringslivets olika grenar, vilket talade för att förordningens föreskrifter borde underkastas granskning och översyn med hänsyn till nutida krav på affärsmässighet och ändamålsenlighet. Byggnadsstyrelsen anförde vidare, att den statliga förvaltningen under den gångna tiden i vissa avseenden utbyggt och förändrats, vilket i sin mån torde ha bidragit till behovet av en omredigering av bestämmelserna. Enligt styrelsens mening borde en sådan översyn och omarbetning ha till huvudändamål att möjliggöra större affärsmässighet och smidighet i statsverkets upphandlings- och byggnadsverksamhet. Byggnadsstyrelsen framhöll, att av stor vikt och betydelse för en mera ändamålsenlig avfattning av bestämmelserna angående upphandling och arbeten för statens behov vore att föreskrifter, som gällde upphandling av varor, gods och materialier, i möjligaste mån skildes från dem, som gällde utförandet av arbeten.

Statens sakrevision har i yttrande den 26 oktober 1944 över byggnadsstyrelsens ovannämnda skrivelse i likhet med byggnadsstyrelsen funnit, att upphandlingsförordningens bestämmelser icke vore av den art att de möjliggjorde önskvärd affärsmässighet från statens sida, varför förordningen i flera betydelsefulla avseenden borde omarbetas. Härvid borde tillses, att den kontroll, som genom de nuvarande bestämmelserna avsåges skola utövas däröver att envar bereddes möjlighet att konkurrera och att de inkomna an-

buden bleve opartiskt bedömda, icke eftersattes, framför allt i de fall då fråga vore om myndighet, vilken icke ägde speciella organ med förtrogenhet på upphandlingsområdet. Vid bedömning av denna fråga syntes det sakrevisionen böra beaktas, att utvecklingen tycktes tendera till en allt starkare centralisering av den statliga upphandlingsverksamheten till vissa myndigheter och att större möjligheter numera föreläge för statsverket att utöva effektiv kontroll över myndigheternas upphandlingar än som varit fallet vid tiden för upphandlingsförordningens tillkomst.

I krigsmaterielverkets ovan omnämnda skrivelse av den 23 januari 1946 framhöll verket, att upphandlingsförordningens bestämmelser i många avseenden vore detaljerade och rigorösa, vilket förhållande syntes sammanhänga med att förordningen avfattats med utgångspunkt från att de myndigheter och befattningshavare, som hade att ombesörja upphandling för statens räkning, i allmänhet saknade större erfarenhet på det merkantila området och förmåga att utan stöd av detaljerade bestämmelser på riktigt sätt iakttaga statens intressen vid upphandlingen. Krigsmaterielverket framhöll, att under årens lopp sakkunskapen på upphandlingsområdet ökats genom den centralisering, som successivt ägt rum, och därigenom att myndigheterna beretts möjlighet att disponera särskild merkantil expertis. Det syntes verket under dessa omständigheter kunna ifrågasättas, huruvida icke upphandlingsförordningen borde göras till föremål för en sådan omarbetning, att den bättre anslöte sig till de nuvarande förhållandena inom statsförvaltningen. Enligt verkets förmenande kunde det knappast vara ändamålsenligt att bestämmelser skulle gälla, från vilka dispens i stor omfattning måste meddelas. Förordningen borde därför så omarbetas, att den utan dispensförfarande vore tillämplig för samtliga statliga upphandlande myndigheter.

Vid de överläggningar, som ägt rum med representanter för myndigheter och organisationer, har framkommit, att den gällande upphandlingsförordningen i sina grunddrag alltjämt i huvudsak ansåges motsvara det praktiska livets krav. Myndigheterna ha dock i stort sett instämt i den kritik, som byggnadsstyrelsen, statens sakrevision och krigsmaterielverket riktat mot den gällande förordningen, och funnit tiden vara inne för en omarbetning av denna. Den kritik, som i skilda avseenden framförts från näringslivets sida, har ofta mera gällt myndigheternas tillämpning av förordningen än dess innehåll.

Icke heller de sakkunniga ha funnit någon mera ingripande omarbetning av förordningen i sakligt avseende erforderlig. Emellertid har från många håll ytterligare understrukits, att den verksamhet, som regleras i förordningen, borde bedrivas efter mera affärsmässiga principer än den gällande förordningen medgäve. De sakkunniga, som dela denna uppfattning, ha i angivet syfte föreslagit vissa ändrade bestämmelser, vilka å ena sidan innebära en närmare anknytning till rådande förhållanden inom affärslivet och å andra sidan möjliggöra en för staten ur affärsmässig synpunkt förmånligare ställning än för närvarande. Vägledande har därvid varit att förordningens bestämmelser borde så utformas, att staten såsom förhandlande och

avtalslutande part erhöle samma läge som motparten. Där likväl vissa reglerande bestämmelser, som kunna anses inskränka myndigheternas handlingsfrihet, föreslås skola gälla, äro bestämmelserna tillkomna för att tillgodose såväl statens som den enskildes berättigade intresse av kontroll över myndigheternas sätt att handha ifrågavarande verksamhet. Beträffande anknytningen till gällande praxis ha de sakkunniga funnit angeläget att i förslaget till upphandlingsförordning undvika att medtaga särbestämmelser, som avvika från köplagens och avtalslagens dispositiva rättsregler. Om i något fall dylika bestämmelser skulle anses lämpliga, torde dessa kunna intagas i vederbörande myndigheters leveransbestämmelser. De sakkunniga ha i detta sammanhang tagit under överbäggande, huruvida för den statliga upphandlingen borde fastställas allmänna leveransbestämmelser, exempelvis i avseende å vite och force majeure, men ha stannat för att icke framföra något sådant förslag. Dels synes det nämligen lämpligt att avvakta de erfarenheter, som kunna vinnas vid tillämpningen av en ny upphandlingsförordning, och dels torde några större olägenheter icke ha förmärkts av nuvarande brist på dylika enhelliga bestämmelser. De sakkunniga ha också under sina överläggningar med olika myndigheter funnit, att mycket skilda uppfattningar råda angående vad dylika bestämmelser för närvarande böra innehålla.

De sakkunniga ha beaktat, att sedan den gällande upphandlingsförordningen trädde i kraft, ett flertal av de centrala organ, som omhänderha den statliga upphandlings- och byggnadsverksamheten, erhållit sådan organisation och försetts med sådan expertis, att de blivit skickade att utan ingående detaljreglering självständigt handha denna verksamhet, ävensom att upphandlingsverksamheten i vissa avseenden centraliserats. Denna utveckling har, såsom i direktiven framhållits, medfört, att Kungl. Maj:t meddelat vissa myndigheter dispens från tillämpningen av upphandlingsförordningens bestämmelser. Genom den frihet myndigheterna sålunda erhållit ha dessa beretts tillfälle att anpassa sin ifrågavarande verksamhet efter de olika branschernas sedvänja, varigenom större affärsmässighet i förfarandet möjliggjorts. De sakkunniga ha nu beträffande upphandling föreslagit bestämmelser ägnade att för framtiden göra dylika dispenser obehövlige. I vad avser arbeten för statens behov ha de sakkunniga dock icke förordat ett fastslående av den frihet i fråga om val av sätt för anbudsinfordran, som nu genom dispenser gälla för vissa centrala förvaltningsmyndigheter. De bestämmelser, som i stället föreslås, ansluta sig emellertid till den praxis, som utvecklats inom byggnadsbranschen, och torde jämväl i denna del behovet av dispenser vara för framtiden undanröjt.

I förslaget ha icke medtagits bestämmelser, som uteslutande betingats av krisförhållanden. Det har nämligen ansetts, att dylika bestämmelser, liksom för närvarande är fallet, böra givas i särskild författning. Sålunda ha i förslaget icke inarbetats de föreskrifter om rörligt pris vid vissa avtal om upphandling och arbeten för statens behov, som utfärdats genom cirkulär till statsmyndigheterna den 19 mars 1948 (nr 135) och alltjämt gälla (SF

135/1951). Bestämmelser om svensk varas företräde framför utländsk ha icke heller medtagits däri. De sakkunniga ha ansett, att behovet av dylika bestämmelser i varje givet fall är ett resultat av handelspolitiska överbäganden och att det icke är möjligt att finna en formel, som oberoende härav kan reglera frågan om svensk eller utländsk varas företräde. Icke heller ha de sakkunniga föreslagit bestämmelser om företrädesrätt för vara, som tillverkas vid statliga eller kommunala socialvårdande anstalter och inrättningar. Dessa torde principiellt böra konkurrera med övriga anbudsgivare och komma i fråga såsom leverantör endast där av dem avgivna anbud befinnas vara för staten förmånligast. I den mån bestämmelser om företrädesrätt för vara av visst ursprung finnas vara av behovet påkallade, torde dessa alltså böra utfärdas i särskild ordning.

Vad beträffar den gällande upphandlingsförordningens utformning ha de sakkunniga funnit det vara en brist, att bestämmelserna angående upphandling icke hållits isär från bestämmelserna om arbeten för statens behov. Sammanförandet av bestämmelser avseende dessa verksamhetsgrenar har enligt de sakkunnigas mening medfört, att författningstexten blivit svåröverskådlig och oklar. De sakkunniga ha därför under särskilda avdelningar upptagit bestämmelser för en var av verksamhetsgrenarna upphandling, byggnads- och anläggningsarbeten samt försäljning av staten tillhörig lös egendom. Den uppdelning av det nu gällande kapitlet om upphandling och arbeten för statens behov, som sålunda föreslagits, innebär att åtskilliga bestämmelser, som av sakliga skäl böra vara likalydande för upphandling och arbeten, upprepas i förordningen. Nämnade uppdelning har i vissa avseenden, till exempel i fråga om anbudsöppnande och prövning, medfört, att samma bestämmelser återfinnas i alla tre avdelningarna. De sakkunniga ha emellertid funnit sig böra bortse från den olägenhet, som upprepningen av vissa bestämmelser möjligen kan anses innebära. Det har syntts angeläget att upphandlingsförordningen, som i stor utsträckning läses och tillämpas av tjänstemän och enskilda utan större vana att praktiskt tillämpa och tolka författningstext, erhåller en utformning, som gör den så lättillgänglig som möjligt. I samma syfte ha de sakkunniga sökt samordna bestämmelserna inom varje avdelning i såvitt möjligt kronologisk ordning. De sakkunniga ha emellertid funnit sig böra göra de undantagen från den angivna principen om fullständighet i varje avdelning, att dels till en första avdelning sammanförts vissa allmänna bestämmelser och dels i en avslutande avdelning intagits bestämmelser om jäv.

I gällande förordning finnas åtskilliga bestämmelser, som avhandla frågor, vilka icke synas vara i behov av reglering. Såsom exempel må anföras bestämmelsen i 30 § 2 mom., att där vid den slutliga anbudsprövningen endast ett anbud föreligger detta må antagas, om det finnes vara för staten fördelaktigt. Ett annat exempel utgör bestämmelsen i 43 § 3 mom., att vite, som uttagits enligt förordningen, skall, där ej annat blivit särskilt stadgat, tillfalla staten. Bestämmelser av sådant och liknande innehåll torde icke fylla någon egentlig uppgift utan tynga endast förordningen. De

sakkunniga ha tyckt sig finna, att den strävan, som kommit till uttryck i gällande upphandlingsförordning, att uttömmande och i detalj reglera vad som faller inom förordningens ram i själva verket lett till en viss osäkerhet i tillämpningen. Förefintligheten av bestämmelser, som reglera frågor, vilka rimligen icke kunna lösas på annat sätt än det i förordningen angivna, medför lätteligen en viss tvekan hos myndigheten, när denna ställes inför avgöranden i frågor, som icke finna sin lösning direkt i författningen. Det är givetvis icke heller möjligt att i upphandlingsförordningen genom direkta bestämmelser förutse och ange regler för varje situation, som den upphandlande myndigheten kan ställas inför. De sakkunniga ha därför utmönstrat sådana bestämmelser, som ur angivna synpunkt icke ansetts fylla någon uppgift.

Det föreliggande förslaget till upphandlingsförordning är avsett att i första hand utgöra en instruktion för de myndigheter, som ha att handlägga ärenden angående upphandling, arbeten för statens behov och försäljning av lös egendom. Förslaget innefattar emellertid även en del bestämmelser, som skola vara för motparten direkt bindande.

De sakkunniga ha icke funnit anledning föreslå några allmänna »underättelser för anbudsgivare» och ha ej heller upprättat förslag till formulär i olika avseenden. I den mån myndighet finner behov av dylika formulär föreligga, torde det få ankomma på myndigheten att själv utarbeta dylika, vilka då kunna helt anpassas efter de speciella förhållanden, som gälla för myndigheten, eller det slag av varor eller arbeten, varom fråga är.

Samarbetskommittén för byggnadsfrågor, som är sammansatt av representanter för myndigheter och organisationer med verksamhet inom byggnadsområdet, har i skrivelse den 10 juli 1946 till chefen för finansdepartementet bland annat uttalat önskvärdheten av att till prövning upptoges frågan, huruvida icke i upphandlingsförordningen borde intagas bestämmelse om skyldighet för kommuner med flera att tillämpa förordningen i de fall, då statsbidrag lämnades till byggnadsverksamheten. De sakkunniga, som finna fog för att upphandlingsförordningens bestämmelser böra gälla i dylika fall, ha dock icke funnit skäl att i föreliggande förslag intaga bestämmelser i denna riktning, då det lämpligen torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall i samband med lämnande av statsbidrag pröva, huruvida dylik skyldighet skall förbindas med anslaget.

I den följande avdelningen ha de sakkunniga behandlat en del bestämmelser i förslaget, som skilja sig från gällande förordning eller som eljest syntts påkalla närmare motivering. Någon fullständig specialmotivering paragrafvis har däremot icke ansetts erforderlig. Där bestämmelser förekomma likalydande i avdelningarna II—IV lämnas motivering endast i anslutning till den paragraf där sådan bestämmelse först återfinnes. Detta har medfört, att avdelning II: Upphandling, tillsynes behandlats utförligare i specialmotiveringen än övriga avdelningar.

Speciell motivering.¹

1 §.

Beträffande gränsdragningen mellan upphandling och arbeten för statens behov ha de sakkunniga icke funnit det möjligt att giva någon uttömmande definition eller draga en bestämd skiljelinje. De sakkunniga ha därför funnit sig böra endast rent allmänt angiva, att såsom upphandling skall anses beställning av annat arbete än byggnads- eller anläggningsarbete. Bestämmelsen torde böra ses mot bakgrunden av innehållet i 2 § köplagen, vari utsäges, att där någon betingar sig av annan att han skall mot vederlag i penningar något förfärdiga och ämnet därtill bestå, beställningen skall anses såsom köp av lös egendom, dock ej då fråga är om uppförande av hus, vattenverk eller annan byggnad. Den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen får anses innebära, att praktiskt taget alla beställningar hos industrier äro att hänföra till upphandling, såsom beställning av skodon och andra beklädnadspersedlar, vapen, fartyg, flygplan och färdigmonterade trähus. Dit torde emellertid även få hänföras mindre omfattande reparationer å byggnad, såsom tätning av radiatorer, lagning av fönster, smärre elektriska arbeten och dylikt. Någon klar gränsdragning mellan upphandling och arbete i vad avser dylika reparationer synes icke vara möjlig att åstadkomma utan det torde bli nödvändigt att till myndigheterna överlåta att träffa avgörande i förekommande fall. Vid dylika bedömanden synes det ligga nära till hands att anse upphandling föreligga i fall, där materialkostnaden är förhållandevis stor, till exempel vid utbyte av värmepanna, varmed följer mindre omläggning av rör, medan arbete för statens behov får anses föreligga, då den med reparationen förenade arbetskostnaden är mera väsentlig.

Såsom redan inledningsvis berörts, ha de sakkunniga icke företagit någon inarbetning i förslaget till upphandlingsförordning av eljest i allmän lag eller författning givna bestämmelser, såsom bestämmelserna i köplagen och avtalslagen. Ej heller har — såsom jämväl berörts — i förslaget hänsyn tagits till förhållanden, som kunna göra sig gällande under en kristid, varför bestämmelser om avsteg från förordningen sålunda förutsatts kunna komma att för dylikt fall av Kungl. Maj:t utfärdas. De sakkunniga ha därvid särskilt haft för ögonen föreskrifter om rörligt pris vid vissa avtal om upphandling och arbeten för statens behov. Hänsyn har även tagits till att bestämmelser finnas, som inskränka myndigheternas rätt att själva verkställa viss upphandling, såsom kungörelsen den 7 december 1945 (nr 850) angående upphandling av kontorsmateriel för statsverkets behov.

¹ Paragraferingen hänför sig till förslaget till författningstext.

2 §.

Såsom ovan framhållits ha de sakkunniga sökt undvika att i föreliggande förslag medtaga särbestämmelser, som avvika från köplagens och avtalslagens dispositiva rättsregler. Det må emellertid erinras om att köplagens bestämmelser över huvud icke äro bindande för entreprenadavtal. Bestämmelserna i nämnda lag torde dock, i den mån ej upphandlingsförordningen lämnat speciella regler, kunna i stort sett anses ha vunnit analog tillämpning vid entreprenader. Anledning torde med hänsyn härtill saknas att i avdelningen om byggnads- och anläggningsarbeten införa regler, som återfinnas i köplagen. — I fråga om upphandling tillämpas inom skilda branschsammanlutningar regelmässigt speciella bestämmelser, vilka icke återfinnas i köplagen eller ock ersätta i köplagen givna bestämmelser av dispositiv natur. Då dessa bestämmelser äro ägnade att giva en viss stadga inom branschen, synes det de sakkunniga angeläget att myndigheterna vid handläggning av hithörande ärenden i möjligaste mån ansluta sig till sålunda gällande handelsbruk. Det torde härigenom bliva lättare, att vid anbudsprövningen avväga inkomna anbud mot varandra. För den händelse staten icke skulle godkänna av leverantörerna uppställda rimliga villkor, torde resultatet i vissa fall bliva, att leverantörerna i stället kräva förhöjt pris för varan.

3 §.

De bestämmelser i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, den så kallade sekretesslagen, till vilka denna paragraf hänvisar, återfinnas i lagens 34 §, vilken är av följande lydelse:

Handlingar i ärenden angående förvärv, avyttrande eller upplåtelse av egendom eller annat, som myndighet äger förvalta, eller angående utförande av arbete för myndighets behov annorledes än genom dess egen eller annan myndighets personal må icke, utan tillstånd av den myndighet som handlägger ärendet, utlämnas innan avtal slutits eller ärendet eljest slutförts. Angår ärendet upphandling eller utförande av arbete för statens räkning eller försäljning av staten tillhörig lös egendom, skall likväl iakttagas, att i stadgad ordning infordrade och inkomna anbud, så ock andra handlingar som kunna tjäna till upplysning i vad mån anbud i ärendet infordrats eller avgivits eller som eljest avse dylika anbud, icke före nämnda tidpunkt må utlämnas i vidare mån än för prövning av anbud finnes nödvändigt eller begäran om anbuds utbekommande framställs av anbudsgivaren.

Då anledning därtill föreligger, äger vederbörande myndighet besluta, att handlingar, som i första stycket avses, även efter där angiven tidpunkt ej må utan myndighetens tillstånd utlämnas. Beträffande andra handlingar än sådana som angiva villkoren i slutna avtal må dylikt beslut avse en tid av högst tjugo år från nämnda tidpunkt. Vad angår handlingar, som angiva villkoren i slutna avtal rörande myndighets leverans av elektrisk kraft, gas, vatten eller dylikt eller rörande försäljning av varor med vilka myndighet driver handel i affärsmässiga former, må beslut meddelas högst för tiden till dess två år förflutit från det avtalet fullgjorts eller upphört att gälla. Med avseende å handlingar som angiva villkoren i slutna avtal i andra ärenden, må beslut meddelas för en tid av högst två år från det avtalet slöts.

Beslut, vilka enligt andra stycket meddelas av annan statsmyndighet än sådan

som hör till eller lyder under riksdagen, skola, där de icke gälla allenast genom myndighetens försorg upprättade kostnadsberäkningar eller prisbestämningar eller ock tjänsteutlåtanden som avse sådana, för varje statsregleringsår inom en månad efter dess utgång, anmälas till Konungen, som låter riksdagens revisorer därav undfå del.

Kommunalmyndighet har att beträffande tillämpningen av denna paragraf ställa sig till efterrättelse föreskrifter, vilka må hava meddelats av den myndighet som utövar den kommunala beslutanderätten.

Vad i denna paragraf stadgas har ej avseende å auktionsprotokoll.

I skrivelse till upphandlingssakkunniga har Svenska byggnadsentreprenörföreningen anhållit, att de sakkunniga till övervägande upptoge frågan om skydd för anbudsgivares handlingar efter anbuds antagande. Byggnadsentreprenörföreningen har framhållit, att å-prislista, som bifogas entreprenadanbud, i princip blir offentlig handling så snart myndigheten slutit entreprenadavtal eller eljest slutfört ärendet. Anbudsgivaren hade sålunda ingen möjlighet att förhindra, att de till hans anbud hörande handlingarna delgäves utomstående. En sådan princip vore icke tillfredsställande, då den faktiskt kunde medföra, att lagarna om skydd för immateriella förmögenhetsrätter samt om illojal konkurrens kunde sättas ur spel. Principen motverkade i vart fall syftet med dessa lagar. Å-priserna vore baserade på noggranna kalkyler över arbetslöner, materialier och transportkostnader och kunde närmast anses som anbudsgivarens affärshemlighet. Riktiga å-priser kunde nämligen endast framkalkyleras av den som ägde teknisk erfarenhet på området. Olägenheterna av nuvarande ordning framträdde särskilt starkt, då fråga vore om fortsättning eller utvidgning av ett pågående eller nyss avslutat entreprenadarbete och tilläggsarbetet ägde sådan omfattning att beställaren funne sig föranlåten utbjuda arbetet på ny entreprenad. Det vore i dylika fall knappast rättvist mot den entreprenör, som utfört huvudarbetet, att hans konkurrenter i fråga om tilläggsarbetet finge taga del av hans å-priser. I syfte att fullt säkerställa anbudsgivarnas berättigade intresse föresloge byggnadsentreprenörföreningen sådan lagändring, att efter anbuds antagande utlämnande kunde vägras i de fall, då anbudsgivaren förbehållit sig att få tillbaka anbudshandlingarna eller att de icke skulle utlämnas.

De sakkunniga få i fråga om tiden för hemlighållande av handlingar, som ange villkoren i slutna avtal, såvitt angår upphandling erinra, att det ofta förekommer att varuleverans omspanner flera år. Såsom särskilt önskvärt framstår därför, att nu gällande tvåårstid för kommersiell hemligstämpling i sådana fall, där en leverans sålunda sträcker sig över längre tid, skall kunna räknas från det leveransen fullgjorts. Då det emellertid icke torde vara lämpligt att i förevarande avseende behandla avtal olika allt efter leveranstidens längd, synes tiden för hemlighållande av alla sådana handlingar, som ange villkoren i slutna avtal om leverans av varor, böra liksom för närvarande gälla beträffande varor, som myndigheten försäljer under affärsmässiga former, räknas från det leveransen fullgjorts eller avtalet eljest upphört att gälla.

Också i fråga om entreprenadavtal gäller, att de ofta slutföras först efter lång tid. På grund härav synes, i beaktande jämväl av vad byggnads-entreprenörföreningen anfört om behovet av ökat skydd för anbudshandlingar, även tiden för hemlighållande av handlingar, som ange villkoren i entreprenadavtal, böra räknas på nyss angivna sätt.

De sakkunniga föreslå, att bestämmelserna i 34 § sekretesslagen jämkas i överensstämmelse med vad sålunda anförts men ha icke ansett sig böra utforma något förslag till författningsändring härutinnan.

Det må dock framhållas, att icke ens gällande regel — enligt vilken myndighet med avseende å handlingar, som ange villkoren i slutna avtal, må meddela beslut om hemlighållande för en tid av högst två år från det avtal slutits — i någon större utsträckning kommer till användning. Yrkande om hemlighållande brukar nämligen över huvud taget relativt sällan framställas. I den mån vederbörande anbudsgivare önskar ett hemlighållande och framställer begäran därom, torde myndigheten emellertid i regel besluta i enlighet därmed.

4 §.

Enligt nu gällande bestämmelser får klagan icke föras över myndighets beslut varigenom anbud antagits, förkastats eller icke upptagits till prövning. Det har emellertid synts de sakkunniga som om klagan icke heller borde få föras mot andra beslut, som fattas i upphandlings- eller entreprenadärenden, exempelvis beslut om lämnande av förskott eller ställande av säkerhet, förlängning av leveranstid, hävande av avtal, återställande av emballage, debitering och kreditering, fördelning av besiktningskostnad. Därest tvist skulle uppstå mellan parterna, har säljaren alltid möjlighet att få rättsförhållandet prövat av domstol eller, där klausul om skiljemanna-förfarande finnes intagen, i parternas avtal, i enlighet med lagen om skiljemän. Därjämte står det givetvis i förekommande fall öppet för anbudsgivaren att påkalla ingripande av riksdagens justitie- eller militieombudsman mot förmenta tjänstefel. Härigenom synas tillräckliga garantier finnas för att en anbudsgivare skall erhålla den rätt, som tillkommer honom.

5 §.

Innehållet i denna paragraf motsvaras av åtskilliga bestämmelser i gällande upphandlingsförfordning. Det har synts de sakkunniga angeläget att till en paragraf sammanföra sådana bestämmelser, som myndighet har att mera regelmässigt beakta. Den i paragrafen gjorda uppräknningen är sålunda icke avsedd att täcka alla förekommande fall.

I fråga om myndigheternas skyldighet att följa standard ha de sakkunniga velat, utöver i allmänna marknaden gängse standard, särskilt framhålla sådan standard, som utarbetas av särskilda standardiseringsorgan såsom den nu verksamma Sveriges standardiseringskommission. De sakkunniga ha ansett det riktigt, att statliga upphandlande myndigheter medverka till att i sådan ordning fastställd standard blir i marknaden gängse.

Bestämmelsen om följande av standard tager icke endast sikte på att myndigheterna vid upphandling av färdiga produkter böra om möjligt åtnöjas med standardprodukter utan även att myndigheterna vid uppgörande av beskrivningar och ritningar böra följa gängse standard i fråga om kvalitet och dimensioner å materialier såsom plåt, bult och annat.

Vid statlig upphandling under det senaste kriget tillhandahöllo myndigheterna i stor utsträckning, särskilt vid upphandling för militära ändamål, råvaror såsom uniformstyger, läder, ryggsäcksämnen med mera. Ett viktigt led i upphandlingsförfarandet var då uppläggandet av åtgångsstat, vilka tjänade att begränsa materialåtgången och underlätta tillverkningskontrollen. Det har med hänsyn härtill synts de sakkunniga lämpligt att i författningstexten införa begreppet åtgångsstat.

De sakkunniga vilja vidare särskilt framhålla vikten av att tillverkning, för nedbringande av statens kostnader, utlägges å sådan tid, som bäst passar industrien, samt att anbudsgivare beredas tillräcklig tid för avgivande av vederhäftigt anbud.

Då avtal träffas om leverans att fullgöras efter rekvisition eller å periodiskt återkommande tider, ha de sakkunniga ansett, att avtalet liksom hittills bör gälla begränsad tidrymd. Det torde vara uppenbart, att den tid ett dylikt avtal skall gälla, bör avpassas med hänsyn till prisstabiliteten hos den vara, som avtalet gäller. Då det emellertid synes angeläget att avtal av denna art tid efter annan omprövas ha de sakkunniga i syfte att framtinga sådan prövning icke bibehållit den nu gällande bestämmelsen att dylikt avtal må förses med klausul om automatisk förlängning, därest uppsägning icke skett inom viss tid.

Att anlita av expertis vid upphandling mången gång är förenligt med god ekonomi är tydligt, bland annat vid affärsuppgörelser med utländsk leverantör, där den upphandlande myndigheten icke kan förutsättas äga erforderlig förtrogenhet med det främmande landets leverans- och betalningsförhållanden.

De sakkunniga ha övertvägt att i denna paragraf införa bestämmelser om företagande av provbeställning såsom ett led i förberedelserna för en slutlig upphandling. Då det emellertid icke ansetts möjligt att uttömmande reglera i vilka fall provbeställning borde förekomma, ha de sakkunniga stannat för att i författningstexten icke föreslå någon bestämmelse i denna riktning. Möjligheten att utlägga provbeställning står emellertid öppen. De sakkunniga vilja dock framhålla, att denna möjlighet bör utnyttjas endast, där så prövas vara ur ekonomisk synpunkt lämpligt. Provbeställning synes främst böra förekomma, då fråga är om tillverkning efter konstruktion, som icke blivit industrimässigt prövad.

7 §.

Den nu gällande upphandlingsförfordningen reglerar i 17 § utbudande genom offentlig kungörelse, i 18 § utbudande genom särskilda skrivelser och i 19 § utbudande i och för uppgörelse under hand. Någon frihet för

myndigheterna att välja mellan de olika sätten för anbudsinfordran finnes icke. De sakkunniga ha ansett, att vissa myndigheter, som företaga upphandling i stor omfattning och som ha en för upphandling avsedd organisation, böra äga möjlighet att välja det sätt för upphandling, som ur affärs-mässig synpunkt i varje särskilt fall anses vara för staten förmånligast. Sådan frihet ha de sakkunniga ansett böra tillförsäkras de i första stycket angivna myndigheterna. Såsom exempel på »annan central förvaltningsmyndighet med omfattande lokal organisation, för vilken upphandling sker centralt» må nämnas väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Förslaget innebär för ett flertal av dessa myndigheter endast ett konfirmerande av vad som redan gäller. För de affärsdrivande verken återfinnas sålunda bestämmelser i respektive verks instruktion om rätt att infordra anbud på sätt i varje fall befinnes lämpligt och att, så ofta sådant anses vara fördelaktigt, träffa uppgörelse under hand, medan för vissa andra myndigheter Kungl. Maj:t genom särskilda beslut utfärdat bestämmelser härom. Det må vidare nämnas, att försvarets centrala förvaltningsmyndigheter enligt det militära försvarsberedskapscirkuläret den 10 februari 1939 ägde motsvarande befogenheter. I överensstämmelse med vad som gäller enligt instruktionerna för de affärsdrivande verken och berörda försvarsberedskapscirkulär ha de sakkunniga ansett de ifrågavarande myndigheterna även böra äga rätt att, i den utsträckning myndigheterna finna skäligt, medgiva underlydande myndigheter motsvarande befogenheter. Vid infordrande av anbud under hand äger myndighet förfara på sätt densamma finner i varje fall mest ändamålsenligt och utan iakttagande av det formella tillvägagångssätt vid förvarande, öppnande och prövning av anbud med mera, som föreskrives då anbud infordras genom annonsering eller genom särskilda skrivelser. Givet är emellertid, att underhandsförfarandet icke frikallar myndighet från tillämpning av förordningens grundläggande principer, utan allenast avser att skänka myndigheten frihet inom ramen av förordningens allmänna grunder. Sålunda skola jämväl vid uppgörelse under hand tillämpas de bestämmelser, som meddelas i fråga om tjänstemans rätt att åtaga sig leverans eller arbete, jäv vid prövning av anbud o. s. v. Med den utformning denna paragraf erhållit i förslaget torde, såsom redan i den allmänna motiveringen framhållits, dispenser i berörda avseenden för framtiden icke bliva erforderliga.

Vad angår andra myndigheter än som avses i första stycket ha de sakkunniga ansett, att anbud såsom regel bör infordras genom annonsering eller genom särskilda skrivelser, varvid dock anbud i vissa särskilt angivna fall skulle få infordras under hand. Sålunda har föreslagits, att detta förfarande må användas, bland annat när antagbart anbud icke erhållits efter infordrande av anbud genom annonsering eller genom särskilda skrivelser. De sakkunniga vilja särskilt framhålla, att icke antagbart anbud får anses föreligga ej endast i de fall, varom stadgas i 14 § första momentet, utan även då anbud eljest finnes vara för staten ofördelaktigt. Så kan vara fallet, då priset på varan fastlästs genom kartellbildning eller då myndigheten vid marknadsundersökning uttrönt, att fordrade priser äro för höga.

Vidare har föreslagits, att anbud må infordras under hand när fråga är om tilläggsbeställning. De sakkunniga ha därvid utgått från att en tidigare leverantör i många fall tillverkat eller eljest anskaffat verktyg för fabriktionen. Då kostnaden för dessa verktyg kan antagas ha blivit helt eller delvis amorterad vid den tidigare beställningen, synes det som om staten vid utläggande av en ny beställning skulle genom förhandlingar under hand med den tidigare tillverkaren kunna nå ett förmånligare pris än vid infordrande av anbud genom annons eller särskilda skrivelser. Skulle myndigheten vid underhandsförfarande icke uppnå skäligt anbud bör anbudet förkastas och kan myndigheten sedan infordra anbud i vanlig ordning.

I anslutning till vad för närvarande gäller ha de sakkunniga vidare föreslagit, att anbud må infordras under hand, när den totala kostnaden för en och samma upphandling beräknas uppgå till visst lägre belopp. De sakkunniga ha därvid stannat för att föreslå en kostnadsgräns av 500 kronor, gällande för alla myndigheter, som beröras av bestämmelsen. Det torde böra framhållas, att det givetvis icke är tillåtet att dela upp en beställning i mindre poster i syfte att därigenom underskrida berörda gräns av 500 kronor och på så sätt motivera, att underhandsförfarande användes.

Slutligen få de sakkunniga framhålla, att myndighet, som saknar befogenhet att infordra anbud under hand, icke torde äga rätt att infordra anbud på märkesvara, som tillhandahålles endast av viss leverantör, då annan vara finnes, som lika väl kan tjäna det avsedda ändamålet.

Vissa organisationer, däribland Sveriges industriförbund, ha såsom ett önskemål framhållit, att så många kvalificerade firmor som möjligt borde beredas tillfälle konkurrera om leveransrätten samt att, där anbud infordrades under hand, förhandlingar borde upptagas icke med endast en firma, i avsikt att pressa dennas anbud, utan i vart fall med de firmor, som erbjudit ungefär samma försäljningsvillkor. De sakkunniga ha icke ansett sig böra framlägga förslag till bestämmelser i sådant avseende, men vilja understrika, att valet av sätt för anbudsinfordran givetvis bör göras med hänsyn till statens intresse att erhålla bästa möjliga anbud. I överensstämmelse härmed bör anbud infordras från ett så stort antal lämpliga leverantörer, att detta intresse kan antagas bli tillgodosett. De affärsmässiga synpunkterna böra sålunda stå i förgrunden.

8 §.

Från vissa branschorganisationer har framhållits, att anbudsinfordran borde vara så fullständig, att anbudsgivare icke annat än i undantagsfall behövde anlita upphandlingsförordningen för orientering. De sakkunniga ha funnit sig icke kunna tillmötesgå önskemålen om att redan av anbudsinfordran skall direkt framgå alla de bestämmelser, som anbudsgivaren har att rätta sig efter. Genom föreskriften att i annons eller särskild skrivelse skall angivas, att de under punkten o) uppräknade paragraferna äro bindande för anbudsgivaren i tillämpliga delar, synes dock möjlighet finnas för envar anbudsgivare att utan större olägenhet skaffa sig erforderlig orientering.

I paragrafen har icke föreskrivits skyldighet att vid anbudsinfordran erinra om leverantörs möjlighet att erhålla förskott å betalning. Det synes de sakkunniga många gånger önskvärt, att sådan erinran icke lämnas, då anbudsgivare eljest skulle kunna animeras att i icke önskvärd utsträckning begära dylikt förskott. Paragrafens utformning lägger dock icke hinder i vägen för myndighet att, när exempelvis sedvänja inom en viss bransch så fordrar, vid anbudsinfordran lämna föreskrift i förevarande hänseende.

Beträffande ställande av säkerhet för fullgörande av leverans gäller för närvarande (40 §), att det först vid anbudsprövningen skall bestämmas, om säkerhet skall ställas. I praxis torde bestämmelserna om ställande av säkerhet ha tillämpats så, att garanti i allt större utsträckning fordrats. Fullmäktige i riksbanken ha i underdånig framställning den 21 februari 1942, vilken de sakkunniga haft att taga under överbäggande vid fullgörandet av sitt uppdrag, föreslagit viss ändring av denna praxis. Med hänsyn till den ringa risken vid de i vart fall till beloppet mest betydande leveranserna och då staten icke på andra områden ansett skäl föreligga att genom försäkringar skydda sig mot eventuella förluster, funne fullmäktige icke skäl föreligga för ett generellt bibehållande av dessa garantier. Genom borttagande av garantierna skulle även kostnaderna för leveranserna kunna nedbringas, då leverantörerna måste taga hänsyn till de utgifter, som ställandet av t. ex. bankgaranti betingade.

De sakkunniga dela den uppfattning varåt bankofullmäktige sålunda givit uttryck. Gällande bestämmelser om ställande av säkerhet för fullgörande av leverans ha enligt de sakkunnigas mening medfört, att krav på sådan säkerhet av myndigheterna fordrats i en utsträckning, som icke kan anses påkallad. Då det i vissa fall, t. ex. vid fartygsbyggen och andra mera komplicerade leveranser, många gånger måste anses befogat att fordra säkerhet för fullgörande av leverans, har i förslaget icke rests hinder där emot. De sakkunniga ha emellertid utgått från att fordran på sådan säkerhet i andra fall i allmänhet icke skall komma att uppställas. På grund härav har någon bestämmelse i ämnet icke ansetts erforderlig.

I anslutning till bestämmelsen under punkten n) få de sakkunniga framhålla, att anbudsgivare icke bör bindas längre vid sitt anbud än som är nödvändigt för anbudsprövningen. Alltför rundligt tillmätt tid för anbudsprövningen torde menligt inverka på företagens möjligheter att planlägga sin verksamhet, eftersom en försiktig och vederhäftig företagare icke avger fler anbud än som svarar mot hans leveransförmåga. Det synes vidare vara skäligt, att den tid anbudsgivare skall vara bunden av anbud ställes i rimlig relation till den tid han fått åtnjuta för anbuds avgivande.

10 §.

Några föreskrifter beträffande tidpunkten, då till anbud hörande beskrivningar, modeller, ritningar och prov skola vara till myndigheten inkomna, ha icke lämnats. Det har emellertid förutsatts, att dessa handlingar normalt ingivas samtidigt med det skriftliga anbudet. Med hänsyn till att an-

budsgivare, som avgiver anbud genom telegram och därefter på sätt föreskrivits i paragrafen avlämnar skriftliga anbudshandlingar, erhåller en viss respittid med avgivande av fullständiga handlingar, vartill bilagor kunna höra, har det syntts skäligt att anbudsgivare, som redan från början avger skriftligt anbud, icke skall förlora sin rätt genom bestämmelser av innehåll, att bilagorna skola biläggas den skriftliga anbudshandlingen. Å andra sidan bör såväl en anbudsgivare, vilken avgivit anbud genom telegram men underlåtit att genast bekräfta med skriftliga anbudshandlingar, som en anbudsgivare, vilken väl avgivit skriftligt anbud men ej lämnat erforderliga bilagor, få bära risken av att ärendet avgöres i befintligt skick. Det är dock givetvis myndigheten obetaget att så långt möjligt avvakta att anbud fullständigas, innan anbudsprövningen vidtager. En förutsättning för att anbud skall anses vara inkommet före anbudstidens utgång måste anses vara att anbudssumman angivits i den inkomna handlingen.

12 §.

Denna paragraf motsvaras av 25 § i nu gällande upphandlingsförordning. Såväl Sveriges industriförbund som Svenska byggnadsentreprenörföreningen ha framställt önskemål, att anbudsgivare skulle beredas tillfälle närvara vid anbudsöppnandet. Såsom skäl härför har anförts bland annat, att deras närvaro skulle utgöra en garanti för att avgivna anbud tolkades och bedömdes på av anbudsgivarna avsett sätt. Anordningen vore vidare ägnad att stärka förtroendet för de upphandlande myndigheterna varjämte det vore av stort värde för anbudsgivarna att redan på ett tidigt stadium erhålla kännedom om utsikterna att ifrågakomma vid anbudsprövningen. De sakkunniga ha icke funnit skäl frångå nu gällande ordning, enligt vilken anbudsgivare ej må närvara vid anbudsöppnandet. För att i möjligaste mån tillmötesgå de nämnda önskemålen om ökad säkerhet ha de sakkunniga emellertid föreslagit, att varje till anbud hörande blad skall förses med signatur såväl av den, som leder förrättningen, som av ytterligare en förrättningsman. Tryckta broschyrer och dylikt, som fogats till anbudet, böra dock uppenbarligen undantagas från signering.

Vid uppförande av anbudet å förteckning, som i paragrafen sägs, torde lämpligen kunna anlitas formulär, vilket samtidigt kan tjäna såsom omslagspärm för upphandlingsakten.

13 §.

Bestämmelsen i denna paragraf om tid för företagande av anbudsprövning torde få ses i relation till stadgandet i 10 §. Av jämförelse mellan bestämmelserna framgår, att då anbud avgivits genom telegram viss skyldighet föreligger att invänta skriftliga anbudshandlingar. Bestämmelsen i förevarande paragraf att anbudsprövning skall ske snarast möjligt efter anbudsöppnandet utesluter givetvis icke att myndighet avvaktar utlovad komplettering av anbud.

Denna paragraf innehåller den förändringen i sakligt avseende i förhållande till vad nu gäller, att myndighet, där anbudsgivare avgivit anbud med obestämt pris, må avtala med denne om avstående helt eller delvis därifrån. De sakkunniga ha funnit, att många anbudsgivare regelmässigt till sina anbud bilägga tryckta leveransbestämmelser, som i många fall innehålla sådana inom branschen förekommande bestämmelser beträffande rörlighet i priset, att anbuden med tillämpning av gällande bestämmelser skola förkastas. Detta synes icke lämpligt ur statens synpunkt, då härigenom för staten i övrigt fördelaktiga anbud helt undandragas saklig bedömning. Det har erfarenhetsmässigt visat sig, att anbudsgivare i många fall äro villiga att avstå från krav på sådan rörlighet, som icke får förekomma vid statlig upphandling. Bestämmelsen om rätt för myndighet att avtala om slopande av krav på rörligt pris syftar emellertid icke endast till att avlägsna sådana bestämmelser, som myndigheterna icke äga godkänna, utan jämväl till att i möjligaste mån begränsa anbudsgivarnas krav på sådan rörlighet av priset, som myndigheterna med stöd av statsmakternas särskilda beslut kunna medgiva. De sakkunniga få emellertid framhålla, att det icke kan anses vara myndighet tillåtet att vid träffande av avtal, varom nu är fråga, medge höjning av det erbjudna priset såsom kompenstation för ett avstående från rörligheten.

I moment 2 föreslås vidare att, då så kan ske utan åsidosättande av övriga anbudsgivares berättigade intressen, myndigheten skall äga att, för det fall anbud avviker från vid infordrandet angivna bestämmelser eller villkor, avtala med anbudsgivaren om avstående från sådana anspråk, som myndigheten finner sig icke böra godtaga. Myndigheten kan exempelvis ha fordrat, att priset skall avse leverans fritt viss leveransort medan anbudsgivaren avgivit sitt anbud gällande leverans fritt fabrik. I dylikt fall bör myndigheten äga rätt att avtala med en tilltänkt leverantör om godtagande av sådan leveransort, som bäst passar. Icke heller böra rent formella brister i anbud leda till att anbud icke antages. Där sådan brist föreligger, t. ex. därutinnan att föreskrivna prover icke åtföljt anbudet, bör anbudsgivaren beredas tillfälle komplettera anbudet. Bestämmelsen att ett dylikt avtal icke får medföra åsidosättande av övriga anbudsgivares berättigade intressen innebär t. ex. att sådan ändring av i anbud utsatt pris icke får förekomma, att ett anbud genom prisändringen kan anses bliva det för staten fördelaktigaste.

De sakkunniga vilja något närmare beröra den i förslaget bibehållna bestämmelsen, att det på myndigheten skall bero, huruvida anbud må antagas, om grundad anledning finnes till antagande att tävlan förhindrats genom kartellbildning eller annan överenskommelse mellan leverantörer. Vid anbudsprövning bör myndigheten söka bilda sig en uppfattning om kartellbildning föreligger och därefter avgöra om tävlan förhindrats genom denna kartellbildning. Det må framhållas, att så icke behöver vara fallet ens då

samtliga anbud äro lika stora, enär anbudsprisernas likformighet kan förklaras av varans beskaffenhet. Erinras må om möjligheten att i det av kommerskollegii monopolutredningsbyrå sedan juli 1947 utgivna kartellregistret taga del av alla kända konkurrensbegränsande överenskommelser ävensom de leverantörer, som äro anslutna till kartellerna. Där ett icke registrerat kartellavtal finnes, lär väl kartellen vara så uppbyggd, att det icke skall av en jämförelse mellan avgivna anbud kunna utläsas att en kartell finnes. Kartellavtalet är då exempelvis så utformat, att viss anbudsgivare, som enligt kartellavtalet står i tur att erhålla anbudet, ensam avger ett »lägsta» anbud, medan övriga tillfrågade anbudsgivare avge varierande så kallade skyddspriser. Det finnes vid dylika kartellbildningar uppenbarligen icke någon garanti för att det lägsta anbudet är i och för sig skäligt medan å andra sidan förefintligheten av en dylik kartell icke nödvändigtvis innebär, att det lägsta priset ej är skäligt. I sådana fall ställas givetvis särskilt stora krav på den anbudsprövande myndighetens förmåga att avgöra, huruvida skäligt lägsta anbud erhållits. Skulle myndighetens prövning giva grundad anledning till antagande, att en kartellbildning hindrat erhållande av skäligt pris, synes myndigheten böra jämlikt 15 § förkasta samtliga anbud och därefter verkställa upphandling under hand.

15 §.

I det föregående har berörts önskvärdheten av att anbuden med hänsyn till anbudsprövningen äro så likformiga som möjligt. Det åligger myndigheten att med beaktande av samtliga omständigheter välja ut det anbud, som är för staten förmånligast. När kritik riktats mot gällande upphandlingsförfordning har kritiken, såsom jämväl i det föregående nämnts, huvudsakligen gällt icke så mycket förordningens innehåll, som det sätt, på vilket myndigheterna tillämpat densamma. Därvid har man särskilt tagit sikte på myndigheternas benägenhet att bortse från övriga faktorer och antaga det anbud, som innefattat det lägsta priset. Såsom framgår såväl av den gällande som av den föreslagna författningstexten skall emellertid det anbud antagas, vilket med beaktande av samtliga omständigheter är att anse såsom för staten förmånligast. Vid anbudsprövningen skall sålunda beaktas, huruvida förskott å betalning begärts, leveranstider, huruvida anbud gäller inklusive eller exklusive emballage-, frakt- och montagekostnader, garantitidens längd och anbudsgivarens möjligheter att därunder och sedermera erbjuda god service, godsets kvalitet, blivande driftskostnader, underhållskostnader etc. I vad mån dessa omständigheter skola tillmätas betydelse synes icke vara möjligt att reglera med särskilda bestämmelser utan detta bör avgöras från fall till fall. Det är t. ex. icke givet att det gods alltid bör väljas, som äger den relativt sett högsta kvaliteten. Myndigheten bör sålunda uppenbarligen icke välja en högre kvalitet än som motsvaras av behovet, såvitt ej den högre kvaliteten kan erhållas utan merkostnad. Av icke ringa betydelse vid bedömningen äro givetvis de blivande driftskostnaderna. De sakkunniga ha öfvervägt införande av en bestämmelse att företräde vid i övrigt lika förut-

sättningar skall givas åt vara med högre kvalitet. Då emellertid företräde funnits alltid böra lämnas vara, som vid i övrigt lika förutsättningar är att föredraga i visst avseende, vilket detta än må vara, således icke endast i fråga om kvalitet, ha de sakkunniga ansett en sådan regel mindre lämplig. Anbudsprövningen bör sålunda innefatta en fullständig avvägning av de fördelar och nackdelar, som äro förbundna med de skilda anbuden. Av det sagda framgår, att den omständigheten att ett anbud innefattar det lägsta priset icke får vara i och för sig avgörande för anbudets antagande. De sakkunniga vilja fastmera framhålla, att där det lägsta anbudet är anmärkningsvärt lågt, förklaringen därtill kan vara att söka i felskrivning eller felräkning, i medvetet underbjudande eller i det erbjudna godsets lägre kvalitet. Även om det erbjudna priset icke är så lågt, att anbudet med tillämpning av bestämmelserna i 14 § första momentet punkterna d) och e) icke må antagas, kan det mången gång vara befogat att föredraga annat högre anbud, speciellt när de ekonomiska resurserna hos den, som avgivit det lägre anbudet, icke äro kända.

I andra stycket av paragrafen har föreslagits att, där i sista hand skall skiljas mellan anbud, som myndigheten finner vara likvärdiga, nya skriftliga anbud, där förmånligare anbud kunna förväntas, skola infordras från dem som lämnat anbuden i fråga. Bestämmelsen att de nya anbuden skola vara skriftliga har tillkommit för att icke någon anbudsgivare i detta läge skall erhålla företräde framför annan. Såsom exempel på fall, då nya anbud icke böra infordras, må nämnas att en öppen kartell finnes. Den nu gällande bestämmelsen om delning av leverans mellan anbudsgivare ha de sakkunniga ansett i många fall motverka myndigheternas strävan att erhålla nya lägre anbud. Bestämmelsen har därför såsom mindre affärsässig utelutits.

16 §.

De sakkunniga finna det ur kontrollsynpunkt alltjämt böra upprätthållas krav på att myndighets beslut vid anbudsprövningen skola med angivande av skäl antecknas på betryggande sätt. De gällande reglerna om ovillkorligt förande av protokoll synas dock, i enlighet med vad nu föreslås, kunna ersättas med föreskrifter, som lägga i myndighetens hand att avgöra huru beslutnen lämpligen skola antecknas. Lämpligt och arbetsbesparande synes vara att utnyttja den vid anbudens öppnande upprättade förteckningen (jfr motiven till 12 §). De i paragrafen givna bestämmelserna om vad som skall antecknas syfta till att garantera vissa uppgifter, som under alla förhållanden böra finnas tillgängliga vid en kontroll av vad som förekommit vid anbudsprövningen. Där eljest någonting förekommer vid anbudsprövningen, som finnes vara av betydelse för densamma, t. ex. jävsfrågor, skall redovisning därför också lämnas.

18 §.

Några bestämmelser om hur det skall förfaras med återställande av modeller, prov med mera ha de sakkunniga icke funnit skäl föreslå. I detta

avseende torde böra tillämpas regler, som gälla inom varje bransch, med iakttagande av att anbudsgivarens rimliga krav tillgodoses. Det må framhållas, att nu gällande bestämmelse, att prov med mera skola återsändas till anbudsgivaren på dennes bekostnad, inom flera branscher torde strida mot praxis.

19 §.

Med hänsyn till den föreslagna utvidgade tillämpningen av underhandsförfarandet ha de sakkunniga ansett, att vissa ordningsföreskrifter ur kontrollsynpunkt böra finnas även vid underhandsupphandling. Därvid har dock syntts lämpligt undantaga sådana mindre inköp, som äro av rent rutinmässig karaktär. Däremot ha de sakkunniga föreslagit, att vid upphandling, vars värde överstiger 500 kronor, inkomna anbud skola antecknas i förteckning, i särskild inköpsliggare eller på annat lämpligt sätt. Dessa bestämmelser torde böra gälla alla upphandlande myndigheter. För de myndigheter, som på grund av 7 § andra och tredje styckena äga verkställa upphandling under hand endast då särskilda där angivna förutsättningar föreligga, har jämväl föreslagits skyldighet att angiva skälen för att underhandsförfarande använts.

23 §.

De sakkunnigas förslag om införande av skyldighet för leverantör att göra anmälan till myndigheten, där leverantören finner det vara med betydade olägenhet förenat eller eljest uppenbart olämpligt att tillverka gods enligt förelagd beskrivning, modell eller ritning, innebär en nyhet i förhållande till gällande förordning. Det torde visserligen kunna förutsättas, att en leverantör, som i sitt handlande iakttagit god affärssed, till myndigheten anmäler dylika iakttagelser. De sakkunniga ha emellertid ansett lämpligt att bestämmelse härom införes, då på så sätt dels leverantören å ena sidan får ett stöd för sin under alla förhållanden givna rätt att göra sådan anmälan och å andra sidan ålägges medverka till att en tillverkning genomföres på ett förnuftigt sätt och dels myndigheterna åläggas att pröva de ändringsförslag, som kunna framställas från leverantörshåll. Genom bestämmelsen torde felkonstruktioner kunna undvikas och konstruktionsförbättringar ernås under tillverkningens gång i större utsträckning än nu är fallet. Till följd härav kunna även tvister undvikas. De sakkunniga ha övervägt att föreslå en motsvarande skyldighet för anbudsgivare redan innan anbud antagits men avstått därifrån med hänsyn till att en dylik bestämmelse torde få endast ringa praktisk betydelse. Det torde emellertid kunna förväntas, att även anbudsgivare skall finna det vara med sina intressen förenligt att meddela myndighet dylika iakttagelser.

24 §.

Fullmäktige i riksbanken ha i sin förut berörda skrivelse den 21 februari 1942 anfört, att vid leveransavtal stora förskott å betalning ofta utbetalas.

Enligt fullmäktiges mening borde dessa förskott ha till enda funktion att befria leverantör från behov av upplåning för fullgörande av leveranserna till staten. Om de uppfyllde denna funktion, komme de att verka kostnadsförbilligande genom att leverantören befriades från ränteutgifter. Däremot borde förskott icke givas i andra fall, då de därvid komme att insättas å räntebärande räkning, vilket bidroge till att öka likviditeten på penningmarknaden.

I yttrande över framställningen har statens krisrevision uttalat, att det angivna syftet syntes kunna ernås, om alla anbud infordrades under den förutsättningen, att inga förskott ställdes till förfogande, men att, för den händelse sådana begärdes, desamma skulle komma att ränteberäknas efter viss sats, som riksbanken fastställde med hänsyn till läget på penningmarknaden.

I därefter avgivet yttrande ha riksbanksfullmäktige såsom sin uppfattning uttalat, att följande grunder borde tillämpas i fråga om förskott. Vid infordrande av anbud borde meddelas, att förskott icke kunde ifrågakomma. Om företaget icke ansåge sig i stånd att utan tillskott av kapital utföra leveransen, skulle i anbudet särskilt uppgivas till vilka kostnader anskaffandet av kredit beräknades uppgå. Om ett anbud, som innehölle en dylik kreditkostnad, antoges, borde vederbörande myndighet i ärendet samråda med riksbanken. Befunnes anbudsgivaren vara i behov av kredit och kreditkostnaden skälig, vore ingen vidare åtgärd erforderlig. Funne riksbanken däremot de uppgivna kostnaderna alltför höga, borde övervägas, huruvida icke riksbanken skulle lämna den behövlige krediten. Prövning måste ske, huru stort belopp företaget kunde anses behöva. För sålunda erhållen kredit skulle säkerhet ställas. Avgörandet huruvida erbjuden säkerhet kunde anses betryggande borde fattas av myndigheten och riksbanken. Därest dessa icke vore ense om beslutet, borde frågan hänskjutas till Kungl. Maj:t.

De sakkunniga ha, såsom i annat sammanhang berörts, utgått från att någon erinran om möjlighet att erhålla förskott i regel icke skall givas vid anbudsinfordran. Såsom av förevarande paragraf framgår skall myndigheten emellertid enligt de sakkunnigas förslag äga att efter noggrann prövning medgiva leverantör skäligt förskott å betalningen. Därest begäran om förskott framställes å sådan tid att hänsyn därtill icke kunnat tagas vid anbudsprövningen, skall det åligga leverantören att gälda skälig ränta å förskottet. För det fall förskott begärts vid anbudets avgivande skall det åter jämligt 15 § åligga myndigheten att beakta denna omständighet vid anbudsprövningen. De sakkunniga finna det icke motiverat att göra en tidskrävande och besvärlig undersökning rörande anbudsgivares kapitalbehov. Den omständigheten att ingen anbudsgivare kan erhålla förskott utan att detta antingen beaktas vid anbudsprövningen genom visst pålägg på anbudet eller ock medför skyldighet gälda ränta å förskottet synes rimligen böra få till resultat, att ingen anbudsgivare begär förskott utan att verkligt behov därav föreligger. Det torde ej heller vara stor risk för att någon anbudsgivare inkalkylerar större kreditkostnad i sitt anbud än som motsvaras av vad an-

budsgivaren skulle få vidkännas i anbudspålägg resp. ränteutgift, därest förskott begärdes av myndigheten. De sakkunniga ha icke ansett erforderligt att i författningstexten reglera på vad sätt hänsyn skall tagas till anbudsgivares vid avgivande av anbud framställda begäran om förskott. Det synes emellertid kunna utan olägenhet överlåtas åt respektive myndigheter att träffa avgörande i frågor om förskotts lämnande. Det ekonomiska resultatet av myndighets bedömning synes i dylika fall böra bli, att till anbudet lägges ett belopp motsvarande vad anbudsgivaren måst till staten betala i ränta för erhållande av lika stort förskott, därest begäran om förskott framställts först efter det anbud avgivits. Räntesatsen synes böra fastställas av riksbanken att gälla tills vidare.

I fråga om säkerhet för tillhandahållna materialier ha de sakkunniga icke velat göra kravet på säkerhet obligatoriskt. Det synes de sakkunniga som om säkerhet i vart fall icke bör fordras, när fråga är om tillhandahållande av materialier, som betinga endast ringa värde i förhållande till leverantörens ekonomiska vederhäftighet. Huruvida säkerhet bör fordras synes bäst kunna avgöras av myndigheten från fall till fall.

Beträffande tiden för återställande av säkerhet för förskott eller för tillhandahållna materialier har föreslagits, att densamma skall återställas om och i den mån myndigheten, allt efter leveransens fullgörande, prövar så utan risk kunna ske. Som en yttersta gräns har emellertid föreskrivits, att säkerheten ofördröjligen skall återställas, sedan leveransen fullgjorts och efter granskning godkänts. Dylik säkerhet får alltså icke kvarhållas exempelvis under löpande garantitid, varigenom säkerheten skulle övergå till att bli en säkerhet för avtals fullgörande.

25 §.

Med avseende å frågan om vilka säkerheter myndighet skall äga godkänna ha de sakkunniga hyst viss tvekan beträffande förlagsinteckning. Dylik inteckning intager uppenbarligen en svagare ställning än inteckning i fast egendom, då densamma endast kan göras gällande vid konkurs. Inteckningshavare torde sålunda icke kunna förhindra en försäljning av förlaget eller inteckningsgivarens rörelse i dess helhet. I vissa fall torde dock värdet kunna förstärkas genom att myndigheten beredes möjlighet att utöva fortlöpande kontroll över säkerhetens ekonomiska underlag. Med hänsyn till att myndighet kan förväntas endast komma att godkänna förlagsinteckning i egendom tillhörande verkligt solventa leverantörer och denna säkerhetsform ställer sig billigare för staten än exempelvis bankgaranti ha de sakkunniga i sitt förslag stannat för att icke utesluta förlagsinteckningarna.

26 §.

Den ändring av gällande bestämmelser om stipulerande av vite för förse-
nat fullgörande av leverans har föreslagits, att vitet skall utgå från på-
börjad tidsperiod, såsom vecka, månad eller dylikt. Härigenom synes ris-
ken minskas för att leverantör förskaffar sig icke avsedd respittid.

De sakkunniga ha kunnat konstatera, att viten endast i mycket ringa omfattning utkrävas. Riksdagens revisorer ha i sin berättelse för år 1938 till behandling upptagit frågan om i vad mån försening av materielleveranser bort föranleda uttagande av vite. Revisorerna hade därvid funnit sig böra ifrågasätta, huruvida icke gällande vitesklausuler bort tolkas och tillämpas med större stränghet än vad som skett. Revisorerna hade visserligen funnit förhållandena ofta vara sådana, att utkrävande av vite framstode såsom uppenbart obilligt, men å andra sidan finge icke vitesbestämmelserna tillämpas så, att de komme att betraktas såsom betydelselösa. Vite, vilket delvis vore att betrakta såsom ett påtryckningsmedel mot leverantören, måste anses fylla en särskilt viktig funktion beträffande leveranser av egentlig krigsmateriel. Den skada, som uppkomme till följd av utebliven eller försenad leverans av dylik materiel, kunde under vissa omständigheter vara synnerligen allvarlig, under det att samma försening under andra omständigheter kunde sakna nämnvärd betydelse. I intetdera fallet vore det annat än i undantagsfall möjligt att, i analogi med vad gäller inom affärlivet, efter objektiva grunder i penningar uppskatta den lidna skadan och fastställa ett därefter avpassat skadestånd. Då sålunda risken för leverantören att nödgas erlægga i efterhand fastställt skadestånd vid leveransförseningar utav ifrågavarande slag syntes vara tämligen ringa, bleve vitesbestämmelserna den huvudsakliga garantien för den fastställda leverans tidens iakttagande. Med hänsyn till de menliga konsekvenser, försenad leverans av krigsmateriel kunde medföra, borde vitesbestämmelserna för att i längden visa sig effektiva enligt revisorernas uppfattning utnyttjas i större utsträckning än vad syntes vara fallet.

Härutöver må ytterligare anföras, att i de fall av leveransförsening, varpå riksdagsrevisorerna grundade sitt uttalande, skälet till förseningen, där det ej varit att söka i åtgöranden från myndighet, i stor utsträckning utgjordes av materialbrist, brist på yrkeskunniga arbetare och erforderliga maskiner samt dröjsmål av underleverantörer. Orsaken till att vite icke utkrävts hade av de ifrågavarande myndigheterna bl. a. angivits vara att förseningen icke kunnat läggas leverantören till last, att försening icke kunnat anses föranleda staten olägenheter och icke inverkat på den materiella försvarsberedskapen eller ock att anstånd beviljats samt leverans fullgjorts inom anståndstiden.

De sakkunniga anse det i likhet med 1938 års riksdagsrevisorer angeläget, att vitesbestämmelserna så handhas att de icke förlora sin betydelse, och det synes därför av vikt att den prövning, som föregår myndighetens beslut i vitesfrågan, icke blir rent formell eller slentrianmässig. Det synes exempelvis kunna ifrågasättas, om myndighet bör efterskänka vite, där leveransförseningen orsakats av att leverantören icke kunnat anskaffa erforderliga materialier och ej kan visa att den uppkomna materialsvårigheten icke skäligen kunnat förutses, då anbudet avgavs. Enbart den omständigheten att förseningen icke ansetts förorsaka staten olägenhet synes vidare icke utgöra tillräckligt skäl att efterskänka vitet. Huruvida

olägenhet uppstår för staten genom förseningen torde i många fall icke kunna bedömas av leverantören, vartill kommer att olägenheten ofta kan bli uppenbar först en tid efter leveransens försenade avslutande. Det synes i sådana fall icke lämpligt att leverantören skall få draga fördel därav att någon olägenhet — kanske genom tillfälligheternas spel — icke förorsakats. Där emellertid myndighet finner sig kunna bevilja av leverantören i god tid gjord framställning om anstånd med leverans, bör givetvis vitesuttagande kunna ifrågakomma endast om den tid överskrides varmed anstånd beviljats.

Framhållas må, att det i vissa fall kan vara ur statens synpunkt lämpligt att iakttaga en viss försiktighet med efterskänkande av vite, såsom då leverantör kan befaras råka i konkurstillstånd, innan leveransen är avslutad, eller då leverantör kan antagas komma att mot staten ställa skadeståndskrav, i vilka fall vitesfordran lämpligen kan göras gällande i konkursen respektive åberopas såsom motfordran.

28 §.

I andra stycket av denna paragraf har föreslagits, att om försening av leverans orsakats av myndigheten eller i dennas tjänst anställd person och myndigheten finner, att leverantören därav lidit skada, myndigheten skall äga tillerkänna honom skälig ersättning. Från olika organisationers sida har framhållits såsom önskvärt att bestämmelsen utvidgades till att omfatta jämväl försening, som orsakats av andra statliga myndigheter. Det har därvid framhållits, att industrien i stor utsträckning vore beroende av statliga myndigheter för tilldelning av arbetskraft och att i vissa fall arbetskraft omdirigerats från ett arbetsområde till ett annat, varigenom leveransförseningar uppstått. Därmed sammanhängande kostnad borde enligt de ifrågavarande organisationerna täckas av staten. De sakkunniga ha emellertid icke velat föreslå någon i så måtto utvidgad bestämmelse med hänsyn till att de avsedda kostnaderna huvudsakligen torde vara att hänföra till mera extraordinära förhållanden, av krisnatur, vilka såsom tidigare nämnts icke beaktats i föreliggande förslag till upphandlingsförrättning.

30 §.

Benämningarna kontroll och besiktning i nu gällande förrättning ha såvitt avser upphandling föreslagits ersätta med de mera uttrycksfulla benämningarna tillverkningskontroll och leveranskontroll. Av Sveriges industriförbund har framhållits, att från skilda håll starka gensagor riktats mot myndigheternas befogenheter att fortlöpande kontrollera tillverkningen. Någon motsvarighet till tillverkningskontrollen medgäves sällan eller aldrig annan beställare än, staten. Tillverkningskontroll vore i flertalet fall knappast behöflig. Endast i sådana relativt sällan förekommande fall, då varans beskaffenhet icke kunde tillfredsställande utrönas vid besiktning av varan

i färdigt skick — exempelvis i fråga om viss krigsmateriel — borde kontroll av själva tillverkningen medgivas. Där beställning avsåge enklare varor ävensom standardvaror, tillhörande leverantörens normala produktion, borde tillverkningskontroll kunna undvaras. I den mån fog finnes för sådan kontroll vore det oftast tillfyllest, att leverantören på begäran lämnade myndigheten sådana upplysningar rörande beskaffenheten av råvara, tillverkningsmetod med mera, som erfordrades för ett tillförlitligt bedömande av varans kvalitet och som icke vore att betrakta som leverantörens fabriktionshemlighet. Industriförbundet har vidare uttalat, att det med den utvidgning av den statliga industriverksamheten på olika områden, som nu ägde rum, måste te sig särskilt motbjudande för industrien att i fabriker och verkstäder mottaga statens representanter för kontroll av industriens tillverkning, då detta lätteligen kunde leda till och enligt erfarenheten stundom också lett därtill, att staten utnyttjade de kunskaper om tillverkningsmetoder med mera, som kontrollanten erhållit under tillverkningskontrollen, till förmån för en med leverantören konkurrerande statlig verksamhet. En sådan konsekvens kunde enligt förbundets mening icke effektivt förebyggas genom bestämmelser om diskretionsplikt för kontrollanten. Under alla förhållanden måste därför fordras att person, som vore anställd i annat företag, statligt eller enskilt, inom samma bransch som leverantörens företag, icke skulle få anlitas såsom kontrollant. Industriförbundet hemställde emellertid till de sakkunniga att i en blivande upphandlingsförordning i varje fall föreslå införande av bestämmelse om diskretionsplikt.

De sakkunniga ha övertvägt frågan i vilka fall det kan anses erforderligt att tillverkningskontroll utövas. Särskild uppmärksamhet har därvid ägnats det system, som numera tillämpas inom krigsmaterielverket. Inom detta verk finnes upprättad en särskild förteckning över s. k. listvaror, d. v. s. vissa standardvaror, beträffande vilka tillverknings- och leveranskontroll icke skall utövas, då leveransen sker från vissa å förteckningen jämväl uppförda leverantörer. I fråga om listvaror tillses sålunda endast vid mottagandet, att rätt gods till riktig myckenhet erhållits i oskadat skick. Principen är den, att varor och leverantörer uppföras på förteckningen allteftersom krigsmaterielverket får belägg för att tillverkningskontroll ur affärsmässig synpunkt icke erfordras. De sakkunniga dela den av industriförbundet uttalade uppfattningen, att tillverkningskontroll icke alltid är erforderlig. Uppenbart är sålunda att tillverkningskontroll t. ex. icke bör utövas, där leveransen avser standardvara, som leverantören tidigare visat sig kunna tillverka utan att tillrättaläggande från kontrollantens sida då erfordrats vid tillverkningskontrollen. Emellanåt torde även leverantörens namn kunna utgöra en tillräcklig garanti för att tillverkningen sker på ett fullt godtagbart sätt även om tillverknings- eller leveranskontroll icke äger rum. I dylika fall synes myndigheten böra åtnöjas med leveranskontroll respektive kontroll vid mottagandet i enlighet med vad ovan sagts. De sakkunniga ha emellertid funnit gjorda erfarenheter tala för att möjlighet dock alltjämt bör finnas till kontroll även under tillverkningens gång. Önskvärdheten här-

av framstår särskilt, då myndigheten tillhandahåller material för tillverkningen, ävensom vid tillverkning av materiel för krigsmaktens behov, således icke endast krigsmateriel i mera inskränkt bemärkelse. Det har emellertid icke syntts de sakkunniga möjligt att finna en form för avgränsning i författningstexten av sådana fall, beträffande vilka tillverknings- och leveransk kontroll bör förekomma. De sakkunniga ha därför stannat för att föreslå, att de nuvarande bestämmelserna om kontroll och besiktning, bortsett från utformningen, bibehållas i huvudsak oförändrade. Vad industriförbundet anfört ha de sakkunniga emellertid funnit sig böra såtillvida beakta, att en bestämmelse föreslagits om skyldighet för kontrollant att iakttaga diskretion.

33 §.

I 61 § av gällande förordning stadgas, att leverantörs ostridiga tillgodohavande ofördröjligen skall till honom utbetalas, så snart avlämnat gods godkänts samt räkning inkommit och granskats, vilket senare skall ske utan onödigt uppehåll. Från flera organisationers sida har framhållits, att saknaden av bestämmelse om viss betalningstid medfört, att leverantör i åtskilliga fall fått vänta alltför länge på betalning. Sålunda har Sveriges industriförbund anfört, att anledning ej syntes föreligga att staten skulle åtnjuta bättre kreditvillkor än som sedvanligt tillkomme enskilda köpare. Till den vanliga respiten av 30 dagar från fakturadatum borde måhända läggas en tid av förslagsvis 15 dagar för verkställande av den besiktning, som kunde erfordras. Med hänsyn härtill föresloge industriförbundet, att där besiktning skulle äga rum hos leverantören, betalning skulle erläggas inom 45 dagar från det leverantören anmält godset färdigt för besiktning samt avsänt faktura till myndigheten. För det fall besiktning skulle äga rum hos myndigheten, borde samma kredittid räknas från fakturadatum. Samma betalningstid finge gälla även där någon besiktning icke ifrågakomme. Industriförbundet framhölle slutligen, att den kredittid, som industrien sålunda vore beredd acceptera, i regel torde bli längre än den som följde av en strikt tillämpning av upphandlingsförordningens nuvarande bestämmelser.

Industriförbundet har vidare framhållit, att det ursprungliga förslaget till gällande upphandlingsförordning upptog ett stadgande av innehåll, att om betalning försenats genom myndighetens förvållande, leverantören skulle äga rätt tillgodonjuta sex procent ränta å köpeskillingen. Någon dylik bestämmelse hade emellertid icke influtit i upphandlingsförordningen, enär man hade ansett sig kunna utgå ifrån, att myndigheten på grund av allmänna rättsregler vore skyldig att betala ränta. Erfarenheten hade emellertid visat, att räntegottgörelse i praktiken mycket sällan ifrågakommit, vilket säkerligen bland annat sammanhängt därmed att förevarande paragraf icke angåve någon bestämd förfallodag, från vilken skyldighet att betala ränta skulle inträda. En klart fixerad förfallodag vore därför önskvärd även ur den synpunkten att leverantörens rätt till ränta vid försenad betalning eljest lätt bleve utan värde i praktiken.

Enligt ett av Sveriges elektriska entreprenörsförening för de sakkunniga framlagt förslag skulle betalning för faktura ske inom 45 dagar från det godset anmälts till besiktning, om besiktning skulle ske hos leverantören, inom 60 dagar efter den dag godset anmälts till besiktning, om besiktning skulle ske hos annan än leverantören, samt inom 30 dagar från fakturadagen, om besiktning ej skulle ifrågakomma.

De sakkunniga dela den uppfattningen, att staten icke heller i fråga om kredittid bör intaga någon gynnad ställning i förhållande till övriga beställare. Det synes emellertid starkt kunna ifrågasättas, om gällande betalningsbestämmelser i tillämpningen visat sig så otillfredsställande, att det nu kan anses motiverat införa mera detaljerade bestämmelser i sådant hänseende. Det må framhållas, att en eljest normal orsak till försenad eller utebliven betalning, nämligen kreditvärigheter, icke brukar inverka, då de statliga myndigheterna skola fullgöra betalning. Där i särskilda fall försening uppstår med betalnings erläggande, torde det kunna antagas, att i regel någon i och för sig godtagbar förklaring härtill finnes. Där detta icke är fallet, synes det likväl knappast stå i överensstämmelse med praxis inom affärlivet att framställa ett ränteyrkande, då endast en obetydlig försening uppstått. Någon mera betydande försening med erläggande av betalning synes icke behöva ifrågakomma, då givetvis envar myndighet efter hänvändelse verkställer utbetalning, där så är möjligt. De sakkunniga ha därför icke funnit skäl föreslå någon ändring i sakligt avseende av nu gällande bestämmelse i förevarande del.

I fråga om tidpunkten för erläggande av betalning må ytterligare framhållas, att denna bör i varje särskilt fall avtalas i överensstämmelse med vad som gäller inom vederbörlig bransch, där ej särskilda skäl föranleda annat. Genom den föreslagna bestämmelsen avses givetvis endast att fastslå den tidpunkt, då betalning senast skall ske. De sakkunniga förutsätta att betalning skall kunna erläggas i form av dellikvider. Hinder synes i och för sig icke böra föreligga för myndighet att erlægga likvid, även om leverans i visst avseende icke kunnat godkännas. På myndighets prövning synes sålunda böra bero om och i vad mån betalning skall erläggas, där konstaterad brist ej inverkar på godsets användbarhet eller eljest är av ringa betydelse.

De sakkunniga få i detta sammanhang erinra om att det får anses åligga myndigheterna såsom tjänsteplikt att erlægga betalning i sådan tid att staten i förekommande fall får tillgodonjuta bruklig kassarabatt.

I 61 § andra punkten av gällande upphandlingsförordning stadgas, att då betalningssumman skall erläggas i poster leverantören skall vara skyldig att, innan betalning av honom uppbäres, hava försäkrat godset till så stort belopp, att myndigheten kan njuta gottgörelse av försäkringssumman för betalningen. Någon motsvarighet till denna bestämmelse har icke medtagits i förslaget. De sakkunniga ha nämligen funnit, att då betalning skall erläggas i poster fråga är antingen om erläggande av dellikvid eller om utgivande av förskott, beroende av om godset samtidigt levereras eller icke. I det förra fallet kan det uppenbarligen icke vara tal om att kräva försäkring av god-

set och i det senare fallet träda bestämmelserna i 24 § om ställande av säkerhet för förskott i tillämpning. Någon säkerhet härutöver finna de sakkunniga icke vara erforderlig.

34 §.

Förevarande paragraf saknar motsvarighet i gällande förordning. Det har syntts de sakkunniga lämpligt att i förordningen fastslå de former, som i praxis förekomma vid angivande av kostnaden för ett arbetes utförande, samt att i stora drag lämna riktlinjer beträffande användningen av dessa former. Redan vid utbudande av ett arbete måste givetvis hänsyn tagas till den form för anbuds avgivande, som avses skola användas. De åsyftade formerna äro följande.

- 1) Anbudsgivaren avger, efter egen beräkning av i arbetet ingående kvantiteter, anbud med ett pris å hela arbetet eller del därav;
- 2) anbudsgivaren avger anbud med priset bestämt efter av myndigheten i form av massförteckning angivna kvantiteter;
- 3) anbudsgivaren avger anbud efter s. k. å-prislista;
- 4) anbudsgivaren avger anbud om arbetets utförande å s. k. löpande räkning.

Den under punkt 1) angivna formen för anbuds avgivande torde hittills ha varit den vanligast förekommande och någon förklaring av dess innebörd torde icke vara påkallad.

Däremot torde den under punkt 2) angivna formen endast i relativt ringa utsträckning ha tillämpats i Sverige. Byggnadsstyrelsen har emellertid i sin ovannämnda skrivelse den 10 juli 1944 ifrågasatt införande av bestämmelser om intagande av mass- och styckeuppgifter i anbudshandling. Vidare har Svenska byggnadsentreprenörföreningen i en till de sakkunniga överlämnad promemoria framhållit, att det i många andra länder vore vanligt, att anbud infordrades i form av å-priser på utav beställaren angivna massor, upptagna i en för denne bindande massförteckning. Härigenom minskades anbudsgivarnas omkostnader för kostnadsberäkning, vilket indirekt komme beställaren tillgodo i form av lägre anbud. Byggnadsentreprenörföreningen uttalade det önskemålet, att i en ny upphandlingsförordning hinder i vart fall icke komme att resas mot tillämpning av ett sådant system. De sakkunniga få framhålla, att det från statens synpunkt synes vara av värde, att myndigheterna, där enligt hittillsvarande praxis arbete utföres enligt å-prislista eller å löpande räkning, i ökad utsträckning tillämpa den ifrågavarande metoden, då härigenom på ett tidigare stadium en säkrare uppfattning kan erhållas om den slutliga kostnaden för arbetet. Såsom huvudregel har därför föreslagits, att byggnads- och anläggningsarbete skall utbudas på sådant sätt, att anbud avgives med ett pris å hela arbetet (del därav) eller med ledning av massförteckning. I det senare fallet är myndighet givetvis oförhindrad att vid anbudsinfordran föreskriva, att anbudsgivares omkostnadstillägg skall — i överensstämmelse med vad nu vanligen torde vara fallet — redovisas separat och således icke inarbetas i det för varje arbetspost an-

givna priset. — Från byggnadsentreprenörföreningen har till de sakkunniga under hand framförts förslag att bestämmelser borde utfärdas även därom att, då arbete utbjödes i avsikt att erhålla ett pris för hela arbetet, anbudsgivare skulle få tillgång till av beställaren uppgjord massförteckning. Den av beställaren tillhandahållna massförteckningen skulle då endast tjäna som ledning vid kostnadsberäkningen och beställaren skulle icke bära ansvar för dess riktighet. De sakkunniga ha emellertid icke funnit skäl föreslå införande av regler härom. Även om de sakkunniga ej heller funnit sig böra föreslå förbud för myndighet att i ifrågavarande fall tillhandahålla anbudsgivare massförteckning, få de sakkunniga framhålla, att anbudsgivare i en dylik situation kunde komma att godtaga beräkningar, som — uppgjorda utan krav på exakthet — skulle visa sig icke hållbara.

Skillnaden mellan avgivande av anbud med stöd av massförteckning (punkt 2) och enligt å-prislista (punkt 3) ligger däri, att i det senare fallet några kvantiteter icke beräknats av myndigheten. Den sistnämnda metoden finna de sakkunniga böra komma till användning endast i vissa angivna fall och där icke något av de under punkterna 1) och 2) angivna förfarandena lämpligen kan komma till användning.

Den under punkt 4) angivna metoden att utföra arbete å löpande räkning har i gällande upphandlingsförordning förutsatts icke skola komma till användning. Av tvingande skäl har metoden emellertid understundom måst tillgripas. Dess ekonomiska innebörd är den, att entreprenören erhåller betalt för sina faktiska, bokförda kostnader, vartill kommer visst genom antagande av anbud bestämt omkostnadstillägg. De sakkunniga ha funnit detta sätt att avtala om utförande av ett arbete böra tillåtas endast då synnerliga skäl äro för handen. Såsom exempel härpå må anföras, att byggnad skall göras till föremål för ombyggnad eller reparation, som svårligen kan i förväg planläggas på grund av att ombyggnadsarbetet måste utföras utan att avbrott får ske i den verksamhet, som bedrivs i byggnaden, vidare att tiden icke medger infordrande av fast anbud, såsom då fråga är om omedelbart återställande av en förstörd broförbindelse eller vid krig eller krigsfara, eller ock att arbetets art gör det omöjligt eller vanskligt att med tillräcklig noggrannhet bestämma kostnaden, såsom vid reparation av en brand- eller vattenskadad byggnad.

De sakkunniga vilja understryka vikten av att vid arbete å löpande räkning entreprenörens verkliga kostnader noggrant kontrolleras mot verifikationer och arbetslistor, därvid särskilt bör aktgivas på att myndigheten tillgodoräknas de kassarabatter, som entreprenören kunnat tillgodonjuta vid materialinköp.

35 §.

I 8 § av gällande förordning anges, att det skall åligga myndighet att, efter verkställda förberedande undersökningar, uppgöra program jämte erforderliga beskrivningar, ritningar och kartor för arbetets utförande, med angivande av dels arbetets omfattning samt de fordringar, som skola ställas på

dotsamma såväl i dess helhet som i avseende å materialier, dels ock de övriga omständigheter, som anses böra meddelas för beräkning av de med arbetets utförande förenade kostnader. I programmet bör enligt samma bestämmelse angivas, att spekulant har att själv förskaffa sig de ytterligare upplysningar, som han anser nödvändiga för anbuds avgivande. Det har syns de sakkunniga som om en ytterligare precisering i förordningen av vad programhandlingarna böra innehålla, vore av behovet påkallad. Önskemål om dylika mera fullständiga föreskrifter har även framförts av Svenska byggnadsentreprenörföreningen, som bland annat uttalat, att programhandlingarna borde innehålla så uttömmande uppgifter om arbetets omfattning och beskaffenhet och så klara och entydiga bestämmelser, att samtliga anbudsgivare förstode dem på samma sätt och erhöle tillräckligt och tillförlitligt underlag för en säker beräkning av de med arbetet förenade kostnaderna utan att omfattande förarbeten härför erfordrades. Anbudsgivarna borde alltså icke påbörjas någon oskäligen risk för omständigheter eller händelser, på vilka de icke hade något inflytande och vilkas inverkan på priset eller byggnadstiden de ej på förhand kunde bedöma. Byggnadsentreprenörföreningen funne befogade anmärkningar i detta hänseende ofta kunna riktas mot de programhandlingar, som tillhandahölls. Stundom kunde dessa vara så knapphändiga i vissa avseenden, att anbudsgivarna måste gissa sig till vad myndigheten i verkligheten avsett eller ock kunde de innehålla mot varandra stridande uppgifter eller anvisningar, som lämnade spelrum för rent subjektiva tolkningar. Med hänsyn till att myndigheterna i regel fordrade »rena» anbud på en fast summa, vågade anbudsgivarna ofta icke reservera sig för bristfälligheter i programhandlingarna med hänsyn till risken för att anbudet då icke upptoges till prövning eller efter prövning förkastades. Dessa förhållanden medförde, att i anbudet ofta inkalkylerades mer eller mindre slumpartade poster, som icke baserades på en verklig kalkyl. Det syntes föreningen givet, att ett anbud, som avgåves under sådana förutsättningar, komme att i sig inrymma en mer eller mindre vid marginal för oförutsedda prestationer.

De sakkunniga, som funnit vad byggnadsentreprenörföreningen sålunda anfört synnerligen beaktansvärt, få framhålla, att det även ur de anbudsfordrande myndigheternas synpunkt måste vara av intresse att programhandlingarna äro uttömmande och entydiga, då detta är en förutsättning för att fullt jämförbara anbud skola kunna erhållas. Det vill dock synas som om befogade anmärkningar i detta hänseende i vissa fall kunna riktas mot programhandlingar, som hittills tillhandahållits. Det torde även böra understrykas, att det för myndigheten icke innebär någon kostnadsfördyring att nedlägga ett omsorgsfullt och klarläggande arbete på utarbetandet av programhandlingar, enär kostnaden för denna del av arbetet, som eljest måste utföras av anbudsgivarna, givetvis inkalkyleras i anbudet, ofta med någon vinstmarginal. Mot denna bakgrund ha de sakkunniga föreslagit skyldighet för myndighet att prestera i första stycket av paragrafen angivet underlag för kostnadsberäkningen.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke skiljer sig från motsvarande bestämmelse i avdelningen om upphandling (5 §) i sak därigenom, att beträffande byggnads- och anläggningsarbete ingen föreskrift lämnas om att arbetet bör utföras å härför lämplig tid. Orsaken härtill är den, att en dylik föreskrift, i den mån därmed åsyftades arbetets utförande å för byggnadsverksamhet lämplig årstid, icke skulle stå i överensstämmelse med de statliga strävandena med socialpolitisk bakgrund att skapa en jämn sysselsättning inom byggnadsfacket.

De sakkunniga ha övertäkt i vilken utsträckning uppdelning av arbete bör äga rum. Enligt gällande bestämmelser, vilka inrymmas i 11 §, böra i den utsträckning sådant prövas lämpligt, de delar av arbete, vilka tillhöra skilda yrkesgrenar eller kräva olika slag av sakkunskap och kunna utföras oberoende av varandra, utbjudas var för sig. Vidare skall större arbete av enhetlig beskaffenhet, som finnes lämpligen kunna uppdelas, utbjudas både i sin helhet och i av myndigheten bestämda delar. De sakkunniga ha begränsat sig till att föreslå bibehållande av den sistnämnda bestämmelsen, och ha sålunda icke ansett påkallat att frågan om uppdelning av arbete i övrigt regleras i författningstexten.

36 §.

Såsom redan inledningsvis framhållits ha de sakkunniga ansett, att anbud å entreprenadarbete i överensstämmelse med gällande praxis — men i motsats till vad som föreslås gälla i fråga om upphandling — normalt böra infordras antingen genom annonsering eller genom särskilda skrivelser, oavsett vilken myndighet som infordrar anbudet. Liksom vid upphandling har emellertid anbud ansetts böra kunna infordras under hand, där vissa särskilda förutsättningar föreligga.

Svenska byggnadsentreprenörföreningen har anfört, att man i princip icke torde kunna rikta några mera allvarliga anmärkningar mot själva avfattningen av den gällande förordningens föreskrifter rörande upphandling av arbeten för statens behov men väl mot det sätt, på vilket de tillämpades. I praktiken hörde det sålunda till undantagen att icke det lägsta anbudet antoges, även om detta vore för lågt för att täcka kostnaderna för arbetets fullgoda utförande eller anbudsgivaren icke besatte tillräckliga kvalifikationer för uppdraget. Den omständighet, som vid anbudsprövningen syntes tillmätas primär betydelse, vore att anbudsgivaren kunde ställa betryggande säkerhet för arbetet. En av orsakerna till denna utveckling vore enligt byggnadsentreprenörföreningen, att anbudsinfordran i allmänhet skedde genom offentlig kungörelse och att programhandlingar sedan utan prövning utlämnades till envar, som begärde sådana. För att råda bot för en sådan icke avsedd tillämpning av förordningen föresloge föreningen, att programhandlingar icke skulle utlämnas till andra entreprenörer än dem, som på tillförlitligt sätt kunde styrka sina tekniska och ekonomiska kvalifikationer för arbetet ifråga. Det kunde icke anses riktigt, att en anbudsgivare efter att ha nedlagt arbete och kostnader på anbudskalkylering skulle behöva riskera

att hans anbud förkastades på grund av att han icke ansåges skickad för uppdraget. Om sovring av anbudsgivarna på förhand skett, borde, enligt byggnadsentreprenörföreningens mening, i princip det lägsta anbudet antagas.

De sakkunniga, som tagit byggnadsentreprenörföreningens förslag under överbägande, vilja understryka vikten av att myndigheterna antaga entreprenörer, som äro i stånd att på ett fullgott sätt utföra planerat arbete. Följderna av att olämplig anbudsgivare antages bliva i allmänhet betydligt mera kännbara för staten vid entreprenadarbete än då fråga är om upphandling. Det torde å andra sidan som regel möta större svårigheter att först vid prövningen av entreprenadanbud frånskilja olämpliga anbudsgivare än att göra motsvarande gallring vid prövning av anbud i upphandlingsärendet. Det synes därför i och för sig önskvärt att förhindra redan framträdandet av entreprenörer, som sakna erforderlig teknisk sakkunskap och övriga förutsättningar för att bedriva byggnadsverksamhet. Önskvärt synes det även i och för sig vara att de entreprenörer, som redan på förhand kunna sägas sakna utsikt att få anbud antaget, skola besparas kostnaden för kalkylation. De sakkunniga få likväl ifrågasätta, om den av byggnadsentreprenörföreningen föreslagna förhandsprövningen av entreprenörer innefattar en lämplig lösning av de antydda problemen. Mot nämnda förslag synes främst tala svårigheten för myndigheterna att endast med stöd av tillgängliga uppgifter om entreprenörers ekonomi samt tidigare vunnna erfarenheter fullt objektivt avgöra, vilka entreprenörer som icke äga möjlighet att fullgöra viss planerad entreprenad på ett tillfredsställande sätt, och följaktligen skola hindras från att avge anbud. Uppgiften att fatta ett sådant avgörande måste för myndigheterna komma att te sig så grannlaga att en tendens lätt skulle utbilda sig att i tveksamma fall hellre medge än förhindra entreprenör att avge anbud. Byggnadsentreprenörföreningen har utgått från att, då dylik förhandsprövning ägt rum, lägsta anbudet i princip borde antagas. Under förutsättning att förhandsprövning kunde sägas alltid vara fullt effektiv vore måhända intet att erinra mot en sådan ordning. Då emellertid detta såsom nyss antytts icke gärna kan tänkas bliva fallet, innebär förslaget i själva verket, att myndigheten nödgas göra två prövningar, en före utlämnandet av anbudshandlingarna och en efter det anbud inkommit, därvid tyngdpunkten skulle komma att ligga på den förstnämnda prövningen. Det vill vidare synas de sakkunniga som om myndigheten genom förhandsprövningen, skulle i viss mån försätta sig i ett tvångsläge, i det att myndigheten skulle vara hänvisad att antaga det lägsta anbudet, såvitt icke särskilda skäl, vilka ofta nog kunna vara svåra att precisera, tala däremot. Olägenheten härav synes uppenbar i det fall lägsta anbudet avgivits av anbudsgivare, som endast med tvekan godkänts vid förhandsprövningen, och särskilt när anbudet ger anledning till ytterligare tveksamhet från myndighetens sida.

Det synes emellertid de sakkunniga som om även ur andra synpunkter den egentliga prövningen borde äga rum först då anbud avgivits. Särskilt

då fråga är om entreprenör, vars rörelse är nystartad eller stadd under utveckling, skulle det föreligga alldeles bestämda svårigheter att på förhand bedöma dennes förmåga att tillfredsställande genomföra viss entreprenad. Bortsett härifrån synes det de sakkunniga vara ett naturligare förfaringsätt att grunda bedömandet av varje entreprenör på det arbetsresultat, som utgöres av anbudet. Det torde även föreligga en viss risk för uppkomsten av icke önskvärd monopolbildning eller uppspaltning inom byggnadsfacket, därest myndighet skulle kunna avstånga entreprenör från möjligheten att erhålla uppdrag av viss karaktär eller storleksordning. Ytterligare må framhållas risken för att myndigheterna komme att tillämpa olika bedömningsgrunder, vilket ur rättssäkerhetens synpunkt måste te sig stötande. Slutligen bör understrykas, att ett genomförande av ifrågavarande förslag till förhandsprövning kan beräknas komma att medföra ökat arbete och ökade kostnader för myndigheterna samt försening av entreprenaderna. Vad åter angår entreprenörernas kostnader för kalkylation synes det icke obefogat att entreprenörerna, som ju bättre än utomstående kunna bedöma de egna resurserna och möjligheterna, själva få vidkännas dessa kostnader, vilka kunna anses vara en normal följd av det slags affärsverksamhet varom fråga är. Det torde i vart fall icke böra komma i fråga att staten ådrager sig ökade kostnader för att minska driftskostnaderna för vissa entreprenörer. De sakkunniga ha sålunda icke funnit skäl tillstyrka byggnadsentreprenörföreningens förevarande förslag.

Byggnadsentreprenörföreningen har vidare framhållit, att det icke borde vara tillåtet för myndigheterna att infordra anbud, innan beslut föreläge om arbetets utförande, eller i syfte att vinna kontroll av tillförlitligheten av myndighetens egen kostnadsberäkning, något som stundom förekomme. De sakkunniga få med anledning härav ge uttryck åt den uppfattningen, att det icke kan anses lämpligt att infordra anbud å ett arbete, om vars utförande ovisshet råder. Därest så likväl av särskilda skäl finnes böra ske, bör vid infordrande av anbud tillkännagivas, att frågan om arbetets utförande ännu icke avgjorts. Det måste vidare anses som tjänstefel att utan angivande av ändamålet infordra anbud i syfte att få en föreliggande kostnadsberäkning kontrollerad. Därest i något fall ett dylikt förfaringsätt från myndighets sida skulle kunna påvisas, synes det icke osannolikt, att domstol skulle bifalla av anbudsgivare framställt yrkande om skadestånd. De sakkunniga ha emellertid icke ansett påkallat föreslå särskilda bestämmelser i detta ämne.

44 §.

De sakkunniga ha föreslagit den nya bestämmelsen att anbud icke må antagas, om av det begärda priset uppenbarligen framgår, att felskrivning eller felräkning av betydelse föreligger. Där felskrivning eller felräkning kan misstänkas, torde förfrågan böra göras hos anbudsgivaren i syfte att utröna huru därmed förhåller sig. Om det därvid visar sig att orsaken till det låga priset är den nämnda, kan anbudsgivaren icke lämnas tillfälle att

rätta den förelupna felaktigheten. Anbudet måste sålunda ställas utanför den egentliga anbudsprövningen och detta gäller även för det fall att anbudet, därest hänsyn toges till felaktigheten, skulle visa sig vara det lägsta. I en situation som den nu sagda kan emellertid myndigheten möjligen finna de övriga anbuden innefatta för högt pris och med stöd av 45 § anse sig böra förkasta samtliga dessa anbud samt därefter jämlikt 36 § a) infordra nya anbud under hand. Därvid kan den förstnämnde anbudsgivaren beredas tillfälle att konkurrera med de anbudsgivare, som i anledning av den första anbudsinfordran avgivit de lägsta anbud, och eventuellt ytterligare entreprenörer.

Av de sakkunniga har vidare ansetts, att anbud icke bör få antagas, om det begärda priset i förhållande till den beräknade kostnaden vid tiden för anbudets avgivande är så lågt, att ett nöjaktigt fullgörande av arbetet icke kan påräknas. Även i dylikt fall bör myndigheten hos anbudsgivaren söka förklaring till det låga priset. Därest detta kan tillfredsställande förklaras, t. ex. med att arbetsmaskiner och arbetsledning finnas tillgängliga på arbetsplatsen, möter givetvis icke hinder att antaga anbudet.

Framhållas må, att den under första momentet f) intagna bestämmelsen, att anbud icke må antagas, om anbudsgivaren uppenbarligen saknar insikt och erfarenhet i vad till arbetet hör, givetvis icke kan tillämpas med avseende på anbudsgivare, som genom särskild skrivelse eller under hand beretts tillfälle inkomma med anbud.

Enligt gällande förordning må anbud icke ifrågakomma vid den slutliga anbudsprövningen, om anbudsgivaren är känd för bristande vederhäftighet eller pålitlighet. Med uttrycket vederhäftighet och pålitlighet torde därvid åsyftas såväl anbudsgivarens ekonomiska bärkraft som arten av hans affärsprinciper. Värdet av denna bestämmelse kan måhända synas tvivelaktigt, då det givetvis icke kan te sig tilltalande för den anbudsprövande myndigheten att åberopa bestämmelsen såsom grund för anbuds förkastande. Det torde sålunda ytterst sällan förekomma, att bestämmelsen direkt tillämpas. Icke desto mindre läser densamma fylla en ej oväsentlig preventiv uppgift, därigenom att entreprenörer, som finna bestämmelsen kunna komma att tillämpas gentemot dem, i åtminstone någon utsträckning avhålla sig från att avge anbud. Härjämte innefattar bestämmelsen en maning till myndigheterna att fästa avseende vid anbudsgivarnas allmänna standard. Goda skäl synas sålunda tala för bestämmelsens bibehållande. Det har emellertid syntts de sakkunniga mindre lämpligt att en tidigare konstaterad brist i ifrågavarande avseende skall ovillkorligen medföra, att entreprenör avstånges från möjligheten att erhålla nya uppdrag. Sålunda kan stundom orsaken till att en entreprenör gjort sig förtjänt av omdömet att ha visat bristande pålitlighet vara att söka i ett handlingssätt av en hos entreprenören anställd tjänsteman, som icke kan sägas ha varit representativ för entreprenören och som måhända just till följd av detta handlingssätt senare skilts från sin anställning. Med hänsyn till nämnda överväganden ha de sakkunniga funnit det böra få på myndigheten bero, huruvida anbud

skall antagas, där de förutsättningar föreligga, varom nu är fråga. De sakkunniga ha å andra sidan funnit lämpligt att på det sätt utvidga möjligheten för myndigheterna att utesluta en icke lämplig anbudsgivare, att det också skall bero på myndigheten om anbud må antagas, när tvekan förefinnes i fråga om anbudsgivares möjligheter att utföra arbetet. Sådant förhållande kan givetvis anses föreligga, när anbudsgivaren visat bristande vederhäftighet eller pålitlighet, varför de nämnda bestämmelserna såtillvida gripa in i varandra, men härtill kommer att entreprenör mången gång av andra skäl, t. ex. bristande organisation eller ringa erfarenhet av visst slags byggnadsarbete, kan antagas vara mindre väl skickad att fullgöra ett entreprenaduppdrag. Även den omständigheten att en entreprenör veterligen har att samtidigt utföra ett flertal entreprenader kan understundom göra en dylik tvekan befogad, särskilt när entreprenörens organisation icke synes vara utbyggd för ett byggnadsprogram av förhandenvarande omfattning eller osäkerhet råder om hans erfarenhet och ekonomiska stabilitet.

46 och 49 §§.

De sakkunniga ha funnit skäl bibehålla bestämmelsen att protokoll skall föras, då anbud infordras genom annonsering eller genom särskilda skrivelser. Med hänsyn till att anbudsinfordran under vissa förutsättningar kan ske under hand utan avseende å storleken av den beräknade kostnaden för arbetet har det vidare syntts de sakkunniga motiverat att bibehålla möjligheten till en viss kontroll över anbudsprövningen även då anbud sålunda infordras under hand. Denna kontroll synes dock av praktiska skäl kunna begränsas till arbete, vars värde överstiger 5 000 kronor.

51 §.

Med hänsyn till den stadga, som numera uppnåtts inom entreprenadväsendet, och förekomsten av tryckta normalkontrakt, utarbetade i samverkan mellan myndigheterna och vederbörande organisationer, har det icke syntts de sakkunniga erforderligt att i upphandlingsförordningen närmare reglera innehållet i kontrakten.

53 §.

Vid bedömande av frågan om säkerhet skall krävas för fullgörande av åtagande ha de sakkunniga funnit, att de skäl, som tidigare anförts för slopande av kravet på säkerhet för fullgörande av leverans, icke ha samma bärkraft, då åtagandet avser entreprenadarbete. En stor del av ifrågavarande säkerhets värde ligger däri, att den utgör en garanti för anbudsgivarens förmåga att fullgöra sitt åtagande. Den olägenhet och det avbräck, som uppstår då avtal icke kan fullgöras, är såsom regel mycket allvarligare vid entreprenadarbete än då fråga är om upphandling. Det är därför av den största vikt att den entreprenör, med vilken avtal träffas om utförande av arbete, kan fullgöra avtalet. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga funnit sig böra

förorda såsom huvudregel att entreprenör skall ställa säkerhet. Denna regel torde stå i överensstämmelse med vad som härutinnan tillämpas å den privata byggnadsmarknaden.

Enligt 35 § i förslaget skall redan vid infordrande av anbud angivas storleken av den säkerhet, som fordras, där denna icke skall utgöra tio procent av anbudssumman eller av den beräknade totala kostnaden. Säkerhetens storlek synes i normala fall kunna fastställas till tio procent av anbudssumman eller, där en slutlig anbudssumma ej är direkt fixerad i anbudet, av den beräknade totala kostnaden för arbetet. Myndighet har dock föreslagits skola äga möjlighet fordra säkerhet till erforderligt högre belopp, där särskilda omständigheter så kräva. Sådan förutsättning torde kunna anses föreligga, om med arbetet är förenat särskilda risker, t. ex. vid större brobyggnadsföretag. Med hänsyn till att anbudsgivarens kostnad för säkerhet kan antagas komma att av denna inkalkyleras i anbudet och sålunda stanna på statsverket, har det vidare synts böra bero på myndigheten huruvida och i vilken omfattning säkerhet skall ställas, när fråga är om mindre arbete.

56 §.

Det torde understundom uppstå vissa svårigheter att avgöra när ett arbete faktiskt är färdigställt och om sålunda den överenskomna tidpunkten för arbetets fullgörande överskridits och vitesbestämmelse blivit tillämplig. I författningstexten lämnas inga direkta bestämmelser om på vad sätt den tidpunkt skall fastställas, då arbetet skall anses vara färdigställt. Enligt 64 § skall det emellertid åligga besiktningsförrättare att bestämma den tidpunkt, från vilken garantitiden skall börja löpa. Närmare föreskrifter härom lämnas i 70 §. Enär i princip överensstämmelse torde böra råda mellan garantitidens början och tidpunkten för arbetets faktiska färdigställande, kan besiktningsförrättarens bestämmande av garantitidens inträde även anses innefatta ett avgörande av frågan om vitesbestämmelse är i och för sig tillämplig.

61 §.

Beträffande de olika formerna av besiktning innefattar det framlagda förslaget vissa ändringar av gällande bestämmelser. Sålunda har föreslagits, att den besiktning, som skall företagas när arbete är färdigt, i gällande upphandlingsförordning kallad besiktning, skall benämnas slutbesiktning. Härigenom vinnes, att ordet besiktning kan avses som en sammanfattande benämning för alla förekommande slag av besiktning. En ändring av den nuvarande benämningen besiktning synes emellertid jämväl påkallad av att en ny form av besiktning, förbesiktning, föreslås införd. Förslaget innebär i denna del endast ett inskrivande i förordningen av den möjlighet till besiktning i förväg, som för närvarande står parterna till buds vid tillämpning av de allmänna kontraktsbestämmelser för byggnadsentreprenader, som regelmässigt tillämpas. Förbesiktning är avsedd att tillgripas på initiativ av myndighet eller entreprenör i sådana fall, där det vid slutbesiktning över

huvud taget skulle vara omöjligt eller ock förenat med särskilda svårigheter att utan större ingrepp på en konstruktion besiktiga densamma i bestämt avseende. Det må dock framhållas, att förbesiktning icke bör påkallas i alla sådana fall, där nyss angivna förutsättning föreligger, utan endast där en sådan besiktning finnes erforderlig såsom ett komplement till den fortlöpande kontrollen, t. ex. med hänsyn till den särskilda vikten av att arbetet blir riktigt utfört. Förbesiktning bör kunna begäras när helst så under arbetets gång finnes erforderligt.

Med hänsyn till den i förslaget ändrade innebörden av begreppet slutbesiktning i förhållande till gällande förordning har för det tidigare begreppet slutbesiktning föreslagits benämningen efterbesiktning.

Den besiktning, som enligt gällande upphandlingsförordning förutsättes kunna förekomma vid garantitidens utgång och där kallats efterbesiktning, har av de sakkunniga föreslagits skola bliva obligatorisk och benämns garantibesiktning.

Där överenskommelse träffas mellan parterna, att myndigheten skall äga taga anläggning eller del därav i anspråk, innan arbetet avslutats, bör slutbesiktning före tillträdet ske å vad sålunda skall ianspråktagas. Till följd härav kunna delbesiktningar äga rum icke endast å olika i en entreprenad ingående byggnadskroppar utan även å en och samma byggnadskropp och då avse antingen olika delar av densamma eller olika slags arbeten, såsom inre och yttre arbeten, målningsarbeten, rörledningsinstallationer och annat.

62 §.

Besiktning, som i 61 § sägs, avses kunna utföras

- 1) av person, som myndigheten utser,
- 2) genom nämnd, eller
- 3) av person, som gemensamt utses av myndigheten och entreprenören.

Besiktning av person, som myndigheten utser, har av de sakkunniga förutsatts komma att, liksom för närvarande torde vara fallet, tillämpas vid flertalet entreprenader. Vid valet av besiktningsman skall det stå myndigheten fritt utse antingen en hos myndigheten anställd tjänsteman eller någon annan person. Därest någon som besiktningsman lämpad tjänsteman hos myndigheten kan disponeras, torde det få anses naturligt att så sker. Den person, som varit kontrollant för arbetet, bör emellertid normalt icke utses till besiktningsman. Denne har nämligen måhända under lång tid haft att följa arbetet och kan därför ha en viss på förhand given uppfattning om dess beskaffenhet, vilket lätt kan ha till följd att besiktningsmannen förbiser sådana fel och brister, som för en annan besiktningsman skulle tett sig mera uppenbara. Med hänsyn härtill torde besiktning av större byggnadsföretag såsom regel icke böra anförtros kontrollanten, vilken däremot givetvis bör närvara vid besiktningen. Beträffande mindre arbeten eller arbeten av ur besiktningssynpunkt mindre komplicerad natur liksom då fråga är om förbesiktning torde det däremot ofta icke böra föreligga hinder mot att låta

kontrollanten tjänstgöra såsom besiktningsman. De sakkunniga ha emellertid ansett det icke vara lämpligt att i författningstexten lämna närmare bestämmelser i förevarande avseende. Hinder möter givetvis icke heller för myndigheten att utse olika besiktningsmän för skilda delar av det objekt besiktningen avser eller att till besiktningsmans förfogande ställa särskild expertis, där sådan i visst avseende finnes erforderlig. Besiktning, varom nu är fråga, må av entreprenören överklagas (65 §).

Även den under punkt 2) ovan angivna besiktningsformen, besiktning genom nämnd, har sin motsvarighet i gällande författning. De sakkunniga ha ansett sig kunna konstatera, att besiktning genom nämnd endast i ringa utsträckning kommer till användning, då statlig myndighet står som beställare, medan besiktningsformen däremot å den privata byggnadsmarknaden, åtminstone vid större entreprenader, regelmässigt tillämpas. Vad nu sagts torde få ses mot bakgrunden av att åtminstone de större statliga byggande myndigheterna föfoga över den för ifrågavarande ändamål erforderliga tekniska expertisen, medan sådan expertis mera sällan finnes hos privata beställare, samt att de genom statlig besiktningsman utförda besiktningarna i det övervägande antalet fall visat sig leda till resultat, som godtagas av byggnadsentreprenörerna. Det torde böra stå parterna fritt att när som helst före besiktningen avtala, att densamma skall utföras genom nämnd.

Den under punkt 3) ovan angivna besiktningsformen, enligt vilken besiktning skall kunna ske genom en av parterna gemensamt utsedd person, innefattar en nyhet. Besiktning enligt detta alternativ kan sägas utgöra en förenklad form av besiktning genom nämnd, särskilt därigenom att besiktningen icke får överklagas. Besiktningsformen, som icke är ovanlig å den privata byggnadsmarknaden, är bland annat avsedd att i kostnadsbesparande syfte komma till användning, då parterna föfoga över en besiktningsman med sådan erkänd auktoritet, att de anse sig kunna lämna det slutliga avgörandet i dennes hand. Överenskommelse om besiktning enligt vad nu sägs skall kunna träffas även sedan kontrakt tecknats angående arbetets utförande och även om i kontraktet avtalats, att besiktning skall ske genom nämnd.

64 §.

Under hand har till de sakkunniga framförts den uppfattningen, att arbete borde kunna av besiktningsförrättaren godkännas, även om det vore behäftat med fel eller brister, försåvitt nämligen dessa kunde anses vara oväsentliga. Uppfattningen torde vara grundad på den förutsättningen, att slutbesiktning såsom regel sker genom nämnd, enär såsom skäl för ifrågavarande ståndpunkt särskilt anförts, att det vore ur kostnadssynpunkt önskvärt att undvika nämndens ianspråktagande jämväl för efterbesiktning, när enbart dylika oväsentliga fel eller brister föreläge. De sakkunniga ha, såsom jämväl i annat sammanhang framhålles (motiven till 68 §), övervägt att föreslå bestämmelser i angiven riktning. Med hänsyn bland annat till det ringa antalet statliga entreprenader, vid vilka slutbesiktning sker genom

nämnd, och till uppkommande svårigheter av teknisk natur ha de sakkunniga emellertid stannat för att föreslå, att såsom förutsättning för ett arbetes godkännande skall gälla att detsamma uppfyller avtalade fordringar. Den nu gällande bestämmelsen, att frågan om godkännande skall hänskjutas till vederbörande myndighet, om vid besiktningen iakttages fel i arbetet liksom då beskaffenheten av arbetet kan utrönas först efter hand eller under bruk, har uteslutits i förslaget. Det skall således åvila besiktningsförrättare ensam att avgöra om ett arbete skall godkännas eller icke. Det torde dock därvid få förutsättas, att besiktningsförrättare av myndigheten får erforderliga instruktioner för uppdragets fullgörande.

De sakkunniga ha funnit det vara en olägenhet i gällande upphandlingsförordning, att någon klar regel icke lämnas om fastställande av tidpunkt, från vilken garantitid skall börja löpa. Av 62 § förordningen framgår sålunda endast, att entreprenör skall åläggas att ansvara för arbetets goda beskaffenhet under viss tid, högst två år, från dess godkännande efter verkställd besiktning. I praktiken torde så förfaras, att besiktningsförrättaren lämnar myndigheten förslag i sådant hänseende, varefter myndigheten fattar beslut. Då det nu skall ankomma på besiktningsförrättaren att besluta i frågan om arbetets godkännande, synes det lämpligt att han samtidigt bestämmer från vilken tidpunkt garantitiden skall börja löpa.

65 §.

I anslutning till bestämmelsen, att den ej må vara ledamot i nämnd för överbesiktning, som tidigare utfört besiktning av arbetet, må framhållas, att med sådan tidigare besiktning åsyftas icke endast den besiktning, som föranlett överbesiktningen, utan varje besiktning, som före överbesiktningen verkställts å arbetet. Bestämmelsen i fråga har ansetts icke böra hänföras till jäv, varom stadgas i 92—94 §§ av förordningen.

67 §.

De sakkunniga ha eftersträvat att erhålla klara och lättillämpliga regler för besiktningskostnadernas fördelning. Då en anbudsgivare vid sin kostnadsberäkning har att taga hänsyn till storleken av de besiktningskostnader, som han kan få vidkännas, ha de sakkunniga vidare ansett det av värde att dessa kostnader på förhand kunna beräknas med någorlunda säkerhet. Kan så ske torde det ur ekonomisk synpunkt få anses vara av mindre betydelse på vad sätt fördelningen enligt bestämmelserna regleras.

Av praktiska skäl har föreslagits, att kostnaden för sådan besiktning, som utföres av person som myndigheten enligt 62 § första stycket utsett, gäldas av myndigheten. Förslaget att kostnaden för besiktning genom nämnd skall gäldas av parterna till lika delar ansluter sig till rådande praxis å den privata byggnadsmarknaden. I fråga om kostnaden för efterbesiktning och överbesiktning har det ansetts riktigt att i första hand ålägga entreprenören densamma. Såsom exempel på fall, då kostnaden för efterbesiktning i stället

bör helt eller delvis gäldas av myndigheten må nämnas, att slutbesiktning, på grund av myndighetens önskan att i förtid taga anläggningen eller del därav i anspråk, kommit att äga rum innan arbetet i sin helhet slutförts. Vidare synes skäligt, att där entreprenören vid överbesiktning vinner ändring i besiktningsförrättares beslut, myndigheten helt eller delvis, beroende på ändringens art och omfattning, bestrider besiktningskostnaden.

68 §.

Det torde kunna anses såsom en normal företeelse att vid slutbesiktning av husbyggnader och även andra bygggnadsarbeten förefinnas för anläggningens användbarhet betydelselösa felaktigheter, vilka icke kunna anses ha sin grund i bristande noggrannhet hos entreprenören. Till de sakkunniga har från en inom Svenska teknologföreningen verksam kontraktskommitté under hand framförts den uppfattningen, att myndighet efter slutbesiktning, vid vilken icke konstaterats andra än sådana oväsentliga fel och brister, emellanåt brukade av entreprenadsumman innehålla hela den sista i överenskommen utbetalningsplan ingående posten till dess felen och bristerna avhjälpes och arbetet i sin helhet godkänts. Särskilt vid större arbeten vore det vanligt, att denna post betydligt överstege kostnaden för avhjälpandet av felaktigheterna. Det syntes i sådana fall orimligt, att entreprenören skulle nödgas avvakta den del av slutlikviden, som icke beräknades bliva erforderlig för deras avhjälpande. Därför borde enligt nämnda uppfattning (jämför motiven till 64 §) ett arbete godkännas även om vid slutbesiktningen kunde konstateras dylika oväsentliga fel och brister. Vid slutbesiktningen borde vidare entreprenören åläggas att inom viss angiven tid avhjälpa felen och bristerna, varjämte myndigheten skulle äga innehålla ett mot den beräknade kostnaden för deras avhjälpande svarande belopp och själv gå i författning om avhjälpandet på entreprenörens bekostnad, därest denne ej efterkomme föreläggandet därom. I övrigt skulle myndigheten vara skyldig utbetala vad som återstode enligt utbetalningsplanen.

De sakkunniga, som tagit förslaget under övervägande, anse det icke rimligt, att en entreprenör i avbidan på avhjälpandet av dylika normalt förekommande oväsentliga fel och brister i onödan skall behöva få likviden för utfört arbete uppskjuten. Såvitt de sakkunniga kunnat finna innefattar emellertid det nämnda förslaget, att arbete skall kunna godkännas oavsett förekomsten av oväsentliga fel och brister, icke någon verklig lösning av det föreliggande problemet. Då ej heller några egentliga fördelar i övrigt synas vara förbundna med förslaget, har detsamma icke upptagits. Det torde vara tydligt, att svårigheter alltid måste uppkomma att rättvist avväga storleken av det belopp, som skall innehållas till dess arbete kan i sin helhet godkännas. De sakkunniga ha emellertid icke funnit lämpligt att i författningstexten ange några regler för hur stor del av entreprenadsumman, som må av myndigheten innehållas efter det slutbesiktning skett. För att ett rimligt resultat i varje särskilt fall skall uppnås, torde det lämpligen böra ankom-

ma på parterna att vid fastställandet av utbetalningsplan taga hänsyn till den kostnad för avhjälpande av oväsentliga fel och brister, som normalt kan beräknas för ett byggnadsföretag av den karaktär och omfattning, varom fråga är. Sålunda torde i utbetalningsplanen kunna anges, att den sista, på nyss angivet sätt avvägda posten skall utbetalas så snart vid slutbesiktning konstaterade fel och brister avhjälpats (d. v. s. arbetet godkänts) samt att den näst sista posten skall utbetalas snarast efter slutbesiktningen, om besiktningsförrättaren vid denna med stöd av 64 och 70 §§ fastställt tidpunkt, från vilken garantitiden skall börja löpa.

I förevarande paragraf anges endast den tidpunkt, då slutlikvid senast skall erläggas, varför paragrafen sålunda icke i någon mån hindrar myndigheten från att verkställa betalning vid den tidigare tidpunkt, som i varje särskilt fall kan finnas påkallad.

70 §.

Enligt 62 § gällande upphandlingsförrättning skall garantitiden utgöra högst två år från arbetets godkännande efter verkställd besiktning. De sakkunniga ha föreslagit en obligatorisk garantitid av två år men ha samtidigt funnit skäl föreslå den uppmjukningen av gällande bestämmelse, att garantitiden skall fastställas från tiden för slutbesiktningens verkställande även om arbetet därvid befunnits vara behäftat med mindre väsentliga fel eller brister och sålunda med tillämpning av 64 § icke kunnat godkännas. Såsom ovan i motiven till 61 § anförts kunna flera slutbesiktningar (delbesiktningar) förekomma å en och samma anläggning, t. ex. då myndigheten tagit anläggningen eller del därav i anspråk, innan anläggningen blivit helt färdigställd. I dylika fall kan garantitidens början komma att fastställas till skilda tidpunkter för olika delar av anläggningen. För att nedbringa kostnaderna för garantibesiktning böra parterna vara oförhindrade att, där endast kortare tid förflyter mellan delbesiktningarna, i samband med den senare delbesiktningen träffa överenskommelse, att en hela anläggningen gällande garantitid skall börja löpa från lämplig angiven tidpunkt mellan delbesiktningarna.

72 §.

Genom denna paragraf undantagas från tillämpning av förordningen såväl de affärsdrivande verken som andra statliga myndigheter, i vilkas verksamhet regelmässigt ingår försäljning under affärsmässiga former, dock givetvis endast såvitt avser sådan verksamhet. Såsom exempel må nämnas alster, som tillverkats å fångvårdsstyrelsens anstalter. Till affärsverksamhet, som i paragrafen avses, torde även få räknas försäljning, som företages av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap eller sjukvårdsberedskapsnämnden.

86 §.

I gällande upphandlingsförrättning förutsättes, att då försäljning skall ske på auktion, skriftligt anbud alltid skall kunna avges. De sakkunniga ha

icke ansett det vara motiverat att, såsom fallet är i gällande förordning, skriftligt anbud får en gynnad ställning i förhållande till muntligt anbud, som avges vid auktionstillfället. Då värdet av en auktion till väsentlig del synes ligga i den tävlan, som åstadkommes mellan tillstådesvarande spekulanter, torde det snarare kunna ifrågasättas, om skriftliga anbud över huvud taget böra tillåtas vid auktion. De sakkunniga ha emellertid ansett, att myndigheten i varje särskilt fall bör kunna få bestämma, huruvida skriftligt anbud med hänsyn till förhållandena skall få förekomma.

Där gods skall försäljas i poster, är det av vikt att dessa sammansättas på lämpligt sätt, så att högsta möjliga pris kan påräknas.

Med hänsyn till auktionens allmänna natur synes principiellt böra upprätthållas krav på kontantbetalning, d. v. s. betalning omedelbart. Då emellertid lägre försäljningspris i regel torde erhållas vid kontant betalning än när kredit lämnas, torde avsteg från nämnda princip böra göras, i den mån detta ur affärsmässig synpunkt finnes lämpligt. Vid smärre inrop, exempelvis upp till 100 kronors värde, torde kontant betalning dock alltid böra krävas. I den mån kontant betalning generellt fordras bör detta anges i annonsen. Ha emellertid i annonsen icke meddelats bestämmelser om skyldighet att gälda kontant betalning, bör myndigheten likväl, där särskilda skäl föreligga, kunna, på sätt föreslås i 89 § första stycket, ställa krav härå vid auktionstillfället. Skäl som nu sagts kunna anses vara för handen exempelvis då köparen icke är känd för myndigheten eller då särskild risk förefinnes för att köpet icke kommer att fullföljas. Genom föreskriften att i annons hänvisning skall göras till 89 § avses bland annat att lämna spekulant tillfälle att på förhand inhämta besked hos myndigheten om dylik betalning kan förmodas komma att avkrävas honom såsom köpare.

I den mån kontant betalning icke skall gäldas bör köparen vara skyldig erlægga handpenning omedelbart efter inropet. Sådan bör fordras med viss andel av köpeskillingen. Bestämmelser härom skola meddelas i annonsen. Framhållas må, att vid de auktioner, som ombesörjas av Stockholms stads auktionsverk, handpenning normalt fordras med en tredjedel av inropssumman. Utan att vilja i författningstexten föreslå någon bestämd regel för fastställande av handpenningens storlek få de sakkunniga framhålla, att denna bör anpassas så, att staten vid en ny försäljning av godset kan hållas skadslös.

88 §.

För närvarande gäller, att vid auktionsförrättningens början samtliga handlingar skola uppläsas, som röra förrättningen. Härav följer alltså, att eventuellt fastställt minimipris enligt nuvarande bestämmelser skall tillkännagivas före utropet. Då spekulanter på godset lätt torde uppfatta minimipriset såsom en mätare på dess marknadsvärde, lär ett dylikt tillkännagivande ofta resultera i minskad köplust. I syfte att åvägabringa större affärsmässighet i förfarandet har därför föreslagits den nya bestämmelsen, att fastställt minimipris icke får tillkännagivas före utropet. Skulle emellertid

högsta anbudet icke uppgå till minimipriset, skall sedan detta förhållande, utan angivande av minimiprisets storlek, meddelats spekulanterna, fortsatt utrop omedelbart ske.

Enligt gällande förordning får icke före utropet bekantgöras, huruvida skriftligt anbud avgivits, och skriftligt anbud får icke öppnas och uppläsas förrän ytterligare utrop icke ifrågakommer. I syfte att främja öppen tävlan mellan spekulanterna å godset föreslå de sakkunniga med ändring härav att det skall åligga den, som leder auktionsförrättningen, att under auktionens gång för anbudsgivarens räkning göra inrop enligt det skriftliga anbudet. Dyligt bud bör icke avgivas omedelbart efter det utrop skett utan först när det med hänsyn till budgivningens gång kan anses motiverat.

Sammanfattning.

1. De sakkunniga anföra, att 1920 års förordning angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom alltjämt i huvudsak kan anses motsvara det praktiska livets krav. Någon verkligt ingripande omarbetning av förordningen i sakligt avseende anse de sakkunniga därför icke erforderlig. Emellertid föreslås vissa bestämmelser, vilka å ena sidan innebära en närmare anknytning till rådande förhållanden inom affärlivet och å andra sidan medföra, att staten ur affärsmässig synpunkt likställas med motparten (s. 35).

2. Den gällande upphandlingsförordningens utformning gör förordningen svåröverskådlig och oklar. De sakkunniga föreslå i förtydligande syfte särskilda avdelningar för en var av verksamhetsgrenarna upphandling, byggnads- och anläggningsarbeten samt försäljning av staten tillhörig lös egendom. Varje avdelning innehåller fullständiga bestämmelser, vilka samordnats i såvitt möjligt kronologisk ordning. Vissa allmänna bestämmelser samt jävsbestämmelser föreslås därjämte sammanförda till särskilda avdelningar (s. 37).

3. Förordningen är avsedd att i första hand utgöra en instruktion för de statliga myndigheterna men innehåller jämväl bestämmelser, som skola vara bindande för leverantörer och entreprenörer. Vilka dessa bestämmelser äro anges i särskilda paragrafer (8, 35, 73 och 86 §§, s. 38).

4. Dispenser från tillämpningen av förordningen avses skola vara för framtiden obehövlige (s. 36).

5. I förslaget medtagas icke bestämmelser angående svensk varas företräde framför utländsk, ej heller bestämmelser, som betingas av krisförhållanden (s. 36—37).

6. De sakkunniga föreslå icke fastställande av allmänna leveransbestämmelser eller s. k. underrättelser för anbudsgivare (s. 36 och 38).

Upphandling.

7. De sakkunniga föreslå, att vissa angivna myndigheter, som företaga upphandling i stor omfattning och som ha en för upphandling avsedd organisation, skola äga möjlighet att välja det sätt för upphandling, som med hänsyn till upphandlingens beskaffenhet och storlek samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt. I den mån sådan myndighet finner skäl medgiva skall även underlydande myndighet äga sam-

ma befogenhet. Annan myndighet än nu sagts skall äga infordra anbud antingen genom annonsering eller genom särskilda skrivelser, varvid likaledes det tillvägagångssätt skall väljas, som med hänsyn till upphandlingens beskaffenhet och storlek samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt. Utan hinder härav skall anbud under hand kunna infordras i vissa angivna fall, bland annat när totala kostnaden för en och samma upphandling beräknas uppgå till högst 500 kronor (7 §).

8. De sakkunniga uttala, att säkerhet för fullgörande av leverans icke bör krävas annat än i undantagsfall (s. 46).

9. De sakkunniga föreslå en viss enkel form för protokollföring vid anbudsprövningen. Vid upphandling under hand skall protokollföringen begränsas till sådan upphandling, vars värde överstiger 500 kronor (16 och 19 §§).

10. Bestämmelser föreslås om rätt för myndighet att lämna leverantör skäligt förskott å betalning (24 §).

11. Kontroll av gods föreslås, där så ur statens synpunkt finnes erforderligt, skola ske såväl under tillverkningens gång, tillverkningskontroll, som efter godsets färdigställande, leveranskontroll (30—31 §§).

12. Till skydd för leverantörernas intressen föreslås bestämmelse om diskretionsplikt för kontrollant (32 §).

Byggnads- och anläggningsarbeten.

13. De sakkunniga ange följande former för avgivande av anbud om utförande av arbete:

a) Anbudsgivaren avger, efter egen beräkning av i arbetet ingående kvantiteter, anbud med ett pris å hela arbetet eller del därav;

b) anbudsgivaren avger anbud med priset bestämt efter av myndigheten i form av massförteckning angivna kvantiteter;

c) anbudsgivaren avger anbud efter s. k. å-prislista;

d) anbudsgivaren avger anbud om arbetets utförande å s. k. löpande räkning (34 §).

14. De sakkunniga föreslå, att myndighet skall åläggas utarbeta programhandlingar av beskaffenhet att utgöra fullständigt underlag för kostnadsberäkningen (35 §).

15. Anbud å utförande av arbete föreslås skola infordras genom annonsering eller genom särskilda skrivelser, varvid det tillvägagångssätt skall väljas, som med hänsyn till arbetets art och omfattning samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt. Utan hinder härav skall anbud under hand kunna infordras i vissa angivna fall, bland annat när totala kostnaden för ett och samma arbete beräknas uppgå till högst 20 000 kronor (36 §).

16. De sakkunniga föreslå, att protokoll skall föras vid anbudsprövningen, då anbud infordras genom annonsering eller genom särskilda skrivelser. När anbud infordras under hand skall en viss enkel form av protokollföring tillämpas så snart arbetets värde överstiger 5 000 kronor (46 och 49 §§).

17. Bestämmelser föreslås om rätt för myndighet att lämna entreprenör skäligt förskott å betalning (54 §).

18. De sakkunniga föreslå,
att *slutbesiktning* skall verkställas, när arbete är färdigställt,
att *förbesiktning* på begäran av myndigheten eller entreprenören dessförrinnan skall äga rum av sådana delar av arbete, vilka vid slutbesiktning icke äro åtkomliga,

att *efterbesiktning* skall äga rum, när vid slutbesiktning, förbesiktning eller garantibesiktning påtalade fel eller brister blivit avhjälpta, samt
att *garantibesiktning* skall verkställas före garantitidens utgång (61 §).

19. Besiktning förutsättes skola ske alternativt
a) av därtill lämpad person, som myndigheten utser, vilken besiktning må av entreprenören överklagas,

b) genom nämnd, vilken besiktning äger slutlig giltighet, eller

c) genom en av parterna gemensamt utsedd person, vilken besiktning äger samma verkan som besiktning genom nämnd (62 §).

20. Då entreprenör ej åtnöjes med besiktning, som må överklagas, skall *överbesiktning* genom nämnd verkställas (65 §).

21. Obligatorisk garantitid av två år föreslås (70 §).

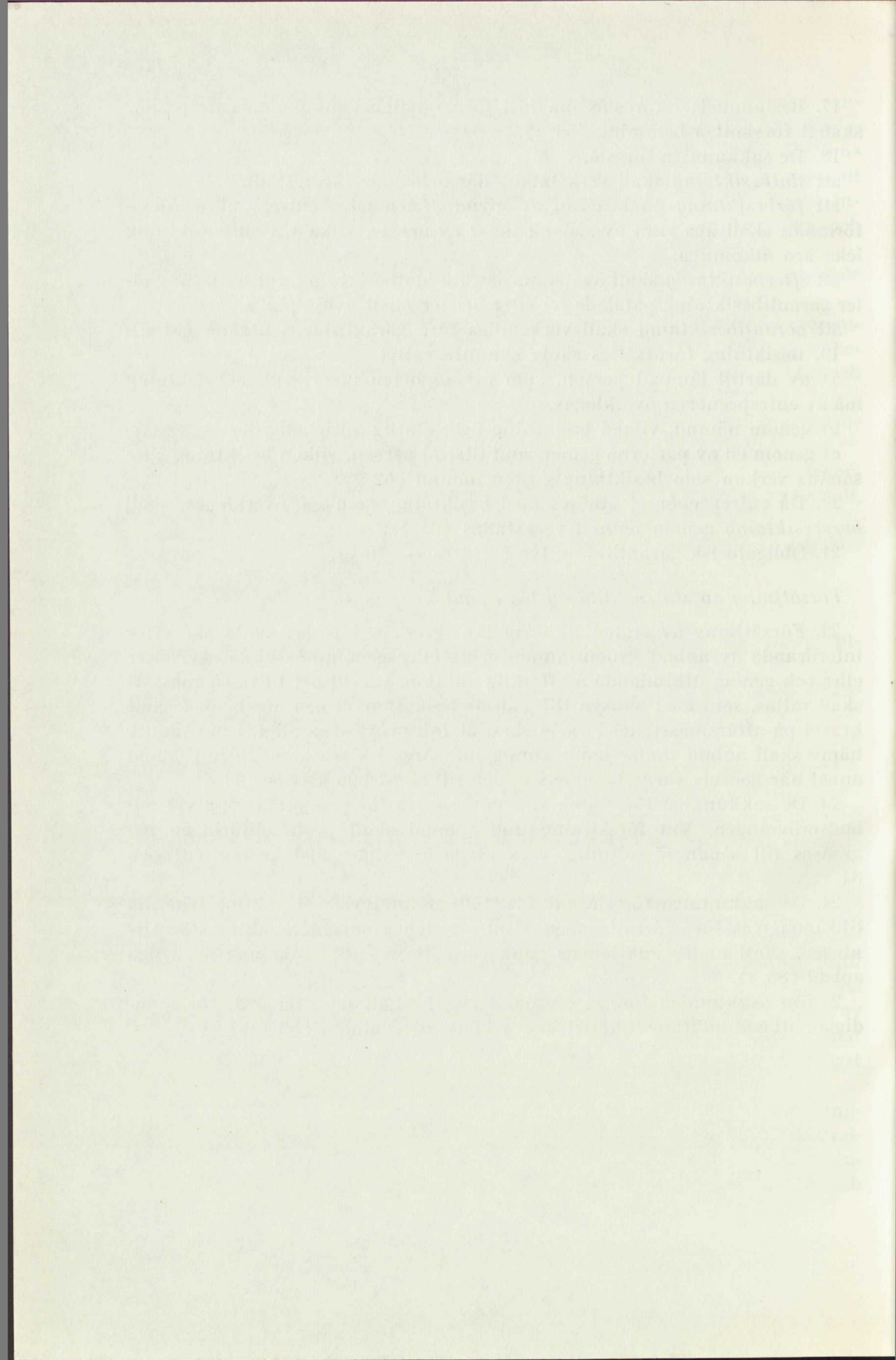
Försäljning av staten tillhörig lös egendom.

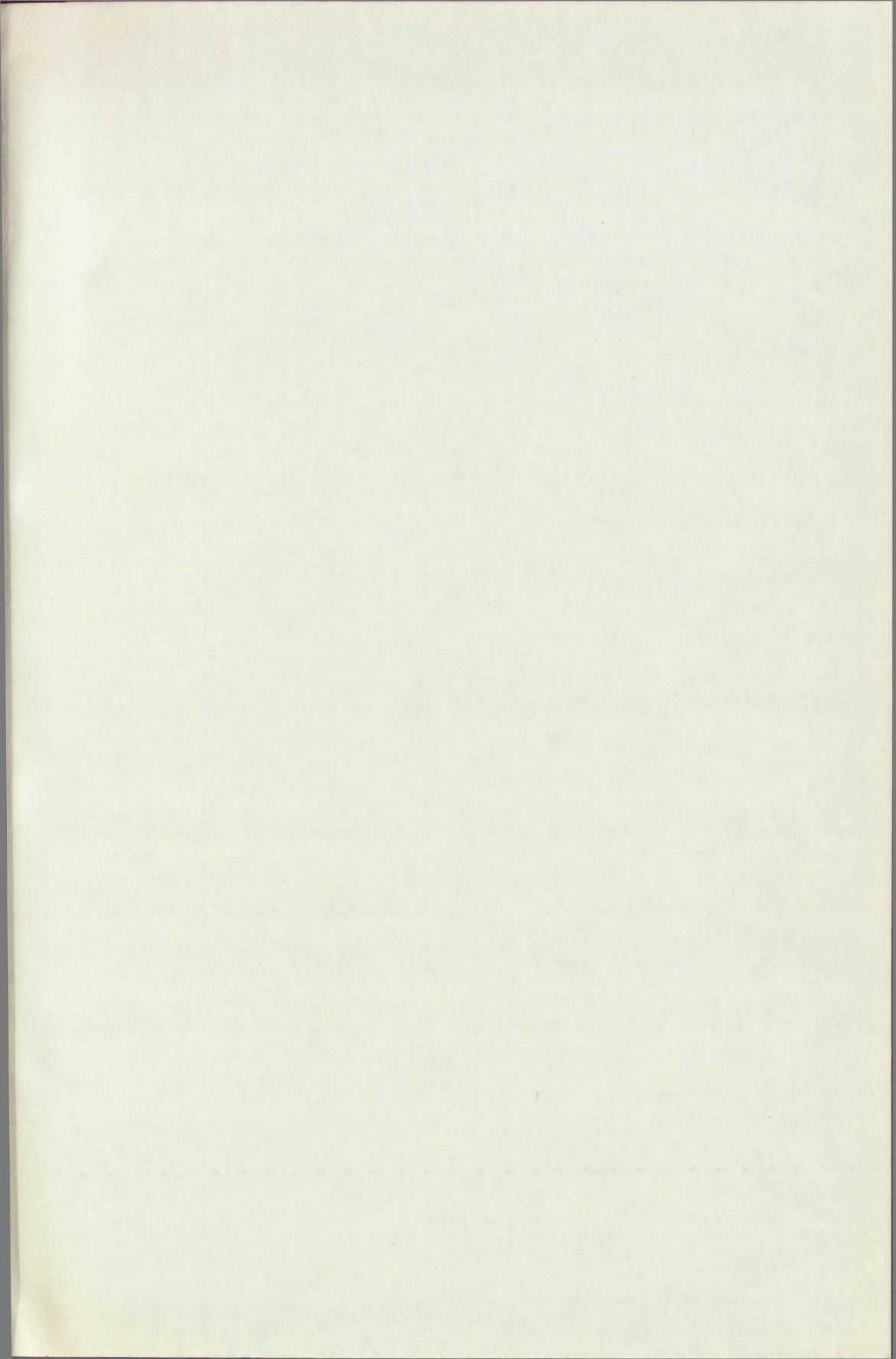
22. Försäljning av staten tillhörig lös egendom föreslås skola ske efter infordrande av anbud genom annonsering eller genom särskilda skrivelser eller ock genom utbudande å offentlig auktion, varvid det tillvägagångssätt skall väljas, som med hänsyn till godsets beskaffenhet och myckenhet samt kravet på affärsmässighet i varje särskilt fall prövas lämpligt. Utan hinder härav skall anbud under hand kunna infordras i vissa angivna fall, bland annat när godsets värde beräknas uppgå till högst 500 kronor (71 §).

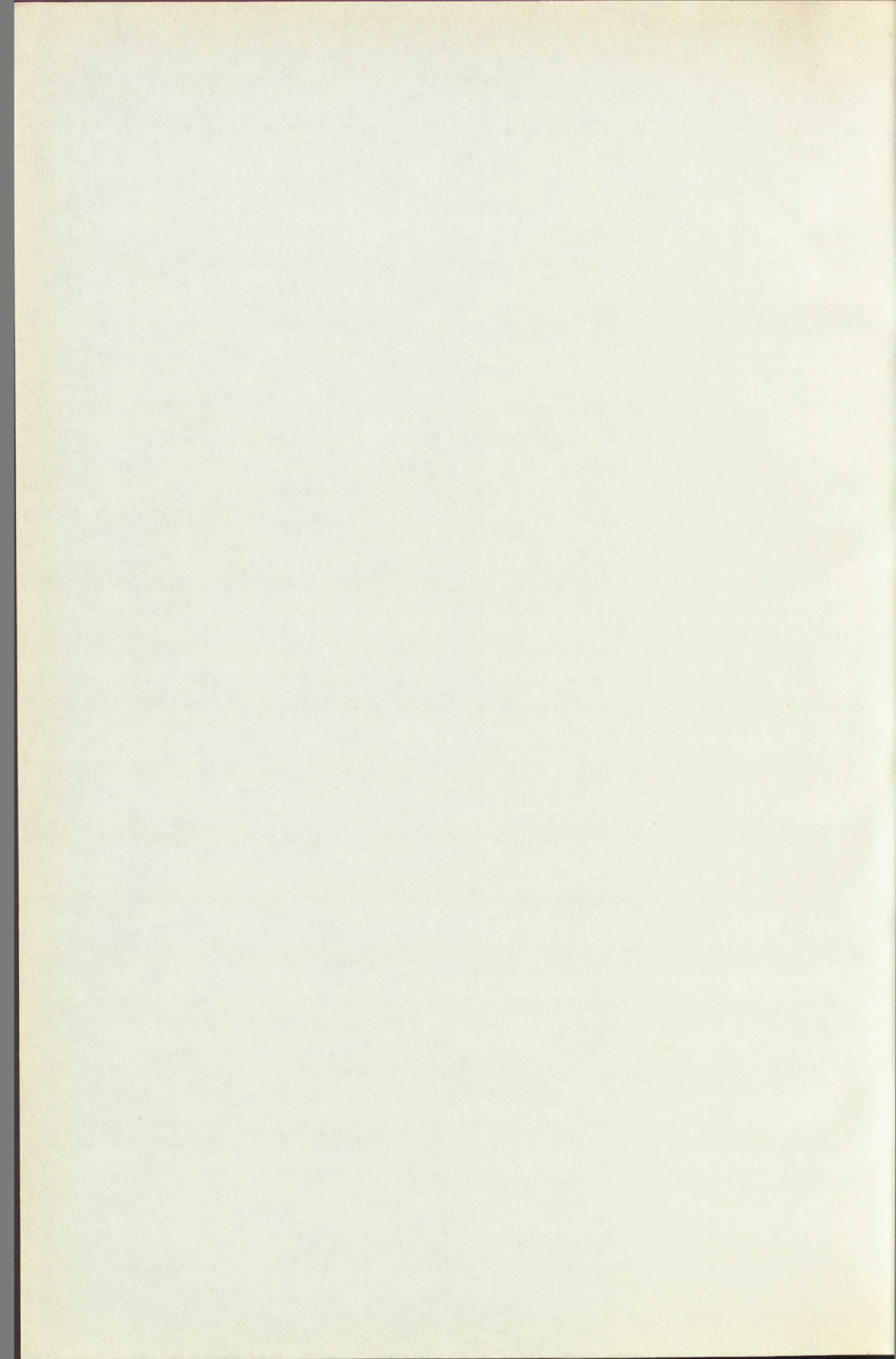
23. De sakkunniga föreslå en viss enkel form för protokollföring vid anbudsprövningen. Vid försäljning under hand skall protokollföringen begränsas till sådan försäljning, vars värde överstiger 500 kronor (81 och 84 §§).

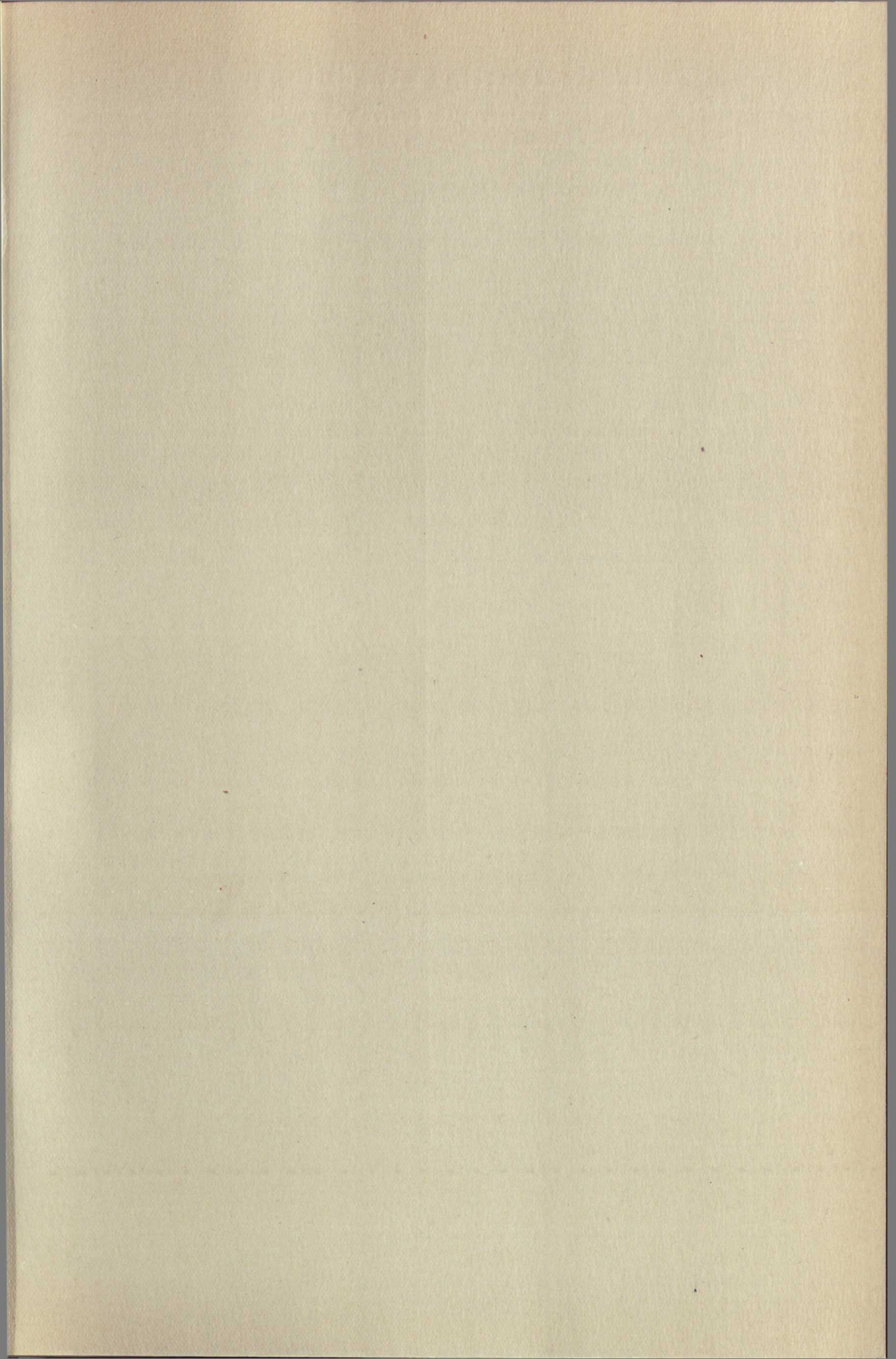
24. De sakkunniga föreslå, att fastställt minimipris vid auktion icke må tillkännagivas före förrättningen samt att den, som leder auktionsförrättningen, skall under auktionens gång göra inrop enligt inkomna skriftliga anbud (88 §).

25. De sakkunniga föreslå slutligen viss bestämmelse om rätt för myndighet att vid auktionstillfället kräva kontant betalning (89 §).

Statens offentliga utredningar 1951

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.
Förslag till naturskyddslag m. m. [5]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.
Principer för dyrtorsgrupperingen. [7]
Promemorior med förslag till allmän verksstadga. [12]
Betänkande med förslag till förordning angående upp-
handling och arbeten för statens behov m. m. [13]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.
1944 års allmänna skattekommitté. 5. Betänkande an-
gående studiekostnaders behandling i beskattningshän-
seende. [13]

Politi.

Betänkande angående polis- och åklagarväsendets orga-
nisation. [8]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd
av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 10. Ti-
den juli 1948—juni 1950 jämte sakregister till delarna
1—10. [11]
Daghem och förskolor. Betänkande om barnstugor och
barn tillsyn. [15]
Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 6.
Redogörelse för arbetsstudier vid kroppssjukhusens
vårdavdelningar m. m. [17]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.
Näringslivets lokalisering. [6]
Landsbygds elektrifieringens utbredning år 1950. [14]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid
statens järnvägar. [3]
Sjöfartsförbindelserna mellan Gotland och fastlandet. [10]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningväsen.

Andlig odling i övrigt.

Statligt stöd åt svensk filmproduktion. [1] "
Antagningen av medicine studerande m. fl. [4]
1945 års universitetsberedning. 6. Den vetenskapliga
publiceringsverksamheten, personal-, institutions- och
stipendiefrågor m. m., det akademiska befordringsvä-
sendet. [9]
Filmcensuren. Betänkande 1. [16]

Försvarsväsen.

Försvarets personaltjänst. 1. [2]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.